

TRACTVS

de legibus et consuetudinibus

bus regni Anglie, tempore Regis Henrici
secundi compositis, Iusticie gubernas-
cula tenente illustri viro Ranulpho de
Glauilla iuris regni & antiquarum
consuetudinū eo tempore per-
itissimo. Et illas solū leges
continet et consuetu-
dines secundum
quas plas-
cit
tur in Curia Regis ad
scaccarium et coram
Iusticiis vbi cunq;
que fuerint.

Hic adiectæ sunt a quodam legum studio-
so adnotationes aliquot marginales non
inutiles.

D

efice
que n
notte
et ind
do su
rum
tam i
riofus
du eq
ter au
fiam
Rex r
etorci
um cu
cu, et
eu. Q
neor l
ipfe p
Regia

Prologus.

Regiam potestatem non
solum armis contra rebels
les et gentes sibi regnoque
insurgentes oportet esse
decoratam, sed et legibus,
ad subditos et populos pa-
cifice regendos, deest esse ornatam, ut utras
que tempora pacis, et belli Gloriosus Rex
noster ita feliciter transigat, ut effrenatorum
et indomitorum dextra fortitudinis, elidens
superbiam, & humilium, et mansuetos
rum equitatis virga moderando iustitiam,
tam in hostibus debellandis semper victos
nosus existat, quam in subditis tractans
disqualis iugiter appareat. Quam elegans
et autem, quam strenue, quam calide, hos-
tium obuiando militiis, excellentissimus.
Rex noster hostilitatis tempore armatam
exercuerit militiam: nemini venit in dubi-
um cum iam in omnem terram exierit laus
eius, et in omnes fines orbis terre magnalia
eius. Quam iuste, quam discretè, & quam misere-
coriter, erga subditos suos tempore pacis
ipse pacis amator et auctor, se habuerit, non
dignatur. Cui tante equitatis sit sue celsitudinis

Prologus.

nis curia, ut in ea nullus iudicium, tam attris-
tae frontis, tam temerariae sit presumptionis
qui a iustitiae tramite aliquatenus audeat des-
clinare, aut veritati vllatenus presumat con-
trahere. Ibi enim pauperem non opprimit ad-
uersarii potentia, nec a limitibus iudiciorum
propellit quenquam amicorum fauor, aut
gratia. Legibus namque regni et consuetu-
dinibus de ratione introductis et diu ob-
tentis, et quod laudabilius est, talium viro-
rum (licet subditorum) Rex noster non des-
dignatur consilio. quos morum grauitate per-
ritia iuris et regni consuetudinibus suae sapien-
tiae et eloquentiae prerogatiua, aliis nouis pra-
cellere, et ad causas mediante iustitia deci-
dendas, et lites dirimendas, nunc seuerius,
nunc mitius agendo, prout viderint expedi-
re, ipsis rerum argumentis comperit cum ra-
tione promptissimos. Leges namque angli-
canas licet non scriptas leges appellari, non
videtur absurdum, cum hoc ipsum lex sit
quod principi placet, et legis habet vigorem
eas scilicet, quae super dubiis in consilio de-
finitis, procerum quidem consilio, et prin-
cipis accedente auctoritate constat esse pro-
mptissimas

Prologus

mulgatas. Si enim ob scripture solummodo defectum leges minime censerentur, maioris (procul dubio) autoritatis robur, ipsis legibus videretur acconmodare scriptura, quam vel decernentis equitas, vel ratio stantentis leges autem et iura regni scripto autem inuicem saluiter concludi, nostris temporibus omnino quidem ita possibile est cum propter scribentium ignorantiam, tum propter earum multitudinem confusam: verum sunt quedam in curia generalia, et frequentius visitata, que scripto commendare non mihi videtur presumptuosum, sed et plerisque perutile, et ad adiuuandam memoriam admodum necessarium. Harum itaque periculis iam quandam, in scripta redigere decreui Stilo vulgari, et verbis curialibus vtens, ex industria ad notitiam comparandam eis qui huiusmodi vulgaritate minus sunt exercitati. Ad quorum euidenciam presens opus libris et capitulis sequentibus distinxit.

FINIS.

A. iij.

nunc
 tunc
 hfe
 lone
 occu
 ora
 diun
 fali
 na v
 fatu

C Hic incipit liber primus Fol. 1

de placitis, que pertinent ad curiam
Regis.

Capitulum. 1

Lacitorum, alius
ud est criminale,
aliud civile. Itē
placitorum crimi-
nialium, aliud
pertinet ad cor-
onam domini
Regis, aliud ad
vicecomitem p̄s-

nunciarum ad coronam domini Regis, per-
tinent ista. Cap. 2.

Crimen quod in legibus dicitur crimen
lese maiestatis, ut de necē vel seditione per-
sone domini Regis vel regni, vel exercitus
occultatio inuenti thesauri fraudulosa, plas-
cia de pace domini Regis infracta homici-
dium, incendium, roberia, raptus, crimen
falsi, et si que sunt similia. Que scilicet crimi-
na ultimo puniuntur supplicio, aut membris
rum truncatione. Excipitur crimen furei,

A. iiii. quod

Cognitio
furti detra-
hitur vice-
comiti sta-
tuto magi-
ne curie.
Cap. 7.

quod ad vicecomitem pertinet, et in comiti-
bus placitatur et terminatur ad vicecomi-
tē etiam pertinet per defectū dominorum:
cognoscere de medietatibus, de verberibus, de
plagis etiam nisi accusator adiciat de pace
domini regis infracta. Cap. 3.

Placitum civile aliud in curia domini Regis tantum placitatur et terminatur aliud ad vicecomites provinciarum pertinet. In Curia domini Regis, habent ista tractari et terminari placitū de baroniis, placitum de aduocationibus ecclesiarum. Questio status, placitum de dotibus unde mulieres ipsas penitus peremerunt. Querela de fine facto in curia domini Regis non obseruato, de homagis faciendis, et releuiis recipiendis, de purpresturis, placitum de debitis lucorum. Et ista quidem placita solummodo per proprietatem rei prodita sunt, de illis autē que super possessione loquuntur et et res cognitiones placitantur et terminantur inferius suo loco dicitur. Cap. 4.

Ad vicecomites pertinent ista. Placitum de recto de liberis tenementis per breue domini Regis, ubi curia dominorum probatur de recto

de recto defecisse, quod qualiter fieri debet
anteriorius suo loco dicitur. Placitum de nas
tus, sed per breue domini Regis. Cap. 5.

¶ Cum clamat quis domino Regi aut es
ius iusticiis de feodo aut de libero teneimen
to suo si fuerit querela talis, quod debeat vel
dominus Rex velit in curia sua deduci, tunc
is qui queritur tale breue de summonitione
debebat.

Cap. 6.

Rex vicecomiti salutē precipe. A. quod ius
sit et sine dilatione reddat. B. vñ hida ter
reni villa illa vnde idem. B. queritur quod
predictus. A. ei deforcatur et nisi fecerit sum
mone cum per bonos summonitores quod
intra coram me vel iusticiis meis in crastis
eo post octabis clausi pasche apud locum
illum, ostenderit quare non fecerit. Et habet
ibi summonitores et hoc breue. Teste Ra
molpho de Glanvilla apud Clarindon.

Caput 7.

¶ Summonitus autem ad diem prefixum
aut venit aut non, aut nuntium, aut cōfessū
mentum aut neutrum. Si neque venit, neque
nuntius: aduersarius eius qui petit aduersus
eum, die statuta coram iusticiis appareat. et
se ad

Libet primus.

se aduersus eum liti offerat: et ita in Coru
a per tres dies expectabit. Si vero nec quarta
die venerit apparentibus sūmonitionibus, et
asserētibus, se bene eum sūmonuisse, et idem
probare se offerentibus iuxta considerationē
curie iterum per aliud breue sūmonebitur
per interualla quindecim dierum ad minus.
Et erit breue ut veniat responsurus tam su
per capitali placito: quā super eo q̄ ad primā
sūmmonitionem non venit. Et ita tribus sū
monitionibus sub hac forma emissis: Si non
ad tertiam sūmonitionē venerit, neque mīser
rit, capietur tenementum in manum domini
Regis: et ita per quindecim dies remanebit.
Et si infra illos quindecim dies non venerit
aduersario eius adiudicabitur seisinā, ita q̄ de
cetero non audietur, nisi super proprietate per
breue domini Regis de recto. Si vero infra il
los dies quindecim venerit: volens replegere
tenementum, precipietur ei quod ad quīn
diem veniat, et habebit quod de iure habere
debet: et ita poterit seisinā recuperare si vene
rit. Si vero ad tertiam sūmonitionem vene
rit, et premissas sūmonitiones recognouerit,
statim amittit seisinā, nisi dies saluare pos
sa per

ut per dominum Regem varrantum, et per
breue quod incontinenti ostendat.

Cap.8.

¶ Rex Iustie salutem varrantizo. B. qui
fuit apud illum locum per preceptum meū
illo die, in seruitio meo, et ideo corā vobis eo
die assis nostris interesse non potuit, et vos
hūmando q̄ pro absentia sua illius diei es
non ponatis in defaultam, nec in aliquo sit
perdens. T. & c.

Cap.9.

Si summonitiones omnes negauerit pro
qualibet iurabit duodecima manu et si vau
iuratorum die statuta defecerit aut persona
aliquis eorum iuste excipi possit sine recus
peratione alterius iuratoris eadem hora scis
leam suam amittet propter defaultam. Si ve
ro sufficienter iuratum fuerit, eo die de plas
ito respondebit.

Cap.10.

Si ad primum diem non venerit summonit
tus sed se essoniauerit, si essoniam fuerit raz
tionabile, recipietur. Et ita tribus vicibus con
tinue poterit se essonare. Et quia variis ex
causis contingit aliquem se essonare, & iuste,
et diuersis generibus essoniorum videamus.

Cap.11.

Essoniorum

Libri primus.

Essoniis aliud prouenit ex infirmitate an
Essoniis de liud aliunde prouenit. Item cū ex infirmitate
rescantiſa: quandoque ex infirmitate veniendi quādo
dem valet que interuenit ex infirmitate de rescantiſa
quod efforſa.

Cap. II.

Summonitus itaque si ad primum diem
per infirmitatē veniendi fecerit se effoni
arc, erit in electione aduersarii presentis: et
exigere probationem legitimam illius effo
soni ab eo effoniatore, eo die vel plegium
inueniet, vel fidem dabit, quod ad diem no
minatum habebit garantum suum de illo
effonio, et ita tribus vicibus continuis poter
rit se effoniare hoc modo. Et si tertio die non
venerit, neque se effoniauerit: tunc confide
rabitur quod ad alium diem sit in propria
persona, aut pro se sufficientem responsilem
mittat ad lucrandum vel perdendum pro
eo loco suo, et sic quicumque die statuta
suo loco venerit: offerens se defensionis il
lius cum litteris eius, vel sine litteris: Si no
rum sit eum esse coniunctam personam abs
sentis: pro eo accipitur in Curia ad lucrand
um vel perdendum, Si vero ad quartum die
em post tria effonia venerit, et omnia effor

cia warrantizauerit probabit quodlibet effon-
sonium iureiurando propria et vnica manu
et sic de placito eodem die respondebit. Si
ad quartum diem neque venerit, neque re-
sponsalem miserit, capietur tenementum in
manu domini Regis misso breui a curia ad
vicecomitem illius provincie vbi tenementum
illud est quod breue est in hec verba. Cap. 13.

Iure iurans
do libera-
tus est effon-
natus stat-
tuto marles-
br. Cap. 19.

¶ Rex vice salutem precipio tibi quod sine
dilatione capias in manum meam, me-
ditatem terre de illa villa, quam M. clamar
ad doctorem suam versus. R. de qua placitum
est inter eos in Curia mea, et diem capio-
nis iusticiis meis scire facias. Et summane
per bonos summonitores predictum. R. quod
in coram me vel iusticiis meis apud westmos-
asterium a crastino octabis clausi pasche, in
quindecim dies auditurus inde iudicium su-
um. Et habeas ibi summonitores et hoc bre-
ue. T. Ranulpho de glanvilla apud westmos-
asterium. &c. Et preterea precipitur vice illius
provincie, ut effoniatores illos capiat, et tan-
quam salarios per hoc breue retineat. Cap. 14.

¶ Rex vicecomiti salutem precipio tibi, quod sine
dilatione, diligenter queras per comitatum
eum. A. qui falso effoniauit. B. versus. C. in
curia

Liber secundus

curia mea, et saluo facias eum custodiri, donec
nec aliud inde habueris preceptum meum
T. & c. Et preterea interim sumonebitur prin-
cipalis reus: quod sit coram domino Rege, vel
Iustitiis eius, ostensurus quare essoniatore su-
um non varrantiauerit, & de capitali plas-
cito responsurus. Preterea, sumonebitur plas-
cius essoniatorum inde per hoc breue.

Cap. ij.

¶ Rex vicecomiti salutem. Sumone per hos
nos summonitores T. quod sit coram me vel
Iustitiis meis apud westmonasterium, a clauso
pasche in. xv. dies ostensurus, quare non
habuerit I. coram me apud westmonasterium
die illo ad varrantum de essonio, quod I. p-
co fecit in curia mea versus M. sicut plegias
uit ipsum ad habendum eum. Et habes illi
summonitores, et hoc breue T. & c. Cass.

Si vero infra quindecim dies venerit, volens
replegiare tenementum, precipietur ei quod
sit ad diem nominatum, et tunc habeat quod ha-
bere debet de iure. Et ita si venerit sub pleg-
gatione, seipsum recuperabit, et retinere pos-
terit. Si omnes summonitiones, et omnia es-
sonia negauerit, et hoc idem probauerit ius-
ticiariis

parmentum

mentis duodecima manu, pro singulis diebus faciendis, vel si primam summonitionem recognouerit, et tria essonia vwarantizauerit et quartum diem per dominū Regem vwarantum saluare poterit per breue scilicet q̄ incontinenti habeat, sic quoque poterit seisinam suam retinere. Si vero infra quindecim dies non venerit, ad diem proximam adiudicabitur, seisinā aduersario eius ita quod ille nunquam audietur inde nisi per breue domini Regis de recto. Mitteretur autem aduersarius in seisinam illius tenementi ad visum vicecomitem per hoc breue.

Consulitur

non legis

ationi stas

tuto Regis.

E. 3. Anno 9

Cap. 17. Cap. 4.

Rex vicecomiti salutem precipio tibi, q̄ sine dilatione seisinā M. de tanta terra in illa villa de qua placitum fuit in curia mea, inter ipsam et R. quia seisinā illius terre adiudicata est eidem M. in curia mea pro defectu. R. T. &c.

Cap. 18.

De infirmitate vero de rescantisi, si quis seffoniare voluerit, hoc tribus vicibus facere poterit. Dum tamen tertia die ante datum diem, effoniator effonium suum presentauerit loco competenti, et coram persona idonea. Et si ad tertiam summonitionem

Liber primus.

tionem non venerit, considerabitur ut videatur utrum infirmitas illa sit languor an non, quod ut fiat precipietur vicecomiti per hoc breue.

Cap. 19.

Rex vicecomiti salutē precipio tibi, q. sine dilatione mittas quatuor legales milites de Comitatu tuo, ad videndum si infirmitas. B. unde se essoniauerit in curia mea versus. R. si languor vel non. Et si viderint quod sit languor, tunc ponant ei diem a die visionis in vnum annum et vnum diem quod sit cor ram me vel iusticiis meis, vel sufficientem responsilem mittat inde responsurum. Et si viderint quod non sit languor, tunc ponant ei certum diem quo veniat, vel sufficientem responsilem mittat, inde responsurum. Et summane per bonos summonitores: predietos quatuor milites, quod tunc sint ibi ad testificandum visum suum, et quem diem ei posuerint et habeat ibi summonitores et hoc breue. T. & c. Notandum etiam quod duo essoniautores: necessarii sunt ad hoc essonium faciendum ad minus.

Cap. 20.

¶ Preterea notandum quod duo prima essonia possunt esse de infirmitate veniendi et tertium

et tertium de reſeantiſa quod ſi ille euenerit
miretur ad uidendum vtrum ſit languor an
non. Si autem duo prima eſſonia fuerint de
reſeantiſa et tertium de infirmitate veniendū
conſiderabitur tanquā omnia eſſent de infir-
mitate veniendi, quia ſecundū naturā vltimū
eſſoniū ſemper eſt iudicandum. Cap. 11.

¶ Si quis aliqua vice reſponderit in Curia,
et illi preſenti die ſibi preſcriptus fuerit, ſi ad illū
diē neque venerit, neque reſponſale miſerit,
capietur tenementū in manū domini Regis
ſine replegiatione, et ſūmonebitur ille, vt ve-
nit audieturus inde iudiciū ſuum ad diē no-
minatū et ita ſine veniat ſine non, amittet
ſeſinā propter deſectū, quia de cetero ſummo-
nitionem diſſiteri non poterit, niſi breue do-
mini Regis innocentis oſtendat, quo diem
non ſeruatiū ſaluare poſſit. Sed licet altera
vice in curia reſponderit, ſi licite receſſerit ad
tertium eſſonia recuperare poterit, niſi pactum al-
lud inducat. Si vero, primo ſe eſſoniauerit
quā et ſecundo, neque venerit, neque ſe eſſonia-
uerit, præcipietur viſi qd eſſoniatore illum at-
tulerit, tanquā falſariū per præſcriptū breue.

Cap. 11.

B. 1. Sciendum

Libet primus

¶ Sciendum autem quod cum quis se efflonauerit, efflonator poterit se efflonare rationabili efflonacione. Si quis enim volens se rationabili modo efflonare, et efflonatorem ad se efflonandum transmiserit, et ille obiter in aliquod rationabile impedimentum incidit, quo minus ad diem statutum venire possit, expectabitur vsque in quartum diem, sicut et dominus eius, quod si intra quartum diem venerit, recipietur efflonator eius, quocumque die venerit et potest saluare dies preteritos, et idem de causis quibus et dominus. Cap.

Poterit etiam si id elegerit se efflonare per alium efflonatorem ipse principalis efflonator ita tamen quod ille secundus efflonator dicat in curia ipsu tenentem (proposito efflonacione rationabili) detentum, non posse ad illum diem venire nec pro perdere, nec pro lucrari et ad modo se efflonandum illum alium detinasse, et ipsum efflonatorem in tale impedimentum incidisse: quod ad illum diem venire non poterit et hoc paratus est probare secundu considerationem curie sic autem recipietur efflonium tale, et dabitur etiam ipsi tenenti dies per talem efflonatorem ita quod affectu ab eo

efficiat inde vvarantum suum habere ad
talem diem datum et ita ad diem ipsum os
portebit ipsum tenentem: principalem es-
soniatorem, vwarantizare et eius effsonium
solum modo probare et primum effsoniatos
rem sustineret secundum, nisi primo die ipse
fener effsonia sua probauerit ad petitionem
adversarii.

Cap. 14.

Si vero post effsonium suum propositum in
curia infra quantum diem venerit volens in-
teagere vel respondere ipse tenens, si per es-
soniatorem prius fuerit dies datus in curia et
per adversarium sic recesserit a curia, petens nul-
lum habebit inde recuperare quantum ad ip-
sum diem preteritum.

Cap. 15.

Est et aliud genus effsoniandi et necessarium
cum quis effsoniat de esse ultra mare: et Vide status
et si recipiatur effsonium dabantur ipsi effsonia tum. vv. Prius
ad minus quadraginta dies. Si vero ultra. mi. cap. 43.
nullo, vel alteriusmodi effsonio rationabili de contras-
effsoniaverit, de cetero solitus cursus servari placitando
huic effsonio,
curia respectu dando.

Cap. 16.

B. ii.

Sunt

Libri primus

Sunt et alia effonia que loca fortassis habere possunt ad saluandos illos quatuor dies vel aliquem eorum per quē vel quos expectatur aduersarius in Curia. Vt subita aquarū inundatio, aut alius casus repentinus qui prius uideri non poterat.

Cap. 17.

Per seruitum domini Regis nem rationabiliter se effoniat quis, & cū in curia probatur hoc effonium, et admittitur, remanebit loquelā sine diē, donec constiterit eum ab illo seruitio domini Regis rediisse, unde hi qui alii due sunt in seruitio domini Regis, et seruantes ipsius, hoc effonio non gaudebunt, ergo circa eorum personas obseruabitur solus cursus curiæ, et iuris erdo. Sed circa predicta effonia hoc modo distinguendum est. Qui per seruitum domini Regis se effoniat, aut prius comprehendit eum sūmmonitio inde a luerarius eius querit eum ponere in placitum: aut prius iuxta in seruitum domini Regis et postmodum est sūmmonitio. Si vero prius fuerit in seruitio domini Regis: et interim de placito sūmmonitus, non distingere verum est, et obtinet quod superius dictum est. Si prius ponitur quis in placitum.

placitum, & postea se facit effoniari per seruis
num domini Regis, refert verum is per mans
datum domini Regis, vel preceptū genera
le vel speciale, ex necessitate sit in illo seruitio
an alias. Si ex precepto domini Regis ad il
lud seruitium fuerit vocatus: tunc quoque
idem iuris erit quod in superiori casu. Si ve
ro alias ex voluntate, non ex precepto domi
ni Regis in seruitiū ipsius de nouo se ingess
erit, distinguitur verum iura ultra mare in sera
uitum illud, an citra remaneret. Si ultra mar
em dabitur ei respectus quadraginta dierum
ad minus, quod si infra illos xl. dies non redi
erit obseruabitur solitus cursus curiæ, & ius
in ordo. Et quodocunque in curia appa
rebit, vel per se, vel per responsalem, oportebit
eum habere breue domini Regis, ad vvarrā
uandum suum effonium de premissi, quod
incontinenti exhibeat. Si citra mare fuerit in
seruitio domini Regis, tunc in voluntate ius
se domini Regis erit et in beneplacito,
breuiorem terminum dare ei vel ampliorem
secundum quod viderint domino Regi ex
pediri dum tamen obseruetur iuris ordo.

Cap. 28.

B. vii.

Contingit

Liber primus

Contingit preterea aliquem effoniari in curia per infirmitatem qua quis detinetur in ea ad eam villa cum illuc venerit ad placitū suum prosequendum et tunc considerabitur in Curia quod in crastino veniat, et ita per tres dies continuos expectabitur et ex hac causa respectum trium dierum cōtinuorū habebit qui si tertio die ita se inde effoniauerit: tunc mittentur quatuor milites ad eum, per considerationem curie ad videndum vtrum sit in tali statu quod possit venire ad curiam an nō et si viderint quod possit, tunc ei precipiunt quod ad Curiam veniat et ibi faciat quod scire debet. Et si viderint eum non posse venire, et hoc in curia testati fuerint tunc habebit alium diem rationabilem et ita respectū quindecim dierum ad minus.

Cap. 22.

Est preterea effoniū, quod quandoque in curia presentatur, scilicet de esse in peregrinatione. Sed distinguendū est, vtrum is qui taliter se effoniat fuerit postus inde in placitum, an requam iter ipsum arripuerit, an non quod si prius summocationem inde habuerit: ob-

servabitur

sequabitur cursus Curie et iuris ordo. Si vero
prius inde nullam habuerit summotionem:
tunc iterum distinguendum est, vtrum iuerit
ad Hierusalem an alium locum. Si versus Hie-
rusalem iuerit is qui se effloniare facit: tunc so-
let ei dari respectus vnus anni, et vnus diei, ad
minus, de alijs vero peregrinationibus solet
dari respectus, pro voluntate domini. Regiset
bene placito vel eius Iustie, pro longitudine,
vel breuitate itineris, prout viderint tempe-
radum.

Cap. 30.

Ponitur autem in breue de summotione
facienda vsq; directo, hec clausula, et habeas
ibi summonitores et hoc breue. Deoque ab
initio querendum est, ad diem datum in
Curia, offerente se liti eo qui petit, vtrum
vicecomes breue et summonitores ibi ha-
beat, an non. Si habeat tunc testata summoni-
tione, procedendum erit in placito, secundum
quod premonstratum est. Si vero illo die pre-
sens non fuerit vicecomes, nec infra quartum
die venerit, vsque ad quem diem expectandus
est tenens ipse, tunc precipietur ei iterum per
breue

Libet primus

breue domini Regis, quod tenentem sum-
moneat de capitali placito, per breue de se-
cunda summonitione, et quod ille veniat of-
fensus, quare per primum breue illam su-
monitionem non fecerit. Est autem breue de
secunda summonitione, continens breue de
prima summonitione et præterea hanc cla-
sulam, Et tu ipse tunc sis ibi ostensurus quare
illam summonitionem ei non feceris, sicut
tibi preceptum fuit per aliud breue meum,
& habeas ibi hoc breue, & illud aliud betue.
Ad diem autem illū veniens vicecomes aut
dict se executum fuisse preceptum domini
Regis, aut confitebitur illud non fuisse ex-
cutum. Si confiteretur se non fuisse executum,
tunc remaneat in misericordia domini Re-
gis, & sic ille qui petit primum diem petiti-
get amississe, & de nouo summonendus est
ille qui tenet. Si vero dixerit se summonitos
nem primum, legitimis summonitionibus fa-
cienda iniunxisse: et iidem ibi presentati sunt
hoc ipsum consistentes: tam vicecomes quam
alii in misericordia remaneant, si primum su-
monitione non fecerint, sicut eam facere te-
nebantur. Et primus dies petenti ita erit im-
pla

Quia Sin autem illi quos vicecomes summonis
tori nominauerit presentes sint asserentes
hoc eis a vicecomite non fuisse iniunctum
nunc distinguendum est utrum vicecomes
summonitionem illam eis faciendam iniun
xerit in Comitatu, sicut semper fieri debet ita
quod si ante comitatum presentetur loques
la trahiabitur usque ad comitatum: et tunc
plene fiet summonitio, an alio modo. Si in
comitatu hoc eis iniunxerit, et hoc fuerit rec
te testatum: illi scilicet summonitores in mis
ericordia remanebunt, quia comitui in hoc
extradicere non possunt. Si vero extra comi
tatum minus publice quam fieri deberet, hoc
eis iniunxerit vicecomes, & illi hoc negaue
rint vicecomes in misericordia remanebit, quia
preceptum domini Regis ut debet non est exe
cutum. Huiusmodi enim publici actus, scilicet
summonitiones iniungere, plegios de clamos
nibus prosequendis, & de stando ad rectum
operis, publice debent celebrari ne si super
his que preparatoria sunt ad expedienda ne
gocij, fieri posset contentio, ea ipsa esset oca
sio diutius protrahendi negocia. Si vero ad
primum dictam summonitores non adfuerint
asserentes

Liber primus.

asserentes se legitime fecisse primam summonitionem, et ad primum diem suum haberint esoniatos, qui et eos esonauerint et adiecerint quod summonitionem recte fecerint, tunc primus dies petenti iudicabitur utilis, et illi in misericordia remanebunt, eo quod ad primum diem non aderant ad res suscipiendum summonitionis, sicut eis fuit inunctum nisi primum diem saluare possint per dominum Regem warrantum. Sed notandum quod excusare legitime se possunt summonitori illi ad primum diem uterque vel alter, et tunc petenti primus dies similiter adiudicabitur utilis.

Cap. 31.

De absentia tenentis quedam premissa sunt que tunc locum habent, quando tenens ipse sine plegiorum datione, simpliciter est summons monitus. Si vero fuerit loquela talis quod tenens ipse plegios inuenerit standi ad rectum, et iusticiam, vel comitatus hoc recordati fuerint, quod contingit in civili negotio, desine facto in Curia domini Regis coram Rege vel iusticiis eius non obseruato, et in nouis diebus festis, tunc quidem si tenens ipse ad primum diem

num diem neque venerit, neque se essonia-
verit, plegii considerandi sunt in mīa domi-
ni Regis, et super capitali placito, plegii eti-
am affortiabuntur, et ita tribus vicibus eos
semper absente, in placito illo est proceden-
dum, et si ad tertiam summonitionem non
venerit, capietur tenementum ipsum in mar-
num domini Regis, et retinebitur eodē mo-
do quo predeterminatū est, plegii etiam in
mīa remanētibz, qui et sūmonēdi sunt quod
sint ad certum diem in Curia, audituri inde
suum iudicium. Si autem fuerit negotium cri-
minale, vt de pace domini Regis infracta,
tunc secundum iuris ordinem vt in superio-
ricap. erit et hic procedendum, nisi quia
hic tractatus si ad tertiam summonitionem
non venerit: capietur corpus eius, plegus suis
remanētibz in misericordia.

Cap. 32.

Expediis hiis, que circa absentiam tenen-
tis frequēter solent accidere, de hiis que de
absentia petentis fiunt, restat inspicere. Et
quidem si ad primum diem non venerit is
qui petit, essonare sese poterit eisdem ratio-
nabilibus essoniis, quibus et tenens, et
eisdem

Ex statuto
vestmonas-
terii. Primū.
cap. 44, ap-
paret plura
duobz art-
iculis mē-
tis exisse de
buisse com-
muni lege,
antequam
procederet
tur ad dis-
trictionem

Liber primus

eisdem modis. Quod si non venerit, nec se
sonauerit, tunc iuxta considerationem curie
dimittetur tenes sine die si paciens fuerit vel
per se vel per alium ut debet. Ita tamen ut pe
tens tale recuperare habeat aduersus eum, si
iterum inde placare voluerit, quale modo
habere debeat. Et si iterum placatum illud
versus eundem velit mouere: quapropter quid iur
is ibi sit, & qualiter puniendus sit illius defal
ta. Ad hoc autem diuersi diuersis modis re
spondent. Dicunt enim quidam, quod non nu
si custum et expensis, & primum breue as
mittet, loquelam autem non, sed de nouo
placatum incipiet. Alii dicunt quod loquelam
versus aduersarium penitus amittet, sine om
ni recuperatione, & propter curie contemptum
in misericordia domini Regis similiter res
manebit. Alii dicunt quod in misericordia
domini Regis erit, de cetero & in Regis be
neplacito, utrum velit eum ad illud placatum
amplius admittere vel restituere, an non, et
quando. hec autem simpliciter sufficiunt ubi
loquela sine plegiatione procedit. Si vero il
le qui petit, plegios inueniat de clamore suo
prosequendo, et diem suum neque per se ne
que

que per alium quemcunque seruauerit tunc
 a qui tenet dimittetur sine die et petens illud
 breue secundum quosdam, et totum custum
 amittet, et plegii eius erunt in misericordia vt
 supra. Aut secundum alios loquelam suam as
 mitter, et plegii. &c. Sed hoc ita obtinet si lo
 quela sit tantummodo sua, quod sepius con
 tingit in ciuilibus negociis. Veru si fuerit los
 quela non tantum sua sed etiam domini Res
 gi, et in criminali negocio de pace domini
 regi infra et tunc qui loquelam illam non
 nisi sibi amittere potest, imo etiam illum profes
 qui tenetur, corpus eius de cetero in prisona
 mittetur, et siluo custoditur: donec appellu
 suum prosequi velit. Et plegii eius preterea
 in mii remanebunt

Cap 33.

Quandoque contingit vtrunque abesse et
 tunc in voluntate domini regis vel eius iustice
 erit si voluerint verus vtrunque contemp
 tum Curie, vel falsum clamorem prosequi.

LIBER

LIBER SECVN^{ds}

de his que solent contin^{gi}

gere circa vel statim post ingressum liti, et
de diracionatione tenementi per duellum,
vel per magnam assisam, et de campio-
nibus, et de his que pertinent ad duels-
lum, vel magnam assisam.

Capitulum.

Troque autem li-
tigantiū presenti
in Curia et petens
te clamante teoes-
mentum petrum
poterit tenens pos-
tere visum tenre.
Sed ad hoc ut des-
tur ei inde respect-
us: distinguetur vtrum is qui tenet, habeat
plus terre in villa illa vbi terra illa que petens
est, an non. Et si plus ibidem non habuerit,
nulla dabitur ei inde dilatio, si autem plus
terre ibi habuerit: tunc dabitur ei inde res-
pectus, et alius dies ei ponetur in Curia et
cum ita recessum fuerit a Curia, ad tria essor-
tija rationabilia poterit tenens recuperare

de nouo, et precipietur vi^g illius provincie va
bi rementum illud est: quod mittat liberos
homines de Comitatu suo ad videndum terr
tam illam per hoc breue. Cap. 2.

Re vice comiti salutem, precipio tibi quod
sue delatione mittas liberos homines, et le
pales, de visineto de illa villa ad videndum vs
ad bid^u terræ in villa illa quā. N. clamat vers
su. R. et vnde placitum est inter eos in Curia
mea, et habeas quatuor ex illis, coram me vel
iustis meis, eo die ad testificandum visū suū et
q^uem diem ei posuerunt. T. & c. Cap. 3.

Post tria essoniarationabilia visum terræ
comitantis, utroque litigantium iterum apud
parente in Curia, petens ipse loquelam suam
et clamorem ostendat in hunc modum. Peto
visum istum, H. feodū dimidiū militis vel dua
a carucatis terræ, in illa villa, sicut ius meum,
et hereditatem meam. vnde pater meus vel
matr^{is} meus fuit seifitus in dominico suo sicut
de feodo, tempore Regis Henrici primi, vel
post primam coronationem domini Regis.
vnde cepit commoda ad valentiam quins
que solidorum ad minus, ut in bladis et fenig
et aliis commodis: et hoc promptus sum
probare

inde in aliam ponere. Et post vadiationem
duelli poterit iterum se tribus vicibus ration-
abiliter efflorare continuis, ex persona sui
ipsius. Et aliis tribus vicibus ex persona cam-
pionis sui. Factis autem omnibus effloris
que recte fieri possunt: antequam duellum
inde feratur, necesse habet petens ut in cur-
ia appareat, et campionem suum ibi habeat
et promptum ad pugnandum. Nec sufficit
cum alium tunc demum producere campio-
nem, quam unum eorum super quos posuit
vadiationem. Neque enim alium, pro-
pterea poterit cambiare post primam vadiationem.
Si veto is qui duellum vadiavit interim
pendente lite obierit. Si morte naturali, et
hoc fuerit per visinrium declaratum ut si mor-
tuus fuerit, si de hoc dubitetur: poterit
petens ad unum eorum super quos posuit
vadiationem suam primo recuperare,
vel ad alium idoneum, etiam si nullum alium
nominaverit dum tamen inde sit testis
idoneus, et sic de nouo placitum incipitur.
Si vero sua culpa interierit: loquelam istam do-
minus amittet. Item quero utrum campio
ipsius petitoris, alium loco suo possit ponere

C. i.

in curia

Liber secundus.

in curia ad faciendum diracionationem, quia
ille suscepit loco suo. Equidem secundum
ius et consuetudinem regni antiquam non
licet nisi filium suum legitimum. Et nota
quod talis debet esse campio petentis
sit et esse possit inde testis idoneus. Nec in
propria persona sua licebit ipsi petitori pro
sequi appellum suum, quia id fieri non pos
tuli nisi per testem idoneum audientem, et
videntem. Defendens autem defendere se
poterit vel per seipsum si voluerit, vel per al
ium ad hoc idoneum, si per alium se deside
re elegerit. Si vero campionem produxerit,
et ille interim moriatur, quero quid iuris ibi
sit. Vtrum is qui tenet possit se per alium des
fendere an loquelam suam debeat an iurare,
an tantum se iuram. Huc distinguendum est
ut prius. Nota etiam quod campio defen
dens non poterit loco suo in curia alium ad
defensionem illam suscipiendam producere,
nisi filium suum legitimum. Contrahit
autem multociens, quod campio conductus
eius in curia produciatur pro mercede ad dir
acionationem faciendam. Et si contra illam
personam excipiat pars aduersa: dicitur
cum

em minus idoneum propter hoc q^o premis-
um inde accepit ad diractionationem illam
faciendā. Et hoc paratus est probare versus
eū si id negare voluerit: aut per se, aut per a-
lium videntē vbi inde premiū accepit. Super
hoc audietur et remanebit principale duellū
si vero super hoc cōvictus fuerit et per dus-
ellū victus fuerit cāpio petentis, tunc domi-
nus suus loquelam suam amittet. Et ille cā-
pio tanq̃ victus, omnē legem terre amittet.
Sciēt q^o de cetero nunquam admittetur in
curia vt testis, ad diractionationē pro aliquo as-
silio per duellum de cetero faciendam pro ses-
metipso autem, poterit vel corpus suum des-
cendendo, vel atrocē iniuriā sui proprii cora-
poris prosequendo, vt de pace domini Re-
gis infracta. Us etiā suum versus aliū per dus-
ellū defendere poterit de feodo et heredita-
tute sua. Finito autē duello: pena sexaginta
solidorum imminet victo, nomine recres-
centis annis. Et Preterea legem terre amittet. Et
si defensor victus fuerit, dominus eius ter-
ram petitam cum fructibus et commodis
tempore se sine in feodo illo inuentis amittet,
nunquam de cetero in curia inde audietur.

C. v.

Ea enim

Liber secundus.

Et enim que in curia domini Regis per duellum semel fuerint terminata negotia, perpetuam habent firmitatem. Et deinde vicecomiti precipietur, ut victori terram diractionatam habere faciat, et cum inde in sessionem mittat, per tale breue. **Cap. 4.**

Rex vicecomiti salutem precipio ubi, quod sine dilatione facias M. de una hida terre in illa villa, de qua placitum fuit inter A. sum et R. in curia mea, quia illa hida terre adiudicata est ei in curia mea, et finem duelli. Teste Ranulpho. &c. **Cap. 5.**

Et hec ita si petens obtinuerit in duello. Si vero idem victus fuerit per campionem suum victum, tunc tenens quietus clarabitur de eius clameo sine recurritioe talem petentis. Nec de duello ubi tenens se per duellum defendere voluerit, vel elegit contra petentem. **Cap. 6.**

Si autem in magnam assisam domini Regis se ponere maluerit, is qui tenet, aut petens similiter se in assisam inde ponet, ut non. Si semel concesserit petens in curia, quod se inde in assisam se ponet. Et hoc verbo coram iusticiis in banco sedentibus present;

preferit, de cetero non possit resilire, sed
per assisam illam oportebit eum perdere,
vel lucrari. Si vero in assisam magnam se po-
nere noluerit, tunc oportebit eum aliquam
causam monstrare quare assisi inter eos inde
esse non possit, quemadmodum si fuerint
consanguinei, et ex eodem stipite parentele,
unde hereditas ipsa mouetur. Et si hoc per-
itos obiecerit: tunc vero hoc ipsum cons-
tabitur aut non. Si vero hoc in curia cons-
cesserit: remanebit eo ipso assisa, ita quod
per verba placitabitur et terminabitur in
curia ipsa negotium, qui tunc legitime in-
queretur quis eorum propinquior sit ipsi sua
pretita heredi iustior. Et per hoc diuicia
nabitur suum heredi propinquior, nisi ada-
uersum in curia dicere poterit, quare ius
suum ille aliis vel ad tempus, vel perpetuo
amiserit, vel aliquis antecessor suus, veluti si
donauerit, vel vendiderit, ut eleambivus
nisi alio modo rite alienaverit, aut si per
feloniam ille vel antecessores eius in vincta-
sum amiserint nisi suum unde iustus inferis
us tractabitur. Et sic super aliqua istorum
articulorum arresstetur loquela: poterit ex
Cui, incidenti

Liber secundus.

incidenti per verba hinc inde proposita, ad
duellum recte perueniri. Verum si omnem
parentelam inter se, et petentem defenderit
in qui se in assisum posuit: Vel saltem quod
de eodem supite non sint de quo mouetur
hereditas, tunc decurrendum est ad com-
munes eorum consanguineos, qui ad hoc
vocandi sunt ad curiam, vt per eos disquisi-
tur eorum parentela. Qui si concordati as-
firmauerint eos descendisse de eodem supite,
vnde mouetur hereditas eorū super hoc sta-
bitur assertioni. Sed si alter adhuc longin-
quum pertinaciter contradicat: Decurrendum
erit ad vicinetum, cuius cum consanguineis
super hoc omnino acquiescendum est testis
monio. Idem quoque fiet si parentes ipsius
inueniuntur discordes, qui tunc stabit veritas
dicto vicineto. Facta autem inquisitione per-
tissime si inuenti fuerint et probati ex eodē
supite vnde mouetur hereditas descendisse,
cessat quidem assisa, et per verba vt predicti
procedet loquela. Sin autem confiterit Cur-
ria et iusticiarius domini Regis contrarium, tunc
petens qui hoc obicit, scilicet quod esset de
eodem supite vt assisam maleuose adinuerit
loquelm

loquelam suam amittet. Nullo autem inters
ueniente quare assisa esse non debeat: tunc
per eam tam finaliter quam per duellum
terminabitur negotium.

Cap. 7.

Est autem magna assisa regale quoddam
beneficium, clementia principis de
consilio procerum populi indultum, quo
vix hominum et status integritati, cum
salubriter consulitur, ut in iure quod quis
in libero soli tenemento possidet retinens
do duelli casum declinare possunt homi
nes ambiguum. Ac per hoc contingit in
specie et premature mortis ultimum euan
desse supplicium, vel saltem perhennis infam
ie obprobrium illius infesti et ruerecuns
di verbi quod in ore victi, turpiter sonat
consecutum. Ex equitate autem maxi
ma: prodita est legalis ista institutio, ius
tam quod post multas et longas dilas
tiones, vix evincitur per duellum: per
beneficium istius constitutionis, commo
dus et acceleratus expeditur. Assisa et
iam ipsa tot non expectat essonia, quot
duellum ut ex sequentibus liquebit. Ac

Cum.

per

Libri secundus.

per hoc et laboribus hominum paratur,
et sumptibus pauperum. Preterea, quan-
to magis ponderat in iudiciis plurium
donecorum testium fides, quam unius tan-
tum tanto maiore equitate nititur ista con-
stitutio, quam duellum. Cum enim ex uni-
us iurati testimonio procedat duellum. Dicit
odecim ad minus legalium hominum exi-
git ista constitutio iuramenta. Peruenitur
autem ad assisam ipsam hoc ordine. Quare
is qui se in assisam posuit ab initio, perquis-
it breue de pace habenda, ne de cetero ab
aduersario ponatur in placitum per breue,
quo prius inter eos placitum fuit de tenet
mento unde tenens posuit se in assisam.

Cap. 8.

Rex vicecomiti salutem prohibe N. ne
teneat placitum in curia sua quod est inter
M. et R. de vna hida terre in illa villa, quam
idem R. clamat versus prelatam M. per bre-
ue meum nisi duellum inde vadiatum fut-
rit, quia M. qui tenens est, posuit se inde in
assisam meam, et petit recognitionem fieri,
quia eorum maius ius habeat in terra illa.
Teste. &c. Si vero placitum fuerit de seruicio,
unde

indelle qui tener, ponit se in assisam quod
habet licet tunc tale erit breue.

Cap. 9.

Reuerecomiti salutem prohibe N. ne
inter placitum in curia sua quod est inter
M. et R. de seruitio octo solidorum, et vnus
sextum mellis, et duabus stikis Anguillarum
que prefatus M. exigit a prefato R. de seruitio
manuo de libero tenemento suo, quod
de tenet in illa villa, de quo tenemento
idem R. recognoscit se debere ei octo solida
per annum pro omni seruitio, nisi duode-
cim inde vadiatuna fuerit, quia R. a quo ser-
uitium exigitur: ponit se inde in assisam mor-
ant, et petit recognitionem vtrum inde de-
beat per annum octo solidos, pro omni ser-
uitio vel octo solidos, et insuper vnum sexa-
tum mellis, et duas stikas anguillarum.
Tale &c. Cap. 10.

¶ Per talia autem breuia, pacem perquisi-
tis qui tener, et in assisam se ponit donec
iudicialiter ad curiam venient, aliud breue
perquisit, et per quatuor legales milites de
comitatu, et de visincto, eligantur duode-
cim milites legales de eodem visincto, qui
super

Liber secundus.

per sacramentum suum dicant vter legimus
num maius ius habeat in terra petita. Breue
autem de quatuor militibus summonendi
tale est.

Cap. ii.

¶ Rex vicecomiti salutem. Summons
per bonos summonitores, quatuor legales
miles de visneto de Stoke, quod sint ad
clausum pasche, coram me vel iustis meis
apud westmonasterium ad eligendum super sa-
cramentum suum. An. legales milites de eodem vis-
neto qui melius veritatem sciunt ad recognoscen-
dum super sacramentum suum, utrum M. an R.
maius ius habeat in vna hida terre in Stoke,
quam M. clamat versus R. per breue meum,
et vnde R. qui tenens est posuisse in alium
filium et petit recognitionem fieri quare
eorum maius ius habeat in terra illa, et nomina
eorum in breuiari facias. Et summons per
bonos summonitores R. qui terram illam
tenet quod tunc sit ibi auditurus illam elec-
tionem, et habeas ibi summonitores etc. T.

Cap. iii.

Ad diem illum pore. it se tenens effor-
are, et iterum ad tria rationalia effor-
capit

cupere, quod videtur recte posse fieri quia
ut superioribus dictum est, quociens aliquis
in Curia apparuerit. Et ibi facit quod de
ire facere debet: iterum de nouo ad es
sonia sua recuperabit. Sed tunc ita eues
net, vel euenire poterit, quod tot vel plus
et effonia interuenire poterint per maga
nam assiam, quot per duellum quod pres
missus non est consonum. Esto enim
quod tenens ipse tribus vicibus se possit
effonare continuis, contra electionem dus
odecim militum, per quatuor milites fac
ciendam, post tria illa effonia, eo ad cus
nam veniente aliquis vel aliqui illorum
quatuor militum eodem die se poterint es
sonare. Et si hoc, poterit iterum tenens
post eorum effonia se de nouo effonare.
Et ita vix ait nuquam assia ad effectus,
tum periret. Sed nota quod appa
rentibus in Curia quatuor militibus die
sibi presens, paratis duodecim alios elige
re de hoc ex equo prodita est quedam cons
uetudo, iuxta quam de consilio curie ita so
letur expediri: quod siue venerit siue non,
i qui tenet, nihilominus per illos quatuor
militum

Libet secundus.

militeet super eorum sacramentum, sicut
lectio duodecim. Verum quia si presens esse
tenens ipsi, contra aliquem vel aliquos eo-
rum duodecim iuste aliquid forsitan possit
excipere, et super hoc in curia au-
detur. De
consilio et absenti inde satisfaciendo non
tantum duodecim eligentur, sed et etiam,
et sine omni contradictione et cavillatione
possit absenti cum redierit satisfieri. Excipi
autem possunt Iuratores ipsi eadem mo-
do quibus et testes in curia christianitatis iuste
repelluntur. Preterea notandum quod si ve-
neritis qui se posuit in magnam assiam, ha-
bet non omnes illi quatuor milites veniunt,
de consilio et communi assensu ligantium
per unum etiam illorum quatuor milite
poterint illi duodecim milites eligi adhibi-
tis illi duobus vel tribus milibus alie de
eodem comitatu. Si in curia fuerint innotie
habet ad hoc non fuerint vocati: ad maiorem
autem cautelam, et ad omnem cavillatio-
nem devitandam: solent sex vel plures mil-
ites ad curiam ipsam ad electionem facien-
dam vocari. Ad hec autem taliter expedien-
da. Plus profuit sequi curie consilium quam
sua

huius curie cursum consuetum seruare, vna
de prouidentie committatur et arbitrio do-
mini Regis, vel eius iusticiis rem istam vtilis
et equius temperare. Cap. 13.

¶ Potest autem quis se ponere in assisam
de seruitio, de terra, et de super de demans
de seruitio, et de iure aduocationis alicuius
ecclesie, non solum versus extraneum, sed
etiam versus dominum: scilicet ut cognoscas
in qui eorum videlicet, vtrum dominus
marius habeat hanc retinendi in dominis
eius, vel vassillus tenendi hanc de eo. Facile est
autem inde formare breuia iuxta diuersa
regia. Cap. 14.

¶ Facta electione duodecim milium
summonendi sunt illi, vt ad curiam veniant
per super sacramentum suum dicere quis
eorum scilicet an tenens an perens, maius
habet in sua demanda. Et per tale bre-
uius summonitio. Cap. 15.

¶ Rex vicecomiti salutem. Summone
per honos summonitores, illos duodecim
milites R et N. et sic de singulis quod sint
et de coram n e vel iusticiis meis ad locum
illam parati sacramento recognoscere, vtrum
R. vel

Liber secundus.

R. vel N. maius ius habeat in vna hida terre, vel in alia re petita quam predictus R. qui clamat versus predictum. N. et vnde predictus N. qui rem illam tenet posuit se in assisam nostram, et petit inde recognitionem quia eorum maius ius habeat in re petita et interrim terram illam vel tenementum ipsam vnde exigitur seruitium: videant et summonent per bonos summonitores N. qui rem ipsam tenet quod tunc sit ibi auditorum illam recognitionem.

Cap. 16.

¶ Die autem duodecim multibus prefixa ad recognitionem faciendam, siue venerit is qui tenet siue non, sine dilatione recognitionis ipsa procedat. Nec valebit excusationum quippe cum eius presentia non sit necessaria: quin sine eo possit fieri recognitionis, cum si presens esset nil dicere possit quare remaneret, qui iam in assisam posuit. Secus tamen est de absentia perentis: quia si se essoniauerit, remanet assisa eo die et alius dies dabitur in curia, quia perdere potest quis propter decessum lucrari vtro nemo potest omnino absens.

Cap. 17.

Pro

¶ Procedente autem assisa ad faciendam recognitionem ipsam, aut bene notum est ius ipsum ipsis iuratoribus omnibus, aut quidam sciunt et quidam nesciunt, aut omnes ignorant. Si nulli eorum reuerentiam inde sciuerint. Et hoc in curia super sacramentum eorum testati sint siue fuerint, ad alios decurrendum erit, donec tales inueniantur qui rei veritatem inde scierint. Sin autem quidam eorum rei veritatem sciant, quidam non reiectum ignorantibus: alii quidem vocandi sunt ad curiam, donec duodecim ad minus reperiantur inde concordēs. Item si quidam, eorum dixerint pro vno, quidam pro alio litigantium: adiciendi sunt alii donec duodecim ad minus in alterutram partem concorditer acquieuerint. Iurare autem quilibet eorum debet qui ad hoc vocati sunt quod non falsum inde dicent nec veritatem tacebunt scientes ad scienciam autem eorum qui super hoc iurant inde habendam exigunt quod per proprium visum suum et auditum illius rei habuerint notitiam vel per verba patrum suorum et per talia quibus

Liber secundus,

quibus fidem teneantur habere vt propria

Cap. 18.

¶ Cum autem appruerint duodecim milites ad recognitionem ipsam faciendam, de rei veritate certi tunc procedat assisa res cognitura quis eorum vel petens vel tenens maius ius habeat in re petita. Quod si dixerint ipsum tenentem maius ius inde habere: vel alia dixerint per que sufficienter constet domino Regi, vel iusticiis suis quod idem maius ius habeat in terra petita, tunc quidem per considerationem curie determinetur ipse quietus, a clauco petentis impetuum. Ita quod petens ipse, de cetero non quam inde audietur in curia cum effectu. Lites enim per magnam assisam domini Regis legitime decise: nulla occasione ne resuscitantur imposterum. Sin autem per assisam ipsam pro petente fuerit iudicatum in curia tunc aduersarius suus terram petentem amittet cum fructibus et commoditatibus omnibus in terra ipsa tempore solue inuentis eidem restituendam.

Cap. 19.

¶ Pena autem in hac assisa temere iurantis

num ordinaria est, et ipsi regali institutioni es-
leganter inserta. Si enim ipsi iuratores perius-
sasse in Curia fuerint legitime conuicti, vel
in iure confessi, omnibus catallis et rebus
mobilibus spoliabuntur, domino regi eisdem
applicandis, de clementia autem principis
maxima: salus eis tenementis solis liberis,
preterea in Carcerem detrudentur et ibi per
notum ad minus in prisoa detinebuntur ins-
uper de cetero legem terre amittentes pera-
petuam infamie notam, inde merito incurret.
Quae pena ideo recte instituta est, ut quola-
bet ab illicita prestatione sacramenti in tar-
tatu coerceat similitudo supplicii. Notans
etiam quod nunquam potest esse duellum
missus nequit esse nec econuerso. Mittetur
item petens si adjudicetur ei tenementum
et recomitem illius provinciae ubi tenemur
est, ad seisinam suam recuperandam per
hoc breue.

Cap. 10.

Pro salute tibi quod sine dilae-
ne seisin. N. de vna hida terrae in villa illi
am peti versus. R. unde idem. R. posuit se-
isinam meam quia idem. R. diracionauit.

D. i. terram

Libri secundus

terram illam in curia mea per recogniti-
onem. T. & c.

Cap. 11.

Si vero reperiantur nulli milites de vicineto
nec in comitatu ipso qui rei veritatem in-
de sciant quid iuris erit? Num quid eo ipso
obtinebit is qui tenet versus petentem? Quod
si hoc ita est, ergo petens ipse ius suum si quod
inde habuerit amittet super hoc etiam pos-
test procedere dubitatio. Esto enim quod
duo vel tres legales homines vel plures fuer-
int tamen pauciores sint duodecim qui se
testes huius rei faciant et se ad id diraci-
onandum offerant in curia si fuerint eius
etatis, quod per duellum diracionis
conferre possint: et omnia verba in
curia presentent per quae solum
duellum considerari in cur-
ia, nunquid super hoc
auderetur aliquis co-
rum

CHI C INCIPIT ^{Folia}

liber tercius de varrantis

et de duobus dominis per quorum alterum
se aduocat petens et per alterum tenens.

Capitulum. .i.

Quando placandi in curia qui
obseruatur, is est quem produx-
imus quando eius qui tenet
presentia solummodo necessa-
ria est et non alterius, ad res-
pondu inde. Exigitur autem tam presentia ala-
terius quam tenentis, si idem dicat in curia,
rem petita non esse suam sed eam tenere ut
ibi comodatam, vel sibi locata vel in vadia
tenendam, vel suae custodire commendatam, vel
aliquo alio modo sibi tamen ut alienam depu-
tata, aut si rem illam suam dicat esse, sed tamen
ante aliquem varrantum habere, ut ex eius donas-
sione, vel venditione, vel in escambium datio-
ne, vel ex aliqua huiusmodi causa rem ipsam
habeat. Si vero dicat in curia, rem suam non esse
sed alienam, tunc ille cuius eam esse dixerit, sua
monebitur sed per aliud breue confirmat-
ur. et sic de nouo versus eam incipietur

De placarum

Liber tercius.

placitum et cum tandem in curia apparuerit
aut similiter dicet rem suam esse, aut suam
non esse. Si vero dicat rem suam non esse, tunc
is qui eandem suam fuisse in Curia prius ac
seruerat, terram illam eo ipso sine recupera-
tione amittet, et summonebitur ille ut veniat
in curia auditurus inde iudicium suum, et sic
siue ipse venerit, siue non, sesinam recupera-
bit aduersarius. Cum vero aliquem inde vwar-
rantum vocauerit in curia is qui tenet, tunc
rationabilis dies ponetur ei in curia ad ha-
bendum ibi vwarantum suum et ita ad tria
essonia de nouo recuperare poterit ex per-
sona propria, et ad alia tria ex persona sua
varranti tandem vero apparenre eo in curia
a qui vocatus est inde vwarantus, aut rem il-
la ei varranti facit, aut non. Si eam varrantum
voluerit, tunc cum eo omnino placitabitur et
quod de cetero sub eius persona, omnia que
ad placitum ipsum exiguntur procedent re-
sumsi ante hoc se essoniauerit, per essonium
suum non poterit se defendere in qui vocatus
eum varrantum, qui per absentiam suam ponatur
in defalta verum si presens in curia de vwar-
anti defecerit que ad varrantum traxerat tunc in

si coram nino placitabitur ita quod per vers
ba hinc inde proposita, poterit ad duellum in
de perueniri, siue sua carta inde habuerit siue
non: qui eum vocauit varrantū dum tamē
testem idoneū inde ad diracionationem facie
ndā habuerit, qui et hoc diracionare voluerit
In nota quod cum constiterit eum qui trahit
ur ad varrantum, debere et varrantisare re
illam, de cetero non poterit eam perdere is
qui varrantisare debet eam, quia si res illa in
curia diracionetur tenebitur ei ad cōpetens
cāmbium si habuerit vnde id facere possit.

Cap. 2.

Contingit autem quandoque, quod is qui
vocatus est varrantus in Curia nolit ad Cur
iam venire ad varrantisandum ei rem ips
am vel ad demonstrandum ibi quod eam
illa varrantisare non debet. Ideoque ad peti
tionem eius qui eum inde vocauit varrantū
de consilio et beneficio Curie, iusticiabitur
ad id faciendū, et per tale breue inde summo
nabitur.

Cap. 3.

Rex vñ salutem summane per bonos sū
monitores N quod sit coram me vel iustici
e ibi eo die ad varrantisandum. R. vnana

Dni.

hidam

Liber tercius

Hidam terrarum in villa illa quam clamat de dono
no eius vel de dono .M. patris sui, si eam il
li varrantisare voluerit : vel ad ostendendū
quare illi eā varrantiare non debet, et habes
as ibi summoneores, et hoc breue. T. Raub
pho &c.

Cap. 4.

Die autem statuta, aut poterit se effloniare
varrantus, aut non, si non, tunc denegatur ei
ius quod alii cōceditur sine culpa sui, quod est
inconueniens, et etiam videtur inquisi, si vero
se effloniare poterit, esto quod tribus vicibus
recte se effloniauerit, et tertio secundum ius
et consuetudinem Curie consideretur quod
ad quartum diem veniat vel responsale mis
tat quasi ad illum diem neque venerit, neque
responsilem miserit, quero quid iura ibi sit
Quasi caperetur tenementum in manum
domini Regis hoc videretur iniquum et
contra ius ipsius tenentis cum ipse inde non
fuerit iudicatus in defaulta. Si vero id non sit,
tunc videbitur ius ipsius petētis si quod inde
habuerit, iniuste differri. Et quidem ita fit
secundū ius et consuetudinem Regni, quia

Si alius terram ipsam vel seismam ipsius terrar
per defaltā varranti suis amiserit, varrantus
inde ei tenebitur ad competentem escam. Et
per hoc distringi poterit ad curiam venis
re et tenementum ipsum varrantisare, vel
aliquid n. onstrare quare varrantisare non
debet.

Cap. 5.

Contingit etiam quandoque, quod si quis
et licet varrantum habeat in curia, nullum
vocat varrantum sed ius tamen ipsius per
tentis, per se omnino defendit. Sed si hoc
fecerit, et terram illam amiserit per duellum,
nullum recuperare de cetero habebit inde
versus varrantum. Sed secundum hoc queri
potest, si per duellum se defendere poterit
sine assensu et presentia varranti et utrum
se inde in assensum magnam domini Res
gis, preter assensum et presentiam varranti
ponere poterit. Et quidem per assensum pos
test se defendere pari ratione ac per duellum.

Cap. 6.

Solet

Liber tercius

Cap. 6.

Solet preterea plerunque differri, ne
gotiū per absentiam dominorū quando scilicet
ecce petens ipse, clamat tenementum petrum
pertinere ad feodum vnius, et is qui venit, di-
cit se idem tenere de feodo alterius domi-
norum, et tunc summonendus est uterque
dominorum illorum ad curiam ut illis presen-
tibus loquela illa audiat et debito modo
terminetur, ne illis absentibus iniuria aliqua
inferri videatur ad diem autē qua summonsi
sunt ad curiam venire, poterit et uterque eos
rum aut eorū alter hēre etioniam, et tribus
vicibus solito more. Esto ergo quod tribus
vicibus etioniam domino tenenti, consi-
deretur quod ipse ad curiam veniat vel respo-
salem mittat, qui si nec tunc venerit neque
responsalem miserit, considerabitur quod ten-
ens ipse inde respondeat et defensionem
inde suscipiat et si per defensionem vicerit,
sibi quidē terrā illam retinebit, et seruitium
domino Regi de cetero inde faciet qui dor-
minus suus seruitiū suum per defaultam suam
amittet, donec veniat, et ibi faciat quod inde
facere debet, eodem modo poterit dominus
ipsum

ipſius petentis ſe eſſonjare, quo demū appa-
rente in curia, quero vtrum dominus tenens
ei poſſit iterum de nouo ſe eſſonjare. Et
quidē poterit, donec ſemel in curia apparue-
rit, quia tunc oportebit eum dicere aliquid,
quare non oportebit eum amplius expecta-
re, Et hoc ſimiliter tenendum eſt circa perſo-
nam alterius dominorum, ſi vero poſt tria
eſſonia ſua abſens fuerit dominus petentis,
quero quid iuris ibi ſit, equidem ſi ſe inde pri-
us eſſoniauerit, capientur eſſonjatores ipſi,
et corpus ipſius petentis attachabitur prop-
ter curie contemptum, et ita diſtringetur ad
curiam venire, vt ibi audiatur, quid inde di-
cere velit.

Cap. 7.

Si vero preſens vterque fuerit dominorum
dominus ipſius tenentis aut varrantiſabit
quod terra illa petita de feodo ſuo ſit, aut id
negabit ſi ad varrantiſauerit, tunc in eius
voluntate erit, deſenſionē inde ſuſcipere, aut
eam tenenti comittere, et vtrum iſtorum
ſit ſaluum erit ius vtriuſque, ſcilicet, tam ipſius
domini, quā tenentis, ſi in placito venerit
ſi vero vicij fuerint dominus ſeruitium, et ter-
rena

Libertatius

gens terram illam sine recuperatione amine
Si vero dominus ipsius tenentis in curia pre
sens, de varranto ei defecerit, poterit inter
eos placitum conuerti. Si dicat tenent domi
num suum de varranto iniuste ei defecere, et
ideo iniuste, quia inde ei fecit seruitum nomi
tarum et tantum, tanquam domino illius feodi
vel antecessores sui ei vel antecessoribus suis
et de hoc habeat audientes, & videntes, et alio
quem idoneum testem ad diractionationem
inde faciendam, vel aliam idoneam et suffi
cientem probationem iuxta consideratione
Curie faciendam

Cap. 8.

Circa personam domini petentis, simili nos
do distinguendum est. Eo enim apparente a
curia, aut terram petitam ad feodum suum
clamat, aut non. Ex ita si clamorem petentis
varranti sauerit, et terram illam ad feodum
suum clamat, in eius voluntate erit, aut se
ad diractionationem petentis tenere si hoc ei
legerit, aut per se ius suum, versus alium di
racionare, salvo iure vtriusque illorum scilicet
et ipsius quam petentis, si vicerint. Si vero vice
ti fuerint, vterque illorum inde erit perdens. Si
vero clamem ipsius petentis minime varrants

plausus

pluerit, tunc is qui cum inde in Curia ad
 errantem vocauerit, in misericordia domini
 Regis remanebit propter salū clamorē suū.

LIBER QVARTVS

de aduocationibus eccle-

siarum,

Capitulum.

.1.

Lacrum de aduo-
 cationibus eccle-
 siarum moueri
 solet tū ecclesiis
 ipsis vacantibus,
 tū non vacanti-
 bus. Cum itaque
 ecclesiam aliquā
 vacare cōtigerit,

eris qui se aduocatum ecclesie illius gerit
 ad eandē ecclesiam personam presentauerit
 si quis eias presentationi contradixerit, et ip-
 sam presentationem clamauerit, distinguo
 vtrum fiat contentio super ipsa aduoca-
 tione id est super iure ipso presentandi
 personam

Libert Quartus

personam an super vltima presentatione, **N**
est super scisina iuris presentandi personam, **S**
super vltima presentatione tantum, fuit cons
sentio, ita quod is qui clamat dicat se vel alis
quem antecessorum suorum, vltimam habuisse
inde donationem et presentationem, tunc
per assisam de aduocationibus ecclesiarum
proditur: loquela illa tractabitur et summus
nebitur inde assisa ad recognitionem inde
faciendam scilicet quis aduocatus tempore
pacis vltima personam mortuam ad ecclesia
am illam presentauerit. Et de hac assisa plenis
us inferius cum alis recognitionibus dica
tur. Ille autem qui per assisam ipsam vltimam
presentationem in curia diracionauerit: co
ntro scisina presentationis ecclesie vacantis
super qua cōtētio est, diracionauit ita quod per
sona ad eandem ecclesiam licite presentabit
saluo iure et clameo petētis super iure aduo
cationis Si vero ius aduocationis tantum per
tatur tunc is qui petit, adiciet se vel aliquem
antecessorum suorum habuisse vltimam pres
entationē illius ecclesie, vel aduersariū suum
vel aliquem ex antecessoribus eius aduersariū
habuisse

habuisse eandem presentationem cōcedet, vel
dicit q̄ aliquis tertius eam habuerit vel quod
reiciat quis ultimam presentationem habuerit
quicquid autem istorum dicat, aduersario
clamante ultimam presentationem ex perso-
na sua, vel ex persona alicuius antecessorum
suorum procedet semper recognitio super
iure presentandi nisi in vno solo predicto-
rum casuum quando scilicet is qui petit
concedit aduersario quod ille vel aliquis
antecessorum suorum ultimam inde presen-
tationem habuerit, tunc enim sine recogni-
tione vnā personam presentabit ad minu-
tionem autem vltima presentatione per
aliam, vel alio modo legitime, et persona ad
eius presentationem qui diracionauit in cus-
ta, in ecclesia ipsa instituta, tunc is qui super
iure aduocationis placitare voluerit tale
breue habebit.

Cap. 1.

Rex vñ salutem, precipe N quod iuste et
sine dilatione dimittat R. aduocationem ecc-
lesie in villa illa quam clamat ad se pertinere
et unde queritur quod ipse iniuste et deforciat
et

Liber Quartus

et nisi fecerit summonere per bonos summa
monitores cum quod sit ea die ibi coram nos
bi vel iustici nostris ostensurus quare non
fecerit. Et habea ibi summonitores et hoc
breue.

Cap. 3.

Summonitus autem, eisdem mo
dis et eisdem cessionibus ut superius in tractatu
terre diximus poterit se cessionare. Esto igitur
quod factis tribus cessionibus, ad quantum
diem neque venerit neque responsalem
miserit quid igitur iuris erit? Equidem capi
enda est festina presentationis illius ecclesie
sic in manum domini Regis et per hoc
breue,

Cap. 4.

Rex vult salutem precipio tibi quod sine
dilatione capias in manum meam presenta
tionem ecclesie de illa villa quam N. clamat
versus R. et de qua placitum est in curia mea
inter eos, et diem captionis scire fac iusticiis
meis .&c.,

Cap. 5.

Tentus

Tenetur autem vicecomes preceptum illud exequi in hunc modum, debet quidem ad ecclesiam illam accedere et ibi publice coram probis hominibus protestari, se seisciaſſe in manus domini Regis presentationem illius ecclesie, et sic per quindecim dies remanebit seisciaſſa in manu domini Regis. ita quod volens eam replegiare tenens ipse poterit eam recuperare eo modo quo predeterminatum est in primo libro.

Cap. 6.

Excursus autem omnibus effoniis, quibus se effoniare poterit is, versus quem placitum mouetur ad diem placitandibus in eum praxfixum, aut vterque adest vel neuter aut vnus tantum de absentia autem vnus tantum aut vtriusque, iudicandum est secundum similitudinem eorum que superius dicta sunt in tractatu de placito terre. Vtroque vero presente in curia is qui petit ius suum in hec verba versus aduersarium suum proponet peto ad uocationem

Libre Quartus

vocationē illius ecclesie sicut ius meū, et per
tinentem ad hereditatem meam, et de qua
aduocatione ego fui seſſitus, vel aliquis antea
ceſſorū meorū fuit, tempore Regis Henriciaſ
vi domini. H. Regis vel poſt coronationē do
mini Regis, et ideo ſeſſitus, ad eandem eccle
ſiam vacantem preſentauit perſonam aliquo
predictorum temporum, et ita preſentauit,
quod ad preſentationem meam perſona fuit
in ea eccleſia inſtituta, et ſi quis hoc voluerit
negare, habeo probos homines qui hoc vi
derunt et audierunt, et parati ſunt hoc diſcu
ſſionare ſecundum conſiderationem curie, et
maxime illum B. et illum et illū Audito autē
clameo ipſius petentis, poterit ſe defendere
per duellū is qui tenet, et ſecundū hoc pro
cedent omnia de cetero ſicut ſuperius expo
ſita ſunt. ſi autem in aſſiſam magnam ſe po
nere voluerit is qui tenet bene licet ei hoc, et
procedet inde aſſiſa ſub forma ſupradicta.

Cap. 7.

¶ Eccleſia autem aliqua non vacante, po
terit eſſe contentio ſuper aduocatione cuiuſ
dem eccleſie, ſi perſona vel is qui ſe perſo
nam gerit in eccleſia ipſa, aduocet ſe per vñ
aduocatum

aduocatū, et alius credens se esse rectiorē
rem aduocatū eiusdem ecclesie, clamat
eandem aduocationem, tunc ad eius petitio-
nem dabitur ei tale breue. Cap. 8.

¶ Rex vicecomiti salutem. Summone
per bonos summonitores clericū illum N.
personam illius ecclesie, quod sit coram me
vel iusticiis meis apud westmonasterium ad
diem illum ostensurus, quo aduocato se tes-
tet in ecclesia illa cuius aduocationem mis-
les ille M. ad se clamat pertinere. Summone
etiam per bonos summonitores ipsum N.
qui aduocationem illam ei deforciat, quod
tunc sit ibi ostensurus quare aduocationem
ipsam ei deforciat. Et habeas ibi summoni-
tores et hoc breue. T. & c. Cap. 9.

¶ Clericus autem summonitus, si ad di-
em statutum neque venerit, neque miserit,
neque ad primum neque ad secundum, ne-
que ad tertium quicquid quomodo distringi de-
beat ut ad curiam veniat maxime si nullum
habeat laicum secundum unde possit distringi
simili modo queri poterit, cum se tertius vic-
tesellonianevit in Curia, et quarto die ne-
que venerit neque responsale pro se miserit,

E. i. quid

Liber quartus.

quid inde faciendum sit. Sed in utroque istorum casuum, precipietur episcopo illius loci vel eius officiali si nullus fuerit ibi episcopus quod vel eum distingat ad curiam venire, vel defaltam suam sua manu puniat capiendo ecclesiam in manum suam vel alio modo secundum quod poterit de iure eum distingat. Tandem vero ad curiam veniens Clericus aut tenebit se ad advocatum illum qui aduocationem illam petit, et se ad presentationem illius fuisse institutum, vel ad presentationem alicuius antecessorum suorum asseret, vel se ad alium advocatum tenebit. Si ad illum advocatum se teneat qui petit, tunc remanebit placitum in Curia domini Regis. Et si advocatus neget id quod ipse dicit, se scilicet fuisse ad suam presentationem institutum vel alius cuius antecessorum suorum, si super hoc versus Clericum illum placitare voluerit, coram suo iudice ecclesiastico placitum sequetur. Si vero alium nominaverit advocatum qui inde summonitus sit, venire ad Curiam, tunc summonitus venit aut non. Si non neque ad primam neque ad secundam

ad secundam neque ad tertiam summos
nationem venerit: vel si primo, et secundo,
et tertio se essonauerit in Curia, et quaz
to die neque venerit, neque responsilem
miserit, quo modo distringetur, et quo mo
do punietur eius defalta? Equidem capis
etur aduocatio illius ecclesie: unde contena
tio est in manum domini Regis, et per
quindecim dies ita remanebit. quod si in
tra illos quindecim dies non venerit, tunc
is qui aduocationem ipsam petit, se ipsam
habebit. Sed quid erit de Clerico ipso?
nunquid tunc eo ipso ecclesiam amittet? Sin
autem ad Curiam venerit is qui summonis
tus est, aut dicet se aduocatum illius ecc
lesie, aut nullum ius in aduocatione ips
a clamabit. Si nullum: tunc remanebit
in Curia Regis placitum illud, et erit plas
citum inter aduocatum et Clericum in Cur
ia Christianitatis lite vero pendente. Si ecc
lesia ipsa vacare cepit: quero cuius in
terum erit presentatio. Et quidem si nula
la fuerit dubitatio mota super vltima pres
entatione quin is aduersus quem petitur
ad aduocationis: habuent vltimam pres
entat.

E. u.

sentatis

Libet quartus.

sentationem vel aliquis antecessorum eius, tunc ipse interim personam presentabit, donec scilicet ipsam amiserit, ex quo patet quod si scilicet fuerit aduocatio alicuius ecclesie in manus domini Regis propter defectum aduocati et infra illos quindecim dies ceperit vacare non amittet presentationem si iam aduocatus ipse infra illos quindecim dies. Si vero ius aduocationis suum esse dicat, et illud tanquam suum defendere voluerit, tunc quidem procedet loquela eo ordine quo predictum est. Qui si obtinuerit tam ipse quam persona sua a clameo aduersarii sui liberabitur. Si vero placitum id perdiderit, tunc ipse aduocationem suam perpetuo perdet et omnes heredes eius.

Cap. 10.

¶ De Clerico autem persona eiusdem ecclesie quid erit faciendum qui personarum eiusdem ecclesie se habuisse per curiam presentationem dixerit in curia. Equidem in curia domini Regis nil amplius de eo agitur, nisi quod de aduocatione ipsa inter aduocatos iudicabitur. Sed in curia christiana aduocatus qui de nouo ius aduocationis et

vici

nec versus clericum ipsum coram episcopo
suo vel eius officiali placitabit ita quod si
tempore presentationis credebatur is patros
nus per quem fuit presentatus tunc remaneat
in illi ecclesia illa omnibus diebus vite sue.
Statutum est etiam super hoc in regno do-
mini Regis de clericis illis qui ecclesias ob-
tinent per tales aduocatos qui se in aduoca-
tiones ecclesiarum tempore guerre violen-
ter intruserint, ne ecclesias illas quoadiu-
uerint amittant. Et ita soluta est questio sus-
cepta. Sed post decessum eorum ad rees-
tos aduocatos reuertentur presentationes ipsa-
rum ecclesiarum.

Cap. II.

¶ Iuxta predicta autem, queri potest cum
quis aduocatus diracionarit in curia Regis
aduocationem versus aliquem, et postea
processu temporis persona illa obierit, utrum
a versus quem diracionata fuerit aduocatio
possit de nouo querere assisim de vltima
presentatione, et si breue de assisi inde pera-
cuerit, ita quod assisa sit inde summonita
quod deinde aduersario sit faciendum. Esto
etiam quod ille nunquam personam ad ecc-
lesiam illam prestauerit, sed pater suus vel
E. iii. aliquis

Liber quartus.

aliquis antecessorū suorum, et quod obiciat
tur ei ab aduersario quod recognitionem
inde habere non debeat, eo quod aduocati-
onem ipsam in curia versus eum per iudiciū
perdiderat nunquid igitur eo ipso reman-
bit assisa, an non? Videtur quod ideo rema-
nebit quia ille scilicet illius aduocationis
nunquam habuerit, eo quod non ultimam
presentationem habuerit, sed videtur quod
recte petere poterit scilicet patris sui, non
obstante aliquo quod factum sit super
ipso presentādi. Si vero iterum placitare pos-
sit de nouo super ultima presentatione tunc
non videtur quod perpetuo firma sit et
que in curia domini regis per iudiciū les-
mel sunt terminata, negocia. Si enim prius
abiudicata fuerit alicui aduocatio alicuius
ecclesie, non videtur quod aliquo modo inde
de cetero aliquam scilicet iuste recipere
debeat in ipsa curia versus illum maxi-
me qui aduocationem illam ditionauit,
nisi aliqua noua causa interueniat eare sua
per hoc audiri debeat. Si ita sum memoratus
sit assisa super hoc, remaneret eo ipso quod
concedi possit ab aduersario illum vel al-
quem

quem antecessorum eius ultimam habuisse
presentationem : sed dicet quod si quid ius
nullius vel antecessores sui inde habuerunt,
illud amiserunt in curia domini regis per ius
dictum et probato hoc per recordum curie,
loquelam amittet, et preterea in misericordia
a domini Regis remanebit.

Cap. 12.

Notandum etiam, quod quandoque contingit
quod cum clericus aliquis mouet alicui
denico controuersiam super ecclesia aliqua
in curia christianitatis, si per diuersos aduoca-
tos aduocet se in ecclesia illa, clerici illi ad per-
tinentiam alterius aduocatorum, defendetur pla-
cerunt illud in curia christianitatis, donec dis-
tinctionetur in curia domini regis ad quam ad-
uocatus pertineat aduocatio eiusdem ecclesie
sit et per hoc breue.

Cap. 13.

¶ Rex iudicibus illis ecclesiasticis
Salutem. Iudicauit nobis R. quod cum
I. clericus suus teneat ecclesiam illam in
illa villa per suam presentationem que
de sua aduocatione est ut dicitur. N. Cler-
icus eandem petens ex aduocatione M.
Eius. nullius

Libet quartus.

militis ipsum I coram vobis in curia christi-
anitate inde trahit in placitū. Si vero prefat-
us N ecclesiam illam diracionaret ex aduo-
catione predicti M. Palam est quod iam
dictus R. iacturā inde incurreret de aduoca-
tione sua. Et quoniam lites de aduocatione
bus ecclesiarum ad coronam et dignitatem
meam pertinent, vobis prohibeo ne in cau-
sam illam procedatis donec diracionatum
fuerit in curia mea ad quem illorum aduo-
catio illius ecclesie pertineat. T. &c. Si vero
post prohibitionem illam in causa illa pro-
cesserint, tunc summonebuntur quod veni-
ant inde responsuri in curia domini Regis.

Cap. 14.

¶ Rex vicecomiti salutem. Prohibe iudi-
cibus illis ne teneant placitum in curia chris-
tianitatis de aduocatione illius ecclesie, vs
de R. aduocatus illius ecclesie queritur q
N inde eum trahit in placitum in curia
christianitatis quia placita de aduocatione
bus ecclesiarum ad coronam et dignitatem
meam pertinent. Et summone per bonos
summonitores ipsos iudices quod sint cor-
tam me vel iusticiis meis, eo die ostensi
quire

quod placitum id tenuerunt contra digni-
tatem meam in curia Christianitatis. Sumos
mone etiam per bonos summonitores prefatu
N. quod tunc sit ibi ostensurus quare prefatu
R. inde traxerit in placitum in curia christia-
naris. Et habeas ibi. &c. Teste &c.

Liber quintus de questione

status et de natiuit.

Cap. 1.

Sequitur de questione status
placitum, quod est inter alios
quos quando quis trahit a
lium a libertate in villenag-
gium. vel quando aliquis in
villenagio. positus, petit libertatem, cum quis
autem petit alium in villenagio positum tan-
quam natium suum, habebit breue de nas-
tus vicecomiti directum. Et coram vicecomi-
te loci cum per breue illud clamabit vers-
us illum qui eum in villenagium tenet. Et in
comitatu suo. Et si villenagium suum coram vice-
comite in comitatu non contradicatur, tunc
placitum illud super natiuo illo coram vice-
comite procedet, sicut inferius dicitur inter
clamantem illum natium et senentem. Si vero
liberum

Libet quintus.

liberum hominem se esse dixerit is qui peti-
tur, et super hoc demonstrando securū fecer-
it viē, tunc remanebit loquela illa in comis-
satu, qui, vicecomes de placito illo se am-
plius de iure introumittere non debet verum-
tamen si super hoc idem vicecomes loques-
lam illam audire voluerit, tunc is qui petitur
clamer se iusticiis et habebit breue Regis,
quod si fecerit securum vicecomitem de des-
monstranda libertate sua, tunc ponatur lo-
quela illa coram Iusticiis Regis in curia Re-
gis et interim pacem habebit is qui liberta-
tem petit breue autem tale erit. Cap.

Rex viē salutem. Questus est mihi R. quod
N. trahit eum ad villenagiū, desicut ipse est li-
ber homo vt dicat. Et ideo precipio tibi quod
si idem R. fecerit te securū de clamore suo
prosequendo, tunc ponas loquelā illam co-
ram me vel Iusticiis meis eo die et interim co-
um pacem inde habere facias. Et summonet
per bonos sūmonitores predictum N. quod
tunc sit ibi ostensurus quare trahit eū ad vil-
lenagiū iniuste. Et habeas ibi. &c. Cap.

Summonebitur itaque per idem breue, is
qui clamat eū in villenagiū et ei dies ponetur

per quo clameū suū prosequetur. Die autem
fixa si non venerit is qui petitur ad villes
nagium neque nunciū neque essoniū mis
serit, sit inde secundum formam predictam
in tractatu de loquela per plegios attachias
ta. Si vero se essoniare voluerit, hoc ei licet,
eisdem et totidē essoniis et vicibus ut predi
ctum est. Si vero is qui alium in villenagium
clamat, neque venerit eo die neque miserit,
dimittetur alius siue die si presens fuerit sub
ali forma scilicet quod is qui clamat, tale res
cuperare habeat, quale de iure habere debet
vnde superius dictum est plenius interim aus
tem in seifina libertatis erit is, qui ad villes
nagium clamarur.

Cap. 4.

Vtroque autē presente in curia, hoc modo
orationabitur libertas in curia siquidē pro
ducet is qui libertatē petit, plures de proxis
suis et consanguineis suis de eodē stipite vni
de ipse exierat exētes per quorū libertates,
si fuerint in curia recognite et probate: libe
rabitur a iugo seruitutis is qui ad libertatem
clamatur si vero cōtradiceatur status libera
tatis eorundē producerū vel de eodē dubi
tetur ad vismetū erit recurrendum ita quod
per eius veredictum scietur virum illi liberi
homines

Liber quintus.

homines sint an non. Et secundum dictum
visineti iudicabitur. Si vero alios produxerit
is qui eum ad villenagiū trahit ad probandū
contrarium eo scilicet quod illi homines
quos ibi producit natiui sui sunt, ita qd
de vno stipite communi cum illo quem ad
natiuum clamat exierit tunc similiter siya
trique producti recognoscantur communes
consanguinei disquiretur per visinetum quis
eorum eidem sunt proximiores et secundū
hoc iudicabitur. Similiter quoque fiet si ex va
na parte produci, negentur eundem in alia
qua parte consanguinitatis attingere vel si
dubitetur super hoc omnis huiusmodi dis
putatio per visinetū absoluetur. Probata au
tem libertate in curia sufficienter tunc is de
cuius libertate contentio facta est, a clamo
perentis eum ad villenagium clamantis ab
soluetur, et perpetuo liberabitur. Si vero in
probatione sua defecerit, vel si ab aduersario
suo diracionetur tanq̃ natiuus sine recuper
atione aliqua, domino suo adiudicabitur cū
eius illis suis quecunque habet. Sub hac eadē
forma et hoc eodem ordine tractandum est
placitū, quando aliquis in libertate constituitur

ad villenagium trahitur, vel quando
aliquis in villenagium positus, propria
sua deliberatione, petit libertatem ob id
enim ad curiam domini regis veniens is de
cuius libertate agetur, impetrabit loquelam
ipsam in curiam Regis deduci quo impetras
tratus sub forma predicta, loquela procedet.
Notandum etiam quod in plerico isto loci
non habet duellum, ad libertatem alicuius
probandam a prima natiuitate. Cap. 5.

Pluribus autem modis potest ad libertate
aliquis in villenagio positus deduci vel ut si
dominus eius volens eum ad libertate perducere
et se et heredibus suis quietum clamauerit
vel si eum ad liberandum, alicui donauerit
vel vendiderit. Illud tamen notandum est quod
non potest aliquis in villenagio positus, liber
tatem suam propriis denariis suis querere.
Posset enim tunc a domino suo secundum
ius et consuetudinem regni ad villenagium
reuocari quia omnia catalla cuiuslibet nati
uitate intelliguntur esse in potestate domini
sui, propriis denariis suis versus dominum
suum a villenagio se redimere non poterit.
Si quis vero extraneus eum ad liberandum
emeret

Liber quintus.

emeret suis nummis, posset quidem petro
petro versus dominum suum qui eum ven-
diderat, se in statu libertatis tueri. Cum
quis enim natium suum a se et heredi-
bus suis quietum clamauerit vel extraneo
vendiderit, poterit is qui libertatem in
consequutus est erga dominum suum,
vel quoslibet alios heredes suos dum mo-
do per eam vel alio modo legitime
hoc in Curia diracionauerit perpetuo se
tueri: ad duellum etiam hic poterit per-
ueniri, si quis eum a villenagio liberatum
contradixerit dum modo aliquis testis idos
neus qui hoc viderit et audierit ubi liber-
tus fuerit libertatem suam voluerit diracio-
nare in curia. Notandum etiam quod potest
quis natium suum quantum ad sui ipsius vel
heredum suorum personas, liberum fieri.
non quantum ad alios. Quia si quis penus na-
tius hoc modo ad libertatem perductus
contra extraneum aliquem ad diracionem
faciendam produceretur in Curia,
vel ad aliquam legem terrarum faciendam, pos-
set inde iuste amoveri si natiuitas sua ad
villenagium

villenagium suum in Curia obiecta fuerit
et probata etiam si in tali statu miles factus
esset a villenagio liberatur. Item si
quis natiuus quiete per vnum Annum et
diem in aliqua villa privilegiata
manserit, ita quod in eorum communis
nem Gyldam tanquam ciuis receptus sus
cipio ipso a villenagio liberabitur.

Cap. 6.

Sunt autem natiui a prima natiuitate
et sua quemadmodum si quis fuerit pro
creatus ex natiuo et natiua, ille quidem
natiuus nascitur. Idem est si ex patre li
bero et matre natiua. Sed si ex matre li
bera et patre natiuo idem est dicendum,
quantum ad status integritatem, unde si
quis liber homo duxerit natiuam in vxor
em ad aliquod villenagium, quam diu fue
rit ita obligatus villenagio eo ipso le
getur terre tanquam natiuus amittit. Si qui ve
ro procreantur ex natiua vnius et natiuo
alterius

Liber sextus.

alterius proportionaliter inter dominos sui
pueri illi diuidendi

¶ HIC INCIPIT LI-
ber sextus de dotibus.

Cap. i.

Os duobus modis
dicitur dos enī di-
citur vulgariter, id
quod aliquis liber
homo dat sponse
sue ad ostē eccles-
sie tempore des-
ponsationis sue re-
netur autē vnus

quisquetq; iure ecclesiastico quā iure seculari
sponsam suam dotare tempore desponsatio-
nis. Cum quis autem sponsam suam dotat,
aut nominat dotē aut non. Si non nominat,
tertia pars totius tenementi liberi sui intellis-
gitur dos eius et appellatur rationabilis dos
cuiuslibet mulieris tertia pars totius liberi
tenementi viri sui quod habuit tēpore despon-
sationis ita q; inde fuerit seiscius in domino.

Si vero dotem nominat, et plus tertia parte,
dotis ipsa in tanta quantitate stare non poterit:
amensurabitur enim usque ad tertiam pars
tem, quia minus tertia parte scilicet tenementa
sui potest quis dare in dotem, plus autem
non.

Cap. 2.

Contingit autem quandoque quod si mox
dicum tenementa habeat is qui mulierem
dotat tempore desponsationis sue, possit do-
te ampliare scilicet de questu suo in tertiam
partem vel minus. Si vero de questu nihil
fuerit expressum in dotis assignatione, licet
parum habeat tenementi tempore desponsa-
tionis, et postea multa acquisierit non pos-
sit in dote clamari plus tertia parte illius
tenementi quod habuerit quis tempore desponsa-
tionis quo mulierem dotavit. Idem dico si
quis in catallis, et in rebus terram non ha-
beat, vel etiam in denariis sponsam suam do-
taverit, et postea magnum questum fecerit
in terris et tenementis, nihil de cetero de
questu in dotem clamare poterit, quia hoc
generaliter verum est quod quantacunque
qualicunque assignata fuerit dos alicui

F. i.

mulieri.

Liber sextus

mulieri, si inde satisfactum fuerit mulieri quod
tum ad ostium ecclesie assignatus fuit ad dotem
nunquam de cetero poterit amplius ad dotem
petere.

Cap. 3.

Sciendum autem est quod mulier, nihil potest
disponere circa dotem suam in tempore
vite mariti sui. Quia cum mulier ipsa plene in
potestate viri sui de iure sit, non est mirum si
tam dos quam ipsa mulier et cetera omnia
res ipsius mulieris plene intelliguntur esse in
dispositione viri ipsius potest autem quilibet
virem habens, dotem uxoris sue donare vel
vendere vel alio quo voluerit modo alienare
in vita sua ita quod tenetur vxor sua in hoc
cur et in aliis rebus omnibus que contra deum
non sunt ei assentire, adeo autem tenetur mu-
lier ob. dire viro suo quod si vir eius dotem
suam vendere voluerit, et ipsa contradixerit, si
postea fuerit ita vendita dos et empta, mor-
tuo viro suo non poterit mulier dotem ip-
sam versus emptorem petere si cessata fuerit
in curia vel super hoc conuicta quod ea con-
tradiciente viro suo fuerit dos a viro suo ven-
dita.

Cap. 4.

Mortuo autem viro alicuius mulieris aut viro

cat dos eius si fuerit nominata, aut non vacat. Si
vacat, ponere se potest mulier in dotem suam et
tenere se in seipsum cum consensu heredis.

Si vero non vacat, aut tota non vacat, aut que-
dam pars vacat, aut quedam pars non vacat,
si quedam vacat et quedam non, in parte que
vacat, ponere se poterit predicto modo, et de re-
siduo habebit breue de Recto ad varrantum
sui scilicet quod teneat ei plenum rectum de illa
terra quam clamat pertinere ad rationabilem
dotem suam quod necne tale erit,

Cap. 5.

Ret. M. salutem precipio tibi quod sine
dilatione plenum rectum teneas a qua fuit
rector E de vna hida terre in villa illa quam
clamat pertinere ad rationabilem dotem suam
quam tenet de te in eadem villa per his
brum seruitium decem solidorum per annu-
m pro omni seruitio quam. N. ei dote. Et
si feceris vicecomes faciat ne oporteat eam
amplius inde conqueri pro defectu recti.

T. Ac.

Cap. 6.

Tractabitur autem placitum id in Curia
varranti per hoc breue. donec probes
curiam ipsius de recto defecisse quod

F. ii.

qualiter

Liber sextus

qualiter fieri deberet, inferius dicitur. Quo probato procedet loquela vsque ad comitatum, et ita mediante comitatu, per voluntatem domini Regis. vel capitalis iustice. poterit loquela ipsa ad curiam domini Regis etiam iuste transferri per hoc breue.

Cap. 7.

Rex vix salutem. pone coram me vel iusticiis meis die illo, loquelam que est in comitatu tuo inter A et N. de vna hada terre in illa villa: quam ipsa, A clamat versus predictum N. ad rationabilem dotem suam. Et sumone per bonos summonitores predicti. N. qui tenet illam tenet, quod tunc scribi cum loquela sua. Et habeas ibi, &c.

Cap. 8.

Potest autem transferri huiusmodi loquela, sicut et alie quelibet a comitatu ad capitalis curiam domini Regis, pluribus de causis. Tum propter aliquam dubitationem que emergit in comitatu super loquela ipsa quam comitatus nescit diiudicare. Et quando sic transferretur loquela aliqua ad curiam, tunc summonenda est vtraque pars scilicet tenens quam petens. Cum ex perquisitione alterius partium transferretur loquela tunc sua

Secundam partem summoneri que pars hoc
non perquisiuit Si vero ex consensu et per
equationem vtriusque partium simul existentium
in curia loquela ipsa transferatur ad curiam tunc
autem partium oportet summoneri quia eis
intelligitur dies datus in curia Die autem sta-
tuta in curia, aut uterque abest, aut alter tan-
tum, aut adest uterque. De absentibus vtriusque
aut alterius tantum, satis superius est dictum utro-
que vero presente in curia, mulier ipsa ius suum
vel aduersarium suum in hec verba proponet.
Pro terram illam sicut pertinentiam illius ter-
re que mihi nominata est in dote. Vnde mar-
itus meus dotauit me ad ostium ecclesie die
quo me desponsauit sicut de eo vnde fuit ve-
stitus scilicet eo tempore quo me inde dotas-
uit. Ad huiusmodi ergo clamorem solet multi-
plex ab aduersa parte responderi aut enim
negabit eam inde fuisse dotatam, aut concedet.
quicquid autem dicat non debet loquela illa
procedere sine herede mariti ipsius mulie-
ri. Summonendus ergo erit ad curiam quod
veniat auditurus loquelam istam et per hoc
breue.

Cap. 9.

Rex vic salutem, Summone per bonos sum-

F.iii. monitores

Liber sextus

monitores N. filium et heredem. Et quod sit
eoram me vel iusticiis meis eo die ad vrrantia
nsandū A que fuit vxor ipsius. E. patris sui vrra
hidam terre in villa illa, quam clamat pertin
nere ad rationabilem dotem suam de dono
ipsius. F. viri sui versus N. et vnde placitum est
inter eos in curia mea si terram illam et vrra
rantifari voluerit vel ad ostendendum quare
ad facere non debet Et habeas abs. &c. T. &c.

Cap. 10.

Heres igitur ipse summonitur. si neque
venerit neque se essoniauerit ad primum di
em vel ad secundum vel ad tertium, vel si post
essonia sua quarto die neque venerit neque
responsalem miserit, qualiter distringi debet
at vel possit de iure et consuetudine regni
queri potest. Secundum quosdam distringi
poterit quod ad curiam veniat per feodum suum.
Itaque de consilio curie, capietur in manum
domini Regis tantum de feodo suo vnde
distringitur ad curiam venire ad ostendendum
abivtrum debeat terram illam vrrantifere
an non, vel per plegios attachiari potest se
cundum quosdam quod ad curiam veniat ad
id faciendum.

Cap. 11.

Cap. II.

Apparente demū in curia herede viri mulieris
conquerentis, aut id testabitur et concedet
quod terra ipsi sit pertinentia dotis ipsius
mulieris, et quod inde fuerit dotata ipsa mu-
lier, et quod antecessor eius inde fuerit scis-
sus tempore quo eam inde dotaui sicut de
pertinentia illius terre quam ei principaliter
nominauit in dotem, aut non, si id con-
cedat in curia, de cetero tenebitur illam terrā
versus ipsum tenentem diracionare, si inde
voluerit placitare, Et ita ipsa illi mulieri deli-
berare et conuertetur contentio inter ipsum
tenentem et heredem ipsū. Aut si inde noluerit
placitare, tenebitur dare ipsi mulieri ex-
petem escambium, quia de cetero perdere
non poterit mulier ipsa. Si vero heres ipse nec
testatus fuerit nec concesserit ipse mulieri id
quod ipsa versus tenentem proponit tunc plus
eum inde poterit esse inter ipsam mulierem
et heredem: mulier enim efficere nullum
placitum mouere poterit versus alieum,
sine iuramento de dote sua: Si itaque ipsa
et heres totum ius ipsius mulieris, ei
F. III. negauerit.

Libertus

negauerit, ita quod dixerit in curia eam inde
nunquam fuisse dotatam ab antecessore suo
poterit inter eos ad duellum perueniri si mu-
lier audientes et videntes ibi habeat, vel alia
quem idoneum testem qui audierit et viderit
ipsam inde fuisse ab antecessore ipsius heredi
dotatam ad ostium ecclesie desponsationis sue
tempore, et hoc paratus sit versus illam di-
racionare. Si ergo mulier versus ipsum heredem
obtinuerit per duellum, tunc heres ipse tene-
bitur terram petitam ipsi mulieri deliberare
vel competens suum escambium eidem dare.

Cap. ii.

Nota etiam quod cum quis dotat sponsam
suam in hec verba, do tibi terram istam vel
villam nominatam cum omnibus pertinen-
tiis. Si aliquam pertinentiam eo tempore
non habuerit in dominio suo, nec inde tunc
sensit tempore desponsationis sue et in vi-
tua eum diracionari vel alio modo iuste per-
quisierit, poterit vxor post mortem viri suam
doti etiam ipsam pertinentiam cum aliis
recte petere.

Cap. iii.

Sciendum etiam quod si vir alicuius mulieris

si dotem vxoris sue vendiderit alicui postea
quam eam inde dotauerit, tenebatur heres
eius dotē illā ipsi mulieri deliberare si poterit
et etiam ipsi emptori tenebitur ad rationa-
bile et cambiū suū ex venditione vel dona-
tione sui vel antecessoris sui sin minus: ad ratio-
nabile et cambiū ipsi mulieri tenebitur.

Cap. 14.

Cum autem tota non vacet dos alicuius
mulieris ita quod inde nihil habeat mulier
ipsa tunc placitum illud ab initio tractandum
erit in curia domini Regis, et summonebatur
si qui dotem ipsam tenet per hoc breue.

Cap. 15.

Rex viç salutem, precipe N. quod iuste et su-
pe dilationē faciat habere A que fuit vxor E.
rationabilem dotem suam in illa villa quam
clamat habere de dono ipsius .E. viui sui
vnde nihil habet vt dicit, et vnde queritur
quod ipse ei iniuste deforciat et nisi fecerit sū-
mone eum per bonos summonitores quod
sit eodie corā nobis vel iusticiis nostris ostē su-
um quare non fecerit Et habes ibi &c. T &c.

Cap. 16.

Libet septimus

Cap. 16.

Quicumque autem dotem ipsam teneret siue heres siue alius, oportet semper ipsum heredem presentem esse qui mulieri petenti de sua dote respondeat. si alius itaque ab herede dotem ipsam deiciat mulieri, tunc per hoc breue summonetur, heres vero, per supra scriptum breue.

Cap. 17.

Potest autem placitum illud inter heredem ipsum et mulierem, multipliciter variari. aut enim clamabit mulier ipsa dotem suam tamquam nominatam aut rationabilem dotem suam non nominatam heres quoque aut concedet ei dotem sibi fuisse nominatam aliam tamen quam ipsa petat aut sibi nullam fuisse nominatam dicet si ergo de dote nominata sue de diuersis nominationibus dotis, inter eos sit contentio, tunc poterit in placito ipso, predicto modo procedi. Si vero rationabile dotis sine aliqua nominatione certa precatur, certi iuris est quod heres teneatur mulieri assignare in dotem tertiam partem totius liberi tenementi, quod antecessor eius habuit in dominico die qua eam desponsauit integre in omnibus ut in terra & tenementis

et aduocationibus ecclesiarum Ita quod si non fuerit nisi una sola ecclesia in tota hereditate, si conuenerit eam vacare in vita mulieris post mortem mariti sui, non poterit huiusmodi sine assensu ipsius mulieris personam ad ecclesiam illam presentare. Excipitur casus capitale mesuagium quod dari non potest in dotem, nec dividetur sed integrum remanet habitem in diuisione non veniunt res quas tenuerunt mulieres alicuius domus, unde prius dotatae fuerint, preterea si fuerint duo maneria vel plura diuidenda, non dividetur capitale manerium, sed integrum cum capitali mesuagio hereditas remanebit, ita quod de alio manerio vel alio maneris ipsi mulieri plenarie sufficiat. Notandum etiam quod pro parte hereditas non remanebit assignatio dotis ipsi mulieri preterea notandum quod si fuerit terra aliqua data alicui mulieri in dotem nominatim, ita quod ecclesia aliqua in feodo illo sit fundata, post mortem mariti sui habebit mulier liberam inde presentationem ita quod clerico cuiuslibet idoneo poterit illi ecclesia concedere

Liber sextus

concedere si uacauerit. Sed collegio non potest quia hoc auferret ius ipsius heredis perpetuo. In autem maritus ipsius mulieris alicui clerico in vita sua ecclesiam ipsam concesserit, idem clericus ipsam ecclesiam tota vita sua poterit retinere etiam si hoc factum sit postquam uxorem suam de terra illa dotaueit, verum si domui religiose concesserit interim ecclesiam ipsam ipse maritus: debet ecclesia illa post mortem ipsius mariti ipsi mulieri de liberari, ita quod in vita sua liberam habeat inde presentationem. post mortem vero ipsius mulieris et illius clerici qui ad eius presentationem institutus fuit persona iterum ad domum religiosam reuertetur ecclesia ipsa illi perpetuo remansura. Item sciendum quod si in vita viri alicuius mulieris fuerit ab eo uxor eius separata ob aliquam sui corporis turpitudinem, nullam vocem clamandi dotem habere poterit mulier ipsa. Idem dico si fuerit separata ab eo per parentelam, scilicet quod nullam dotem petere poterit mulier ipsa et tamen liberi eius possunt esse heredes et de iure regni succedere patri iure hereditario. Nota item quod cum quis filius et he

res alicuius ex consensu patris sui ducit uxorem
et per assignationem patris sui uxori sue
quandam partem terre patris sui dat in dos
tem: nunquid ab ea plus peti poterit in dos
tem? Mortuo autem viro suo ante mortem
patris sui queri potest utrum terram illam no
mine dotis retinere possit et utrum pater vis
i sui teneatur illi varrantisare terram illam
Si vero mulier aliqua plus habeat in dotem
quam ei pertineat habere, precipietur vices
comiti quod id amensurari faciat et per hoc
breue,

Cap. 8.

Rez vicecomiti salutem. Questus est nos
h. N. quod A mater sua plus habet in dotē
de sua hereditate quam habere debet et quā
pertinet ei habendum secundum dotem
rationabilem. Ideo tibi precipio quod iuste
et sine dilatione facias id amensurari et iuste
et sine dilatione facias habere ipsi. N. quod
habere debet de iure et hereditate sua et ius
te et sine dilatione facias habere ipsi A. quod
habere debet. Et quod pertinet ei habendum
secundum dotem suam rationabilem ne in
de oporteat cum amplius conqueri pro de
fectu iustitie. T. & c.

HIC INCIPIT LIBER **septimus de heredibus**

legitimis et bastardis masculis aut feminis
maioribus siue minoribus et de custodiis et
grauelegio minorum et de ultimis heredibus
qui sunt domini cum feodum capi in mas-
culum eorum et de heredibus intestatis et de vasa-
rariis et eorum heredibus et de maritagio
et aliis donationibus antecessorum et es-
torum testamentis et debitis que omnia
heredes eorum tenentur vasa-
rantiare.

Cap i.

IN alia enim acceptione acci-
pitur dos secundum legem roma-
nam secundum quam proprie
appellatur dos, id quod cum
muliere datur viro quod vul-
gariter dicitur maritagiū. potest itaque qui
libet liber homo terram habens quandam
partem terre sue cum filia sua vel cum aliqua
alia qualibet muliere dare in maritagiū si-
ue habuerit heredem siue non, velut heres
vel non, imo et eo contradicente et recla-
mante

minime. Quilibet etiam cuiusque volueris
potest dare quandam partem sui liberi tenes
mentis in remunerationem seruitutis sui vel lo-
co religioso in elemosinā, ita quod si donatis
enim illam scilicet fuerit sequuta, perpetuo
remanebit illi cui donata fuerat terra illa et
heredibus suis, si iure hereditario fuerit en-
cessa. Si vero donationem talem nulla sequuta
fuerit scilicet, nihil post mortem donatoris ex
tali donatione contra voluntatem heredis ef-
ficaciter peti potest quia id intelligitur secū-
dum consuetudinem regni interpretationem pos-
sumus esse nuda promissio quam aliqua vera
promissio vel donatio. Licet autē ita generaliter
licet cuilibet de terra sua rationabilem pars-
tem pro sua voluntate cuiusque voluerit libere
in vita sua donare. In extremis tamen agentis
non est hoc cuiquam hactenus permissum
quia possit tunc immodica fieri hereditas
ita distributio si fuisset hoc permissum illi
qui seruire passioni, instantis et memorie et
ratione amittit quod non nunquam euenire so-
let unde presumetur quod si quis in infirmita-
te posuit ad mortem distribuere cepisset terrā
suum quod in sanitate sua minime facere
voluisset

Libet septimus

voluisset: quod potius proueniret illud ex
furore animi quam ex mentis deliberatione
posset tamen huiusmodi donatio in ultima
voluntate alicui facta ita tenere si cum cons
sensu heredis fieret et ex suo consensu cons
firmaretur. Cum quis autem de terra sua in
maritagium vel alio modo donat aut habet
hereditatem tantum, aut questum tantum,
aut hereditatem et questum. Si hereditatem
tantum poterit quidem ex eadem hereditas
te quandam partem donare ut dictum est
cui libet extraneo cuicunque voluerit. Si autē
plures habuerit filios mulieratos, non poterit
de facili preter consensum heredis sui si
lio suo post nato de hereditate sua quantum
libet partem donare. Quia si hoc esset per
missum, accideret inde irrequens prius natos
rū filiorum exheredatio, propter maiorem
patrum affectionem quam sepe erga post natos
filios suos habere solent. sed nunquid si
lio suo Bastardo potest quis filium et heredē
habens de hereditate sua donare? Quod si
verum est, tunc melioris conditionis est in
hoc bastardus filius quam mulieratus post
natus quod tamen verum est Si vero questum

tantum

tantum habuerit is qui partem terre sue donare voluerit: tunc quidem hoc ei licet sed non totum questum non potest filium suum heredem exheredare verumtamen si nullum heredem filium vel filiam ex corpore suo procreauerit poterat quidem ex questu suo quicumque voluerit quantam partem donare. siue totum questum hereditabiliter. Ita quod si inde scitus fuerit is cui donatio illa facta fuerit in vita donatoris, non poterit aliquis heres remotior donationem illam irritare. Potest itaque quilibet sic totum questum donare in vita sua sed nullum heredem inde facere potest, neque collegium, neque aliquem hominem quia solus deus heredem facere potest non homo. Sin autem et hereditatem et questum habuerit: tunc indistincte verum est quod poterit de questu suo quantumlibet partem siue totum cuiuscumque voluerit donare, ad remanentiam de hereditate vero sua nihilominus dare potest, secundum quod predictum est dum scilicet rationabiliter hoc fecerit. Sciendum autem quod si quis liberum habens sociumque unum plures habuerit filios qui omnes ad hereditatem equaliter pro equalibus portionibus

G. i. tionibus

Liberséptimus

tionibus sunt admittendi, tunc indifferere vo-
rum est quod pater eorum nil il de heredu-
tate vel de questu si nullam habuerit heredu-
tatem alicui filiorum quod excedat rationabu-
lem partem suam que eum contingit de tota
hereditate paterna donare potest. sed tunc
cum donare poterit de hereditate sua pater,
cuiuslibet filiorum suorum de libero sociatione
vita sua quantum iure successioni post mortem
patris idem consequentur esset de eadem heredi-
tate. verum tamen occasione liberitatis quod
patres in filios vel etiam in alios exerceant
liberis quidem questionibus in huiusmodi do-
nationibus sepius emergunt. Est enim quod
aliquis miles vel aliquis liber homo quantum
vel plures habens filios ex eadem matre om-
nes legitime procreatos, et vni eorum (vbi
gratia) prius nato post herede, quidam pars
rationabilis de hereditate sua cum consensu et
iam heredis sui que super hoc fieret contentio
o) hereditabiliter donat ita quod si prius
de idem filius recipiat, et cum ordinato et eis
tunc in vita sua quando vixerit percipiat, et in
talibus si non erit et tam patre suo quod prius
bus omnibus adhuc viventibus. Magna quod

Item iuris dubitatio et virorū iuris regni pe-
riorū disceptatio et contētio super tali casu
in curia domini Regis euenit vel euenire po-
test super hoc scilicet quis illi de iure succes-
dere debeat et possit pater enim seisi-ā des-
functi filii sui sibi retinere contendit et ita
terram que ex sua donatione processit, ad se
iterum cupit reuerti. Super hoc habita con-
tentione in curia. patri aut in terra ipsa cla-
manti respondetur a filio primogenito quod
non est pater suus super hoc audiēdus. Quia
generaliter verum est secundum ius regni,
quod nemo eiusdem tenementi simul pos-
test esse heres et dominus sed hac eadem ra-
tione querit filius medius primogenitum
filii ab illi successione repellere. Cum enim
sim heres sit totius hereditatis non potest
simul esse dominus illius partis hereditatis
et heres preterea si in mortuus esset pater
illius filii primogeniti, idem filius domus
non fieret totius hereditatis. Sed tunc de
iure regni non remaneret ei terra pres-
dicta ratione. Si ergo eam retinere
non poterit ad remanentiam, quo mor-
do eam petere potest iure hereditario sed

Liber septimus.

pari ratione videtur quod post natus filius
ut omnes alios inde possit excludere. Si
nilis vero dubitatio contingit, cum quis fra-
tri suo postnato portionem terre sue heredita-
biliter concedit et donat, quo defuncto sine
herede de corpore suo exeunte frater ipsius
defuncti terram ipsam in manum capit sua-
am. Sicut illa que de feodo suo est et vacante
versus quem duo filii sui assensum petunt de
morte auunculi sui procedente vero placito,
primogenitus filius versus patrem, et post na-
tus filius versus fratrem primogenitum, pre-
monstrato modo placitare possunt. Sed sci-
endum quod pater ipse terram illam nullo
modo de iure regni retinere potest, quia non
potest simul esse heres et dominus. sed nec
etiam ad donatorem licite reuertitur terra
alicuius donata, scilicet cum homagio les-
quuto si aliquem heredem habuerit, cui
facta est donatio ex corpore suo. huc etiam
remotiorum. Preterea terra ista que sic do-
nata est sicut alia quolibet hereditas, natura
liter quidem ad heredes hereditabiliter des-
cendit. nunquam autem naturaliter ascen-
dit. Sic ergo remanet placitum inter patrem
et primogenitum.

et primogenitum filium, sed procedit inter
primogenitū filium et postnatum predicto
modo aliquando tamen super hoc ultimo
casu in curia domini Regis de consilio cur
rit ita ex equitate consideratū est, quod terra
sic donata, filio primogenito remaneat.
maxime si aliud reodum non habeat in man
u sua donec hereditas deliberetur ei. **Quia**
interim cum dominus non sit hereditatis
paterne, non obuiat id quo dicitur quod si
mul non possit quis heres esse et dominus.
Sed cum ex illa successione fiat dominus il
lius partis hereditatis nonne et heres eiusde
patris intelligitur esse, cum et heres sit totius
hereditatis ad hoc tamen respondemus quod
incertum est adhuc et in pendentem utrum si
lius primogenitus heres sit an non. **Quia** si
premoritur pater tunc constans est quia
heres eius est. **Quod** si sic euenerit tunc quis
dem definit dominus esse illius terre quam
et successione auunculi sui prius acquisierat
et tunc demum ad post natum filium tans
quam ad heredem rectum reuerteretur terra
illa. **Si** autem premoritur filius primoge
nus, tunc satis constat quia ille non fuit suus

G.iii.

purus

Libet septimus.

Hec lex cō- Notandum autem quod nec episcopus nec
firmatur sta- abbas quia eorum baronie sunt de xtemos
tuto vv. 1. sine domini Regis et antecessorum eius, non
Cap. 41. possunt de dominicis suis aliquam partem
dare ad remanentiam sine assensu et confir-
matione domini Regis.

Cap. 2.

Tenentur autē heredes donatorū donatio-
nes et res donatas sicut rationabiliter factę
sunt illis quibus factę sunt et heredibus suis
warrantizare.

Cap. 3.

Hereditum autē alij sunt proximi, alij sunt
remotiores. proximi heredes aliquis sunt
quos ex suo corpore procreauerit. ut filius et
filij. Quibus deficientibus vocantur heredes
remotiores scilicet nepos vel neptis ex filio
vel filia recta linea descendens in infinitum.
Itē frater et soror et ex illis ex transverso de-
scendentes. Itē auunculus tam ex parte pa-
tris, quam ex parte matris, et matertera similiter,
et ex illis descendentes. Cum quis ergo he-
reditatem habens moritur, si vnus cum filiis
heredē

herede habuerit indistincte verū est quod si
huiusmodi patri suo succedit in totū. Si plures re
liquerit filios, tunc distinguitur virū illi: siue
sit miles, siue per seodū militare tenens aut
liber sokemanus. Quia si miles fuerit vel per
militiam tenens, tunc secundum ius regni ana
glie primogenitus filius patri succedit in totū
tum. Ita quod nullus fratrum suorum partē in
de de iure petere potest. Si vero fuerit liber
sokemanus, tunc quidem dividitur hereditas
inter omnes filios, quotquot sunt per patres
equales si fuerit socium et id antiquitus
diuisum, salvo tamen capitali mesuagio pri
mogenito filio pro dignitate aeternae sue. Ita
tamen quod in aliis rebus satisficiat aliis
ad valentiam. Si vero non fuerit antiquitus
diuisum, tunc primogenitus secundum quorū
rūdam consuetudinem totam hereditatem
obtinere. Secundum autem quorundā con
suetudinem postreatus filius heres est. Item si
filium tantum unum reliquerit quis heredem
tunc id obtinet indistincte quod de filio dic
tum est. Sin autem plures filios, tunc quidem
indistincte inter ipsos dividetur hereditas
siue fuerit miles, siue sokemanus pater

G. m.

eorum

Liber septimus.

marum salvo tamen primogenite filie capitali meſuaggio ſub forma preſcripta. Notandum autē quod ſi quis fratrum vel ſororum inter quos diuiditur hereditas ſine herede de corpore ſuo moriatur. tunc illa portio que deſuncti erat inter ceteros ſuperſtites diuidetur. Maritus autē primogenite filie homagium faciat capitali domino de toto feodo. Tenentur autē poſt nate filie vel earum mariti ſeruitium ſuum de ſuo tenemēto capitali domino facere per manum primogenite vel eius mariti. Nullum tamen homagium vel etiam fidelitatem aliquam tenentur mariti poſtnatarum filiarum marito primogenite filie inde facere in vita ſua, nec earum heredes primi vel ſecundi. Tertii vero herede ex poſtnatis filiabus ex euntes, ſecundum ius regni homagium tenentur facere de ſuo tenemento heredi filie primogenite et rationabile releuium. Preterea ſciendum eſt quod mariti mulierum quorumcumque, nihil de hereditate vxorum ſuarum donare poſſunt ſine conſenſu hereditum ſuorum, vel de iure ipſorum hereditum aliquid remittere poſſunt niſi in vita ſua. Si vero filium habuerit quis herede et preterea filiam habuerit vel filias, filius ipſe ſuccedit in totum

eorum unde contingit quod si quis plures
habuerit uxores et ex qualibet filiam vel filios
extremo autem ex postrema unicum filius
ille filius solus obtinet hereditatem patris,
quia generaliter verum est quod mulier nūq-
quam cum masculo partem capit in hereditate
aliqua, nisi forte aliud speciale fiat in aliis
qua cautate, et hoc per longam consuetudinem
eiusdem ciuitatis. Si vero habuerit quis
plures uxores, et ex qualibet earum filiam
vel filios, omnes filie erunt pares ad hereditatem
patris eodem modo ac si omnes essent
ex eadem matre. Cum quis autem mortuus
sine herede filio vel filia si habuerit nepotes
vel neptes ex filio vel filia, tunc quidem ins-
dubitanter succedunt ipsi eodem modo quo
predeterminatum est supra de filio vel filias
bus et sub eadem distinctione. Illi enim qui
recta linea descendunt, semper illi preferū-
tur qui ex transuerso veniunt. Cum quis autem
moriatur habēs filium postnatum, et ex
primogenito filio premortuo nepotē, magis
quidem iuris dubitatio solet esse, vter illo-
rum preferendus sit alij in illa successione scilicet
sicut virum filius an nepos. Quidam enim
dicere

Libet septimus.

dicere volebant filium post natum rectior
esse heredem quam nepotem talem, ex his
delicet ratione, quia filius primogenitus cum
mortis patris non expectaret nec expectaret
quovis heres eius esset, et ita cum post na-
tus filius supervineret tam fratrem quam
patrem, recte ut dicunt patri succedit. Alii
vere visum est nepotem talem de iure avun-
culo suo esse preferendum. Cum enim ne-
potille ex filio primogenito exierit, et de
corpore suo exierit heres in totum ut quod
pater suus si adhuc viveret haberet ipse pari
suo succedere debet. Ita dico si pater suus
non fuerit ab avo suo fortissimiliter potest
siquidem filius in vita patris sui ab eorum
familiari. Si quandam partem terre sue assign-
aret pater filio suo et se ipsam facit ei in via
sua ad petitionem et bonam voluntatem ip-
sius filii ita quod de tanta parte sit ei satisfactum
cum tunc enim non poterint heredes ipsius
filii de corpore suo aliquid amplius parte
contra avunculum suum vel alium de re
dum parte hereditatis sui, quam patrem
patris sui licet patres eorum si ipse supervivens
sit eundem avum suum posset. Preterea si filius

aliquis

Quem primogenitus de paterna hereditas
te capitali domino homagiū suū fecerit in vi
ta patris sui, licet premoriatur patri suo, nulla
dubitatio est quin filius eiusdem auunculo suo
sit preferendus. Verū super hoc poterit esse
placitū inter nepotē ipsum et capitālē domi
nū si idem dominus ei homagium suum
negauerit vel inter capitalem dominum et
auunculum ipsum si capitalis dominus ne
poti homagium suum vurrantizauerit. et ex
hoc utrinque rationabiliter possit perueniri
ad duellū, nisi vero homagiū suum ita possit
docerit tunc quidem ita hodie obinet inter
auunculū et nepotem, quia melior est cons
uetudo possidentis.

Cap. 4.

Deficientibus autē hiis qui recta linea desce
ndunt tunc frater vel fratres succedunt. Aut
si non reperiantur fratres, vocande sunt sor
ores. Quibus premortuis eorum liberū voc
antur, post hos vero vocantur auunculi, et
tunc liberi, postremo materiteri et eorū libe
ri habita et obseruata distinctione superius
prenotata, inter filios masculis et filios Sokes
mani et nepotes similiter habita quoque dis
tinctione inter masculos et feminas.

Cap. 5
Tenentur

Liber septimus.

Tenentur quoque heredes testamenta patrum suorum et aliorum antecessorum suorum servare, illorum scilicet cuius sunt heredes, et etiam debita acquiescere. Potest enim quilibet homo liber maioribus debitis non inuoluntate de rebus suis in infirmitate sua rationabiliter diuisam facere sub hac forma secundum consuetudinem patrie, quod dominum suum primo de meliore et principaliori parte quam habet recognoscit deinde ecclesiam suam, postea vero alias personas pro voluntate sua. Quicquid autem diversarum patriarum consuetudines super hoc tenent, secundum iura regni non tenetur quis intestamento suo alicui persone precipue nisi pro voluntate sua aliquid relinquere libera enim dicitur esse cuiusque ultima voluntas, secundum has leges, sicut et secundum alias leges. Mulier etiam sui iuris, testamentum facere potest. Si vero fuerit in potestate viri constituta, nihil sine viri sui auctoritate facere potest etiam in ultima voluntate de rebus viri sui, verumtamen pium esset et marito valde honestum si rationabilem diuisam uxori suae concessisset, scilicet usque ad tertiam partem

regum

terum suarum quam viua quidem obtinuisse
 scilicet maritum suum superuixisset vt plenius
 infra liquebit. Quod plerique mariti facere
 solent. vnde marito commendabiles efficiun-
 tur. Cum quis in infirmitate positus testame-
 tum facere noluerit, si debitis non sit inuo-
 lutus tunc omnes res eius mobiles in tres commu-
 nes partes diuiduntur equales. Quarum vna de-
 betur heredi, secunda vxori, tertia vero ipsi
 reseruat de qua tertia liberam habebit dis-
 ponendi facultatem. verum si sine vxore de-
 cesserit medietas ipsi reseruat. De hereditas-
 re vero nihil in vltima voluntate disponere
 potest vt predictum est. Ita fuisse
legē testa-
tur ex parte
magna car-
ta. Cap. 18.
Cap. 6.

¶ Debet autem testamentum fieri coram
 duobus vel pluribus viris legitimis, clericis
 vel laicis et talibus qui testes inde fieri possunt
 idonei. Testamenti autem executores
 esse debent ii quos Testator ad hoc eleges-
 rit et quibus curam ipsam commiserit. Si ve-
 ro testator nullos ad hoc nominauerit, possunt
 sunt propinqui et consanguinei ipsius dea-
 functi ad id faciendum se ingerere. Ita quod
 si quem vel heredem vel alium rerum dea-
 functi reperierit defensorē, habebunt breue
 domini

domini Regis vicecomiti directum in hec
verba,

Cap. 7.

Rex vñ salutē precipio tibi quod iuste et sine
dilatione factis stare rationabilē dūm N
sicut rationaliter monstrari poterit quod
ea fecerit et q̄ ipsa stare debeat. T. & c. Ca. 8

Si quis autē auctoritate huius brevis cōnue
tus, aliquid dixerit contra testamentū scilicet
quod non fuit rationaliter factū, vel quod l
res petita non fuerit ita vt dicitur legatus q̄
quidem placitū illud in curia christianitatis
audiri debet et terminari. Quia placitum de
testamenti coram Iudice ecclesiastico fieri
debet et per illorum qui testamento interfu
erint testimonia, secundum iuris ordinē ter
minari. Si vero fuerit debitis oneratus n̄ qui
testamentū facere proponit, nihil de rebus
suis (extra debitorū acquietationē), preter sui
heredis consensum disponere potest, verū si
post debitorū acquietationē aliquid residuū
fuerit, tunc id quī ē in tres partes dividetur
modo predicto. Et de tertia parte suā vt dictū
est faciat testamētū Si vero nō sufficienter res
defuncti ad debita persolueda, tunc quidem
heres ipse defectū ipsū de suo tenetur ad im
plere ita dico si habuerit etiam heres ipse.

Cap. 9.

Sunt enim quidā heredes, de quibus constat
 esse maiores, alii vnde constat esse mino-
 res, alii de quibus dubiū est utrū sint maiores
 an minores. heredes vero maiores, statim post
 decessū antecessorū suorū possunt se tenere **Vide pro a**
 in hereditate sua, licet domini possint fecerū sceleratione
 dū sunt cum herede in minus sua. capere huius lega-
 tatiōem moderate id fieri debet ne aliquā **Marleba**
 dissimulā heredibus faciant. possunt enim **Cap. 11.**
 heredes si opus fuerit violenter dominorum
 resistere dum tamen parati sunt relictum et
 alia recta seruicia eis inde facere. Si vero con-
 stet eos esse minores, tunc ipsi heredes tenen-
 tur esse sub custodia dominorum suorū dor-
 ne plenam habuerint et tēsi fuerint her-
 edes de feodo militari. Quod fit post vices-
 simum et vnum annum complerum si fuerit
 heres et filius militis vel per feodum militas
 se tenent. Si vero heres et filius sokemans
 non fuerit, etatem habere intelligitur tunc
 cum quindecim complerit annum. Si vero
 non fuerit filius burgensis, etatem habere
 tunc intelligitur cum discreti fuerint des-
 arjos numerare, et pannos vlare, et alia pa-
 rana negotia similiter exercere plenam
 iaque

Liber septimus.

itaque custodiam habent domini, filiorum
et heredum hominum suorum et feodorum
suorum, ita quod plenam inde habent disposi-
tionem, ut in ecclesiis in custodiis ipsi con-
stituti concedendis et in mulieribus, si que
in eorum custodiam exciderint maritanda
et in aliis negotiis disponendis secundum
quod propria negotia sua disponi solent.
Nihil tamen de hereditate, de iure alienare
possunt ad remanentiam. Ita tamen quod
heredes ipsos, honorifice pro quantitate her-
editatis interim habeant et debita etiam
defuncti pro quantitate hereditatis et tem-
poris quo illis custodia deputatur acquirere.
Vnde et de debitis antecessorum de iure res-
pondere tenentur. Negotia quoque ipsorum
heredum agere possunt, et placita de iure et
is acquirendo mouere et prosequi, si emissi
fuerit de etate contra minorem exceptio.
Respondere autem non tenetur pro illi, nec
de recto nec de disseisina nisi in unico casu.
Cum quis scilicet minor habuerit custodiam mi-
noris post decessum patris sui, tunc enim si des-
regetur alii hereditas sua cum maior factus fue-
rit, poterit inde habere, assisum et recognis-
pionem

tionem de morte antecessoris sui. Nec pro
 etate domini minoris, remanebit inde res
 cognitio in hoc casu. Si vero appellatur mi
 nor de feloniam aliqua, tunc attrahitur
 per saluos et securos plegios, sed dū fuerit
 infra etatem inde non tenebitur respondere
 sed demum factus maior. Restituere autem
 tenentur custodes hereditates ipsius heredibus
 instauratas et debitis acquietatas iuxta exigē
 tiam temporis custodie et quantitatis heres
 ditatis. Si vero dubium fuerit vtrum fuerint
 heredes maiores an minores: tunc procul du
 dio domini tam heredes quam hereditates
 in custodia habebunt, donec etas rationabis
 liter probetur per legales homines de visines
 to et per eorum sacramentum.

Cap. 10.

¶ Si vero plures habuerint dominos ipsi
 heredes sub custodia constituti, capitales eor
 um domini id est illi quibus ligeantium des
 bent sicut de primis eorum feodis eorum
 habebunt custodiam. Ita quod de ceteris feo
 dis releuia et alia recta seruitia domini ipsi
 forū feodorum facere tenentur. Et sic custodia
 ei per totum sub forma prescripta remanes

H. i.

bi

¶ Hec lex
 restitutionis
 roboratur
 magna cap
 ta. Cap. 5.

Liber septimus

bit. Notandum tamen quod si quis in cus-
pate de domino Rege tenere debet. tunc ex
tus custodia ad dominum Regem plene per-
tinet siue alios dominos habere debeat ipse
here siue non. Quia dominus Rex nullum
habere potest parem, multo minus superiorem.
veruntamen ratione burgagii tantum non
preferitur dominus Rex Aliis in custodia. Si
vero dominus Rex aliquam custodiam alicui
comiserit, tunc distinguitur utrum ei custo-
diam pleno iure comiserit ita quod nullum
eum inde reddere compotum oporteat ad
securum, aut aliter. Si vero ita plene ei custo-
dia comiserit, tunc poterit ecclesias vacantes
donare, et alia negotia sicut sua recte dis-
ponere.

Cap. I.

Heredes vero Saxonum mortuorum
cessoribus suis, in custodia consanguineorum
suorum propinquorum erunt. Ita tamen quod
hereditas ipsa ex parte patris descendit ad
consanguineos ex parte matris descendit,
custodia ipsa referatur. Sin autem ex parte
matris hereditas ipsa descendit, tunc ad
consanguineos paternos custodia pertinet.

Nuncum

Nunquam enim custodia alicuius de iure alicui remanet, de quo habearur suspitio quod possit vel velit aliquid suus in ipsa hereditate clamare.

Cap. 12

Mulier vero vel mulieres si heredes alicuius remanserint, in custodia dominorum suorum remanent. Quae si infra etatem fuerint in custodia erunt donec plenariam habent etatem. Et cum habuerint etatem, tenetur dominus eorum eas maritare, singulas cum suis rationabilibus portionibus. Si vero maiores fuerint tunc quoque in custodia dominorum suorum remanebunt donec per consilium et dispositionem dominorum maritentur. Quia sine dominorum dispositione vel assensu, nulla mulier heres terre maritari potest, de iure vel consuetudine regni. Unde si quis filiam vel filiam tantum habens, heredem illam vel illam in vita sua sine assensu domini sui maritauerit, inde iuste secundum ius et consuetudinem regni perpetuo exheredatur. Ita quod inde de cetero nihil recuperare poterit nisi

Hanc fuisse
communem
legem ostendit
magna
circa. cap. 7.

H. u.

per

Liber septimus.

per solam misericordiam et hoc ea ratione.
Quia cum maritus ipsius mulieris heredi ali
cuius homagiū de tenemento illo facere te
netur ipsi domino, requirenda est ipsius do
mini ad id faciendū voluntas et assensus ne
de inimico suo vel alio modo minus idonea
persona homagiū de feodo suo cogatur re
cipere verum si quis licentiam querit a do
mino suo filiam suam et heredem alicui
maritandi, tenetur dominus aut consentire
aut iustam causam ostendere quare consen
tire non debeat aliter enim etiam contra ipsi
us voluntatem poterit mulier ipsa de consilio
patris sui et pro voluntate libere maria
ri. Iuxta hoc quero si mulier aliqua dotem ha
bens possit alicui pro voluntate sua sine assen
su vvaranti sui nubere, et si fecit, utrum totū
ob id amittet. Non enim videtur quod debe
at ideo dotem amittere, cum maritus suus in
de nullum homagium vvaranto suo de iure
et consuetudine regni facere debeat. Sed cū
affidatione fidelitatem tantum ne si ante
mortem viri sui mulier ipsa moriatur homa
giū illud nullo tenemento retento periret.
Tenetur tamen mulier cū assensu vvaranti

si nubere, aut dotem amittere nisi mulier ipsa
 aliam terram habeat de maritago vel heres
 de se tunc enim sufficit capitalis domini ha
 bere assensum. Et hoc ideo sic obinet non prop
 ter homagium sed pro alia fidelitate quam
 maritus domino inde facere tenetur ut dictum
 est. Si vero de feodo plurium dominorum ipsa
 fuerit hereditas, tunc sufficiet adquirere assensum
 capitalis domini ad mulierem heredem mar
 ritandam. In custodiis autem constitute mu
 lieres heredes si de corporibus suis foriffecer
 rint, et hoc probatum fuerit, tunc ille que de
 honoribus exheredabuntur, ita quod portiones
 sue ceteris que non foriffecerint accrescent. Si
 vero hoc modo omnes deliquerint tunc tota
 illa hereditas ipsis dominis tanquam cuncta
 remanebit. Veruntamen si semel legitime
 nupte fuerint, tunc si vidue facte fuerint, et o
 mnia modum non tenebuntur iterum sub custos
 dia dominorum esse licet teneantur assensum
 eorum requirere in se maritandis predica
 tione. Nec etiam tunc per earum incontin
 entiam hereditatem amittent. Quod autem
 generaliter solet dici putagium hereditatem
 non adiungit. Illud intelligendum est de put

Liber septimus

tagio matris, quia filius heres legitimus est
quem nuptie demonstrant.

Cap. 13.

Heres autem legitimus nullus Bastardus
nec aliquis qui ex legitimo matrimonio
non est procreatus esse potest Verum si quis
versus aliquem hereditatem aliquam tanquam
heres petat, et alius ei obijciat quod heres in-
de esse non potest eo quod ex legitimo ma-
trimonio non sit natus tunc quidem placitū
illud in curia domini Regis remanebit, et ius
dabitur Archiepiscopo vel Episcopo loci quod de
matrimonio ipso cognoscatur, et quod inde in-
ducatur, id domino Regi vel eius iustis fore
scire et per hoc breue.

Cap. 14.

Rex Archiepiscopo salutē veniens eorum me-
u in curia mea petat versus. R. fratre suum
quantum partem feodi vnus noster in illa
villa, sicut aut suum, et in quo idem. R. ius re-
habet vt. vv. dicē eo quod ipse Bastardus sit na-
tus ante matrimonium matris ipsorum. Et quod
nam

in ad curiam meam non spectat agnoscere
de Bastardia eos advo mitto mandantes ut
in curia cristianitate inde facias quod ad vos
spectat. Et cum loquela illa debitum coram
vobis finem sortita fuerit, mihi literis vestris
significetis, quid inde coram vobis actum fu-
erit. T. &c.

Cap. 34.

¶ Circa hec autem, orta est questio, si
quis antequam pater matrem suam desponsa-
verit fuerit genitus vel natus utrum tali filius
sit legitimus heres cum postea matrem suam
desponsaverit. Et quidem licet secundum cas-
tones et leges romanas tali filius sit legitimus
heres, tamen secundum ius et consue-
tudinem regni nullo modo tanquam heres
in hereditate sustinetur vel hereditatem de
iure regni petere potest. Sed orta super hoc
tamen contentione utrum scilicet genitus an
natus fuerit ante desponsationem an post dis-
cussus fuerit id ut dictum est coram iudice eccles-
iastico et quod ab eo iudicatum fuerit id
domino Regi vel eius iusticiis scire faciet

Huius Ita

Liber septimus

Ita tamen quod secundum quod iudicatum fuerit in curia Christianitatis de matrimonio scilicet virum fuerit ille qui hereditatem petat natus vel genitus ante matrimonium contractum vel post, in curia domini Regis supplicabitur de adiudicanda vel abiudicanda ipsi, hereditate super qua contentio est ita quod per iudicium curie hereditatem ipsam obtinebit vel clameum suum perdet.

Cap. 16,

¶ Queri potest de bastardo, qui nullum heredem habere potest, nisi de corpore suo habuerit heredem. Si quis ei pro seruitio suo vel alio modo aliquam terram donauerit, et inde homagium suum receperit, ita quod in scilicet eiusdem terre, sine herede de corpore suo obierit, quis ei de iure succedere debet quia dominus non potest predictis rationibus. Cum quis vero intestatus decesserit, omnia catalla sua sui domini esse intelliguntur si vero plures habuerit dominos quilibet illorum catalla sua recuperabit que in feodo suo reperiet. vsu rarij vero, omnes res siue testatus siue intestatus decesserunt domini Regis sunt viuus autem non solet aliquis de crimine vsure appellari
etc

neq. conuinci. Sed inter ceteras Regis inquisitiones, olet inquiri et probari, aliquem in talicrimine decessisse per duodecim legales homines de vsueto et per eorum sacramentum. Quo probato in curia: omnes res mobiles et omnia catalla que fuerunt ipsius usurarii mortui: ad vsus domini Regis capiuntur penes quemcūque inueniuntur res ille. Porro quoque ipsius, hæc eadē de causa ex hereditate secundum ius regni et ad dominum vel domino reuertetur hereditas. Sciendum tamen, quod si quis aliquo tempore usurarius fuerit in vita sua, et super hoc in patria publicè et defamatus, si tamen a delicto ipso ante mortem suam destiterit, et penitentiam egerit, post mortem ipsius ille vel res eius, lege usurarii minime censentur. Oportet ergo constare quod usurarius decesserit, aliquis ad hoc ut de eo tanquam de usurario post mortem ipsius iudicetur, et de rebus ipsius tanquam de rebus usurarii disponatur.

Cap. 17.

Vltimi heredes aliquorum, sunt eorum domini. Cum qui e. go sine certo herede moritur, quemadmodum sine filio, vel filia, vel sine

Liber septimus

sine tali herede de quo dubium sit ipsum esse
 se propinquiorem heredem et rectum, possunt
 et solent domini feoderum feoda illa
 tanquam escaetas in manus suas capere et
 retinere quicunque sint domini siue Rex, siue
 alius preterea vero si quis veniens dicat se inde
 heredem rectum, si per misericordiam domini
 sui, vel per preceptum domini Regis,
 hoc impetrare poterit, unde placitabit, et sic si
 quod ius inde habuerit, diracionare poterit, ita
 tamen quod interim terra illa in manu domini
 feodi remaneat. Quia quotienscunque dubi-
 tauerit aliquis dominus de herede tenentis
 sui, utrum sit rectus heres an non, terram illam
 tenere poterit, donec hoc ei legitime
 constiterit. Idem quoque dictum est supra de
 herede ubi dubium sit an sit maior an minor
 in hoc tamen est differentia, quod in uno casu
 intelligitur interim hereditas illa quasi
 escaeta ipsius domini. In alio vero casu, non
 intelligitur esse sua nisi de custodia. Sin autem
 nullus appareat qui hereditatem ipsam tantum
 quam heres requirat tunc illi domino reman-

net hereditas ipsa escaeta ad premanentiam
ita quod de illa disponere potest, sicut de sua
propria ad libitum suum. Preterea si qua mu-
lier aut heres alicuius in custodiam domini
sui deuenerit, si de corpore suo forissfecerit, he-
reditas sua domino suo pro delicto ipsius res
manet escaeta. Preterea si quis de feloniam
conuictus fuerit, vel confessus in curia, eo
per ius regni exhereditato terra sua domino
suo remanet escaeta. Notandum quod si quis
in capite de domino Rege tenuerit, tunc tam
terra quam omnes res mobiles sue, et catalla
penes quemcunque inueniantur, ad opus do-
mini Regis capientur sine omni recuperas-
tione alicuius heredis. Sin autem de alio
quam de Rege tenuerit is qui vilagatus est,
vel de feloniam conuictus, tunc quoque omnes
res sue mobile, Regis erunt. Terra quoque
per unum annum remanebit in manu domini
Regis, elapso autem anno, terra eadem ad rectum
domini scilicet ad ipsi de cuius feodo est res
transiit, verumtamen cum domorum subuersione
et

Liber septimus

et arborū extirpatione. Et generaliter quoscūque aliquis aliquid fecerit vel dixerit in curia, propter quod per iudicium curie exheredatus fuerit, hereditas eius ad dominum feodi de quo illa tenetur tanquam eicāsa solet reuerti. Forisfactura autē filii et heredes alicuius patrem non exheredit neque fratrem, neque alium, quam seipsum preterea si de furto fuerit aliquis condemnatus, res eius mobiles et omnia catalla sua vicecomiti prouincie remanere solent terra autem si qua fuerit dominus feodi recuperabit statim, non expectato anno. Cum quis vero per legem terre fuerit vtilagatus, et postmodum beneficio principis paci restitutus non poterit ratione hereditatem si quam habuerit ille vel heredes sui versus dominum suum (nisi et misericordia ipsius domini et beneficio) recuperare Forisfacturam autem et vtilagam solet dominus Rex damnatis remittere, non tamen aliena iura ideo querit infringere.

Cap. 18.

Maritagium autem, aliud nominatur liberū, aliud seruitio, obnoxium, Liberum dicitur maritagium quando aliquis liber homo cum

quam partem terre sue dat cum aliqua muliere aliam in maritagium ita quod ab omni seruitio terra illa sit quæta, et a se et heredibus suis versus capitalem dominum acquiescenda. Et in hac quidem libertate, ita stabit terra illa usque ad tertium heredem nec interim tenebuntur heredes inde facere aliquod homagium post tertium vero heredem, ad debitum seruitium terra ipsa reuertetur, et homagium inde capietur. Quia si fuerit pars feodi militaris pro quo intus terre seruitium feodi inde prestabitur. Solet autem quandoque terra alioquin dari in maritagio, salvo et retento debito seruitio ipsi capitali domino. Et tunc quidem tenebuntur maritus mulieris ipsius et heredes sui seruitium id facere sed sine homagio usque ad tertium heredem. Tertius vero heres primo inde faciat homagium et omnes heredes sui post modum alia tamen fidelitas sub fidei vel sacramenti interpositione. A mulieribus vel eorum heredibus interim fere sub eadem forma et eisdem verbis quibus homagium fieri solet prestare debet. Cum qui itaque terram aliquam cum uxore sua in maritagium ceperit, si ex eadem uxore sua heredem

Liber septimus.

Heredem habuerit filium, vel filiam clausam
tem et auditum infra quatuor parietes si idem
vir uxorem suam superuixerit siue vixerit he-
res siue non illi in vita sua remanet marita-
gium illud post mortem vero ipsius ad dona-
torem vel eius heredes est reuersurum. Si
autem ex uxore sua nunquam habuerit
heredem, tunc statim post mortem uxoris ad
donatorem vel heredes eius reuertitur marita-
gium. Et hec est quedam causa quare de
maritagio tali non solet recipi homagium.
Si enim sic donata esset terra aliqua in marita-
giū vel alio modo quod inde reciperetur
homagium tunc nunquā de cetero ad dona-
torem vel eius heredes licite possit reuertit
supradictum est. Si vero secundum ceperit vi-
rum mulier ipsa, idem iudicium erit de secun-
do, quod dictum est de primo, siue heredem
reliquerit primus siue non. Cum quis autem
terram aliquam de maritagio uxoris sue pe-
tit, vel mulier ipsa, vel eius heres tunc deus
prouideat utrum terra illa petatur versus dona-
torem vel eius heredem, vel versus extraneum
quod si versus donatorem vel eius heredem
petatur, tunc in electione petentis esse
potest.

utrum inde placitare voluerit in curia
christianitatis an in curia seculari. Spectat enim
ad iudicem ecclesiasticū placitum de marita-
gio tractare si pars petentis hoc elegerit, pro-
pter mutuam affidationem que fieri solet,
quando aliquis promittit se ducendum in vxor-
em, aliquam mulierem et ei maritagium
promittitur ex parte mulieris. nec per curiam
domini Regis defendetur placitum ad in-
curiam christianitatis. licet de laico feodo sit, si cō-
fiteretur quod ad maritagium petatur. Si vero
versus extraneū petatur, tūc in laica curia ter-
minabitur placitum ad eodem modo et or-
dine quo de aliis laicis feodis placitari solet
illotumq; obseruato quod sine varranto inde
placitare non debet sicut supra de dotibus
dictum est et ad similitudinem placiti de do-
tibus, quantum ad varrantum pertinet, inde
placitari potest, et que ibi dicta fuerint quā-
tum ad hunc articulum hic locum habent
Sciendum tamen quod tertius heres cū iam
sum inde fecerit homagium, sine varranto
auctoritate inde placitari potest.

hic

QVOD INCIPIT LI ber octauus de concordia fac

ta in curia, et de circographis concordiam con
tinentibus, et de recordis curie vel curia
rum: cum alter vtra partium concordia
am et finem factum infregerit

Cap i.

Contingit autem
multoties, loque
las motas in curia
a domini Regie
per amicabilem
compositionem et
finalem concordi
am terminari
sed ex consensu
et licentia domini Regi vel eius iussu, vna
decunque fuerit placitū suū de terra sue de
alia re solet autem plerunque concordia
lis in comune scripturam redigi et per comune
ne assensu parari Et per illam scripturam coram
iussu domini Regi in Banco residentibus
recitari, et coram vtrique parti sua scriptura

per omnia alii concordans: liberari. Et erat
sub hac forma facta. Cap. 2.

Hec est finalis concordia, facta in Curia domini Regis apud vestmonasterium in vigilia beati Petri Apostoli Anno regni Regis Henrici secundi tricesimo tertio, coram Ranulpho de Glanvilla Iusticia domini Regis, et coram H. R. VV. et T. et aliis fidelibus domini Regis qui ibi tunc aderant inter priorem et fratres hospitalis de Hierusalem, et M. filium Normanum per Alanum filium suum, quem ipse artornavit in curia domini Regis ad lucrandum et perdendum. de tota terra illa et de pertinentiis, excepta una bovata terre et tribus toftis quas ipse VV. retinuit. De qua terra tota (excepta predicta bovata et tribus toftis) placitum fuit inter eam et curiam domini Regis scilicet quod predicta VV. et Alanus concedunt et testantur donationem quam Normanus pater ipsius VV. inde fecit, et illam terram totam quietam clamant de se et heredibus suis domini hospitalis et prefato priori et fratribus imperpetuum. Excepta una bovata terre predicta et exceptis tribus toftis que remanent

Liber octauus.

ipsi VV et Alano et heredibus suis. Tenenda de domo hospitalis et predicto priore et fratribus imperpetuum et per liberum seruicium quatuor denariorum per annum pro omni seruicio. Et pro hac concessione et testificatione et quiete clamantia prefatus prior et fratres hospitalis dederunt ipsi VVilhelmo et Alano centum solidos sterlingorum vel sic.

Cap 3

Hec est finalis concordia, facta in curia Galii filii petri, et post modum recordata et promulgata in curia domini Regis westmonasterii Anno regni Regis Henrici secundi xxxiii. die lune proxima post festum Apostolorum Simonis et iude, coram E. Eboracensi Episcopo et I. Norwiche Episcopo et R. de Glanvilla iusticiario domini Regis et aliis fidelibus et familiaribus domini Regis ibitunt presentibus inter predictum G. filium petri et R. filium Reginaldi de aduocatione ecclesie omnium sanctorum de Shultham, et de communia pastore de heddon unde contestatio fuerat inter eos scilicet quod predictus R. recognouit predicto G. sicut ius suum aduocationis predictae ecclesie, et quietum clamauit predicto G. et heredibus

in illis suis de se et heredibus suis imperpetuum,
 si quid iuris in aduocatione predictae
 ecclesie habuerit preterea predictus R. quicun-
 que clamaret predicto G. communem pasturam
 de Heddou, et omnes purpresturas quas G.
 fecerat in Shuldhā in frusteto et molendis
 aut croftis et turbariis de Shuldhā. vnde
 ipse R. nihil retinet nisi quod opus erit ad
 edificandū in domo sua sibi et heredibus suis
 alius aliquam venditione, et omnes fildas for-
 micas (excepta sua propria) et precarias ear-
 umque iurisdictionū et consuetudines galli-
 narum et quorū. Et pro hac concordia et qua-
 tuor clamantia dedit predictus G. dicto R. vis-
 gni marea argenti. Et nota quod dicitur ita
 concordia finalis eo quod finem impos-
 uit negotio adeo ut neuter litigantium ab
 eade et eo poterit recedere. Alterutro enī
 contentente vel non faciente quod conuen-
 tit, et altera partium inde se conquerente
 recipietur vicecomiti quod ponit eum per
 iuramentum plegias quod sit coram Iusticiis domini
 Regis inde respēsurus quare finem illū non
 tenuit. Ita dico si alius vice securum fecerit
 in datione suo proseguendo

Cap. 4.

G. ii.

Rex

Liber septimus.

Rex vii salutem precipe N. quod iuste et sine dilatione, teneat finem factum in curia mea inter ipsum et R. de vna hada terre in illa villa vnde placitum fuit inter illos in curia mea et nisi fecerit et predictus R. fecerit t. securum de clamore suo prosequendo, tunc pone^r eum per vadium et saluos plegios quod sit coram me vel iustici^e meis ostensurus eo die quare non fecerit. Et habeat illi hoc breue l. este. &c. Cap. 4.

¶ Die autem, statuta, si non venerit neque se essoniauerit, vel si post tria essonia neque venerit, neque responsalem miserit, quid sit tunc facier dum patet per illam tractatum qui suprapositus est de loquelis per plegios attachiatis. et per primum librum. Vtroque vero presente in curia, si scripturam (concordiam inter se factam continentem) utraque pars recognouerit, vel si per iustici^e domini Regis coram quibus concordia ipsa facta fuit it concordiam talem esse proponitur in curia, et hoc per eorum recordum recte fuerit testatum. tunc qui concordiam ipsam introgit remanebit in misericordia domini Regis. et saluo attachabitur quousque securus

tem intenerit bonam: quod concordiam ipsam de cetero seruabit, faciendo scilicet quod conuenit si id possibile est, vel alias rationabile grantum aduersari faciendo. Necessarium enim quod id quod aliquis in curia domini Regis coram domino rege vel eius iudice recognouerit, vel quod se facturum in manum ceperit, teneatur is quid cognouit vel in manum cepit. Si uero fuerit concordia tibi facta super placito terre, tunc is qui in curia conuictus fuerit, vel confessus finem ipsam legitime non obseruasse: si tenens fuerit, terram ipsam eo ipso amittet: si autem loquelam ipsam. Si autem et partes ipse una utraque cirographo communiter contraxerint, tunc summonebuntur eodem iusticie quod sint die qui ad id eis prefigetur in curia, ad concordandum in curia quomodo loquela illa que fuit coram eis in curia domini Regis inter illum et illum de tanta terra in villa illa quam ipse clamauit versus illum remansit. Et si ille inde coram eis per eorum licentiam concordatus fuerint, sub qua forma concordie illa facta fuerit eorum distinguendum est eorum concordia illa facta fuerit in capitali
I. 11. curia

Libro octauus.

curia domini Regis, an coram Iusticiis itinerantibus. Quod si coram Iusticiis itinerantibus facta fuerit, tunc eedem Iusticiis sumonebuntur qui sunt cum quibusdam discretis militibus de illo comitatu ubi facta fuerit concordia illa in curia, qui concordie ipsi interfuerint et rei veritatem sciant, ad faciendum tunc ibi recordum illius loquere cum eisdem militibus ad curiam ex parte totius comitatus propter id faciendum transmittendis et per hoc breue.

Cap. 6.

Rex vi salutem, summonere per bonos summa monitores illos. N. et R. quod sint coram me vel Iusticiis meis eo die, ad recordandum cum discretis militibus de illo comitatu quemodo loquela de vna hida terre qua N. clamauit versus R. in illa villa, et vnde placitum fuit coram eis in itinere suo, remansit in curia mea. preterea precipietur vicecomiti illius comitatus in quo fuerit terminata loquela coram Iusticiis, quod habeat tunc recordum illius loquere coram rege vel eius Iusticiis per discretos milites sui comitatus, quod fiet per breue infra scriptum de recordo tali presentans do in curia.

Cap. 7.

Rex

Rex viē salutem. Precipio tibi quod facis
recordari in comitatu tuo, loquelam que
est inter illum et illum de tanta terra in illa
villa &c. ut infra Capitulo post proximum
Capitulum.

Cap. 8.

Presentibus itaque iustis in curia, et in res
ordo bene concordantibus necesse est corā
recordo stare sine cetera iudicatione alterius par
tium predictarum. Et si vero super hoc dubitas
uerit, ita quod non possit inde accitari, tunc
de nouo placitū illud incipietur et deduces
tur in curia. Sciendū tamen quod nulla curia
recordum habet generaliter preter curia do
mini Regis. In aliis enim curiis si quis aliquid
dixit unde eum penituerit, poterit id negare
contra totam curiam terrā minus cum
sacramento, id se non dixisse affirmando
vel cum pluribus vel cum paucioribus se
cundum consuetudinem diuersarum curias
nam in quibusdam tamen casibus habent
comitatus et alie curie minores, recordum
per assensum de consilio regni inde fictam,
quemadmodum si fuerit in curia aliqua mis
sore vadiatum duellum, et post modum
missetur Loquela illa in Curia domini

Gau.

Regis

Libri septimus.

Regis, tunc de eian competens et de defens
fortitudo et de verbis de quibus duellum
ad sit iudicatum et vadiatum, curia ipsi su
um recordum habebit etiam in curia domi
ni Regis. Sed de aliis non, nisi de e cambio
campioni. Si enim postquam transacta fue
rit loquel illa in curiam domini Regis, per
ducitur alius campio quam ille qui duellum
vadiavit in curia minore, et super hoc nota
contentione de hoc quoque statitur recor
do minori curie per aliam regni. Preterea
sciendum quod recordo minoris curie, pos
test quis adicere, se amplius aliquid dixisse,
quam in recordo ipso contineatur, et se id in
curia dixisse, per sacramentum duorum le
galium virorum vel plurium secundum eos
suetudinem curie contra totam curiam pro
bare, quia non tenetur curia aliqua recor
dum suum per duellum vel probare vel des
cendere. Excipere autem quandam partem,
concedere aliam, nulli licet et hoc per aliam
san regni cum tamen totum recordum neg
gare possit ab initio prestato sacramento
sub forma prescripta. Licet autem non te
neatur curia aliqua recordum suum per
duellum

duellum defendere, tenetur tamen iudicium
suum tueri per duellum. V. si quis proponat
versus curiam aliquam se esse falsum iudicium
fecisse, et ideo falsum, qui cum unus ita dixerit, et
alia ita responderit, curia ipsa de his verbis
et per hec verba iudicium falsum ei fecit, et
idem falsum iudicium ei reddidit per illum.
N. Qui si hoc versus eum negare voluerit,
paratus sit alius, hoc versus eundem probare,
maxime per aliquem idoneum testem qui
hoc piratus sit diracionare. Sic utrinque pos-
tea bene ad duellum inde perueniri. ed va-
tum curia ipsa tenetur per aliquem de
curia se defendere, vel per alium extraneum
hoc bene possit quæro. Et quidem tenetur se
defendere maxime per illum qui iudicium
id reddidit. Et quidem si curia inde conuicta
fuerit, dominus curie in misericordia. Res
ei remanet, et perpetuo curiam amittit pres-
tera tota curia in misericordia domini. Res
partem t. Si vero calumpniator in proba-
tione defecerit, loquelam principalem eo ipso
hæret. Item recordum potest habere
quolibet curia, ex beneficio principis, quem
admodum si Rex aliqua rationabili causa
motus,

Liber octauus.

motus, fecerit aliquam curiam summoneri
ad recordum faciendū in curia sua. Ita quod
velit dominus Rex quod non liceat eius res
cordo contradici. Solet autem multoties ius
moneri aliqui curia, quod habeat recordum
aliquis loquere coram domino Rege vel ei
ius iustis licet inde tale non habeat recordū
cui contradici non possit, quia ex consuetu
dine partium poterit in loquela ipsa per ipsum res
cordum procedi, si recordum id tale esse co
senserint sic summonitio inde per tale bre
ue.

Cap. 9

¶ Rex viē salutem precipio tibi quod facias
recordari in comitatu tuo, loquelam que est
inter illum et illum de tanta terra in villa
illa. Et habeas recordum illius loquere cor
ram me vel Iusticiis meis ad illum termin
num per quatuor legales nobiles qui inters
fuerint ad recordum id faciendum. Et sum
mone per bonos summonitores illum qui
terram illam clamar, quod tunc sit iudicium
loquela sua et illum qui terram illam teneat,
quod tunc sit ibi ad audiendum illud. Et ha
bears. &c.

Cap. 10.

¶ Preterea recordum habent monachi

curie

curie de his que in eis facta sunt in curia do-
mini Regis quod contingit quando aliquis
Baro habet aliquam loquelam in curia sua,
unde aliqua rationabili dubitatio oriatur,
et quod curia ipsa non sufficiat eam determi-
nare tunc potest dominus ipse curiam suam
imponere in curiam domini Regis. Ita
quod de dubitatione ipsa consilium et as-
sentum habeat curie domini Regis quid inde
de de iure fieri debeat. Et hoc debet domi-
nus Rex de iure Baronibus suis, scilicet quod
ob talem causam, possunt sui Barones curiam
assuas sic in curiam suam ponere. Ita quod
sicut eis habere in curia sua de peritis ho-
minibus suis qui eis super hoc consilium pres-
tent. Cum autem in curia domini Regis su-
per dubitationibus suis fuerint certificati, pos-
sunt inde cum loquela sua redire et ipsam
in curia sua deducere, et terminare. Item
recordum habet comitatus de ple-
gis, vel plagis datis, et receptis
in ipso comitatu et in
similibus.

UHC INCIPIT LI
ber nouus de homagiis et res
leuis et seruiciu et auxilia. et de pios
prestari. et limitibus inuasis.

Cap. i.

Concordat
cum magi
na carta.

Ca. 3. ubi ha
betur quod
dominus
non habeat

eustodiam
antequam
homagium
eius ceperit.

netur dominus feodi ab initio recipere ho
magium recti heredis, siue fuerit infra etas
tem heres ipse siue plenam habuerit etas
tem. Dummodo masculus sit, femine enim
nullum homagium facere possunt de iure,
licet plerunque fidelitatem dominis suis pre
stare soleant veruntamen si fuerint maritate
mariti earum homagium dominis suis de
fredo

Redictis restat
continuari de
homagium facie
dis et relictis res
cipiendis. Mor
tuo siquidem pa
tre vel alio quor
cunque alicuius
antecessore, tes

fo
da
re
ha
no
a g
tur
her
don
ten
Pot
don
don
pre
licet
cipi
erre
sub
fieri
fiden
mag
ribus
debit
hoc li

feodo illarum facere debent. Ita dico si feod
dulla homagium debeant. Sin autem he
iustitiam fuerit et minor nullam de ius
revel de ipso herede vel de tenemento suo
habere debet custodiam dominus feodidus
nec ipsius heredis receperit homagium, quis
a generaliter verum est quod nullum seruiciu
tum siue relictum siue aliud, potest quis ab
herede siue fuerit maior siue minor exigere,
donec ipsius heredis receperit homagium de
tenemento vnde seruitium habere clamat.
Potest autem quis plura homagia, diuersis
dominis facere de feodis diuersis, diuersorum
dominorum Sed vnum eorum oportet esse
precipuum, et cum ligeancia factum illi scis
licet domino sciendum, a quo tenet suum
capitale tenementum is qui homagium fa
cere debet. Fieri autem debet homagium
sub hac forma, scilicet vt is qui homagium
facere debet, ita fiat homo domini sui, quod
fidem illi portet, de illo tenemento vnde ho
magium suum prestat et quod eius in omni
bus terrenum honorem seruet, salua fide
debita domino Regi et heredibus suis. Et ex
hoc liquet quod vassallus, non potest domi
num suum

Liber nonus

sum suum infestare, salua fide homagium
nisi forte se defendendo, vel nisi ex precepto
principis, cum iuerit cum eo contra domu
uum suum in exercitum. Et generaliter ni
hil de iure facere potest quis si sua fide homa
giu quod vertat ad exheredationem domini sui
vel ad dedecus corporis sui. Si quis ergo plu
ra homagia pro diuersis feodis suis fecerit
diuersis dominis qui se inuicem infestent, si eis
patis dominus eius ei preceperit quod fecerit
in propria persona sua eat contra alium dos
manu suum oportet eum eius precepto in hoc
obtemperare, saluo tamen scrupulo alterius do
mini de feodo quod de eo tenet. Patet itaque ex
predictis quod si quis aliquid ad exheredationem
domini sui fecerit, et super hoc conuictus fuerit
erit feodum quod de eo tenet de iure amittet
et heredes eius. Idem quoque erit si manus vja
lentis quis in dominum suum iniecerit eum les
dendo vel atroci iniuria afficiendo, et hoc fue
rit in curia versus eum legitime comprobatum.
Sed utrum in curia domini sui teneatur quis se
defendere versus dominum suum, de talibus obs
iectis quero et utrum dominus suus possit eum
ad id faciendum distringere per considerationem
onem

Item curie sue sine precepto domini Regis
vel eius Iusticij vel sine breui domini regis vel
eius capitalis Iusticij. Et quidē de iure poterit
quis hominē suū per iudiciū curie sue deducere
et eū d. stringere ad curiam suam venire. Et
si se versus dominū suū tertia manu vel
quarta manu curia sua cōsiderauerit possit se
purare in misericordia domini sui de toto
feodo quod de eo tenet remanebit. Itē quē
potū dominus possit d. stringere hominē
suū veniendū in curiā suā, ad respondēdū
de seruitio vnde dominus suus queritur qd
e. defort. vel qd aliquid de seruitio suo ei res
tulit. Et quidē bene poterit de iure hoc facere
etiam sine precepto regis vel eius Iusticij.
Ita poterit inter dominū et hominē suū
indē ad duellū vel ad magnā assisā peruenire
inter aliquem parium suorum qui de hoc
casu se faciat sicut ille qui viderit ipsum
tenentem vel antecessores suos fecisse seruiciū
id de feodo illo, ipsi domino vel antecessoribus
suis, et hoc paratus sit diraciorare. Si vero super hoc conuictus fuerit teneat
ipse de iure de toto feodo quod de domino
il'lo suo tenet exhere habetur. Sin autē
non poterit quis tenente suos Iusticiare
tunc

Liber nonus.

tunc demum ad curie refugium: erit necessarium decurrere potest autem homo liber masculus, homagium facere, tam in qui etatem habet, quam is qui infra etatem est tam clericus quam laicus. Episcopi vero consecrati, homagium facere non solent domino Regi etiam de Baronibus suis. Sed fidelitatem cum iuramenti interpositis, ipsi prestare solent. Electi vero in Episcopos ante consecrationem suam, homagia sua facere solent.

Cap. 1.

¶ Fiunt autem homagia, de terris et tenementis liberis, tantummodo de servitiis de redditibus certis assignatis in denariis et in aliis rebus, pro solo vero domino fieri non debent homagia alicui excepto principi verum de omnibus terris non semper fieri debet homagium, quia non de dotibus, nec de maritagis liberis, nec de feodo iuniorum sororum de primogeniti tenentium infra tertium heredem utrobique. Nec de feodo in liberam Elemosinam dato nec de aliquo tenemento dato quocunque modo in maritagium, quantum ad personam viri mulieris cuius illud sit maritagium.

Ca. 1.

¶ Fieri

¶ Fieri autem possunt homagia, libero hominam tam masculo quam femine, tam maiori quam minori, tam Clerico quam laico. Sciendum tamen quod si quis homagium fecerit mulieri de aliquo tenemento, que postea nupserit alicui viro: tenebitur vir ille eidem marito homagium facere de eodem tenemento. Queri autem potest si quis aliquod tenementum versus aliquem per concordiam factam in curia diracionauerit, qui tenementum ad prius releuiuerit versus capitulum domini, utrum ille qui diracionauit debet tenementum illud releuiare.

Cap. 4.

¶ Mutua quidem debet esse dominii et homagii fidelitatis connexio ita quod quantum homo debet domino ex homagio, tantum illi debet dominus ex dominio preter solam reuerentiam, unde si aliquis aliquid dauerit aliquod tenementum pro seruitio et homagio suo, quod postea alius versus eum diracionauerit tenebitur quidem dominus tenementum id ei warrantizare vel compensacionem ei reddere. Secus est tamen de eo qui de alio tenet feodum suum sicut

K. i.

hereditatem

Liber nonus.

hereditatem suam et vnde fecerit homagiū
quia licet is terram illam amittat non tene-
bitur ei dominus ad escambium. Mortuo ve-
ro patre vel antecessore alicuius ut predictū
est, et herede relicto qui infra etatem sit nū-
lum ius habet dominus feodi in custodia
heredis vel hereditatis, nisi prius recepto ho-
magio heredis. Recepto vero homagio, in
custodia ipsius domini remanebit heres ipse
cum hereditate sua sub forma predicta, donec
plenam habuerit etatem. Tandem vero
eodem ad etatem perueniente et facta ei heredi-
tatis restitutione, quietus erit a releuo-
ratione custodie. Mulier vero heres alicuius
relicta, siue plenam habuerit etatem siue in-
fra etatem fuerit, in custodia domini sui ma-
nebit, donec de consilio domini sui ma-
riteatur. Verum si infra etatem fuerit quando
dominus suus in custodiam illam receperit,
tunc ipsa maritata quiescit hereditas illa a
releuo, quantum ad se et quantum ad virū
suum. Sin autem habuerit etatem eo tempo-
re, licet aliquamdiu in custodia domini sui
remaneat antequam maritetur, releuū ta-
men dabit maritus suus qui illam in virem
duxerit.

daverit. Semel autem prestitum releuium a
 marito alicuius mulieris, ytrūque scilicet tam
 maritum quam vxorem, tota vita sua de res
 leuo ipsius hereditatis acquiritabit. Quia
 nec mulier ipsi nec secundus maritus suus si
 secundo nupserit premortuo viro suo, nec
 primus maritus suus premortua vxore sua,
 rem illam iterum releuiabit. Cum autem
 heres masculus et notus heres etate habens
 relinquatur, in sua hereditate se tenebit ve
 lapradictum est, etiam inuito domino. Dum
 tamen domino suo sicut tenetur suū offerat
 homagium coram preb. hominibus, et suū
 unrationabile releuium, dicitur autem ras
 sonabile releuium, alicuius iuxta consue
 tudinem regni de feodo vnius militis, cena
 rum iolidos de focagio vero quantum valet
 unius illius focagii, per vnum annū de Bas
 tenio vero nihil certū statutum est, quia iux
 ta voluntatem et misericordiam domini. Huic in
 Regis, solent Barones capitales, de releuitudini me
 ra suis domino Regi satisfacere. Idem est de tur mag
 de frateris. Si vero de minus ipse nec heres na carta.
 nupium, nec rationabile releuium ipsius Cap. 2.
 heres, velit recipere tunc releuium ipsius

K. ii.

fol. 83.

Libet notus.

saluo custodiat et per probos homines id su-
pius domino suo offerat. Qui si nullatenus
ad recipere voluerit, tunc heres ipse de domi-
no suo domino Regi vel eius iustis conque-
ratur, et tale breue inde habebit.

Cap. 5.

¶ Rex vñ salutem. Precipe N quod iuste
et sine dilatione recipiat homagium et ratio-
nabile releuium R. de libero tenemento
quod tenet in illa villa. Et quod de eo tenere
clamat et nisi fecerit summone eum per bo-
nos summonitores quod sit coram me vel
Iusticiis meis, eo die ostensurus quare non
fecerit. Et habeas ibi summonitores et hoc
breue T. & c.

Cap. 6.

¶ De absencia siquidem ipsius summo-
niti quomodo sit iudicandum, vel qualiter
ad curiam venire idem distringendus sit: ex
predictis colligi potest. Tandem vero ad cur-
riam veniens, aut recognoscat illum ad rec-
tum heredem, aut negabit eum inde esse
heredem, aut dubitabitrum sit rectus her-
es an non. Item si recognoscat eum heres
dem, aut negabit eundem sibi optulisse ho-
magium suum et rationabile releuium, aut

confitebitur. Si itaque id totum sic confis
satur, aut statim recipiet homagium et ras
ionabile releuitum ipsius in curia, aut ei dis
em competentem dabit quia ad faciet. Idem
enique dicendum est et si negauerit cum
opulisse sibi homagium suum vel releuitum
dummodo recognoscat eum ad heredem.
In autem precise negauerit eum esse heredem,
tunc quidem si extra seigniam esset, posset
quidem assiam versus dominum suum que
re de morte antecessoris sui. Verum tamen
si in seignia situta in seignia se teneat et patia
mori sustineat, donec placeat domino suo
homagium suum inde recipere. Quia non
prius tenetur quis de releui suo domino suo
respondere, donec ipse homagium suum res
ceperit de feodo unde ei debet homagium.
Sic et dubitauerit dominus ipse utrum reca
tus heres fuerit an non qui homagium suu
um ei offert, quemadmodum si non fuerit
heres natus ab ipso domino, vel etiam a vicis
simo tanquam heres, tunc poterit qui lem
dominus feodi terram illam in manum sua
m capere et retinere donec id clarius cona
sciat ut quod dominus Rex de cunctis Bar

Libri noni.

renis suis capitalibus facere solet. Mortuo
enim aliquo Capitali Barone suo, statim Ba-
roniam in manu sua retinet Rex: donec he-
res grantum suum fecerit de releuioluer
heres ipse plenam habuerit etatem. Possum
autem domini ex rationabili causa, receptio-
nes homagiorum et releuii de feoda sui
quandoque differre, veluti si alius quam is
qui se facit heredem clamet ius in hereditate
sua, pendente enim lite, non debet inde res
cipi homagium, uel dari releuium, aut si do-
minus ipse iuste credit habere tenendi he-
reditatem ipsam in dominio suo Et tunc
quidem si placitauerit inde versus illum qui
in seaisina est per breue domini Regis
uel eius Iusticiarius poterit tenens ipse ponere
se in magnam assisam domini Regis que
sub qua forma procedere debeat in secundo
libro supra explicitum est, nisi quia de qua
quidam articulis sit hic quedam varuio
quod ex hoc breui ad faciendum liquet

Cap. 7.

Rex vicecomiti salutem. Summone per
bonos summonitores, quatuor legales mi-
seri

Item de vicinis illius ville: quod sint coram
me vel Iusticiis meis eo die ibi ad eligens
dem super sacramento suum duodecim
Æquis melius res veritatem sciunt, et dis
cere velint, ad faciendam recognitionem
verum N. maius ius habeat tenendi vnam
hydam terre in illa villa de T. vel ipse R.
tenendi eam in dominico suo, quam ipse
R. petit per breue meum versus predictum
N. et unde N. qui terram illam tenet pos
sit se in assiam meam, et petit recog
nitionem fieri, verum ille maius ius hab
eat tenendi terram illam in dominico vel
predictus N. tenendi de eo. Et summos
et per bonos summonitores predictum N.
qui terram illam tenet, quod tunc sit ibi
auditus illam electionem. Et habeas ibi
Æ. T. & c.

Cap. 3.

¶ Postquam vero conuenerit inter dos
minum et heredem tenentis sui de ratiō
nabili releuo dando et recipiendo, poterit
idem heres rationabili auxilia de hos
minibus suis inde exigere. Ita tamen

K.iii.

moderate

moderate secundum quantitatem feodo-
 rum suorum, et secundum facultates ne ne-
 rationabile minis grauari inde videantur, vel suum contes-
 auxilium nementum amittere. Nihil autem certum,
 definitum statutum est de huiusmodi auxiliis dandis
 est statuto vel exigendis nisi ut predicta forma inuolue-
 VV. primi biliter obseruetur. Sunt preterea alii casus in
 Cap. 35. quibus licet dominis auxilia similia, sed sub
 forma prescripta exigere ab hominibus suis
 veluti si filius et heres suus miles sit, vel si
 primogenitam filiam suam maritauerit et
 trum vero ad Guerram suam manutene-
 dam possint domini huiusmodi auxilia exi-
 gere queri. Obiinet autem quod non possint
 sunt ad ad tenentes distringere de iure, nisi
 quatenus facere velint. possunt autem do-
 mini tenentes suos ad huiusmodi rationabili-
 lia auxilia reddenda etiam suo iure sine pres-
 cepto domini Regis vel eius capitalis iustici-
 per iudicium curie sue distringere per cata-
 la que in ipsis feodis inuenerint, vel per ipsa
 feoda si opus fuerit. Ita tamen quod ipsi ten-
 nentes inde deducantur iuste secundum con-
 siderationem curie sue et consuetudinem ra-
 tionabilem. Si ergo ad huiusmodi auxilia ra-

tenabilia reddenda posset aliquis dominus
tenentes suos ita distringere, multo fortius
restrictionem eo modo licite poterit facere
pro ipso releuio suo, vel pro necessario seruiz
io suo de feodo suo sibi debito. Verum si
dominus potens non fuerit tenentem suum pro
seruiz suis vel consuetudinibus iustificaret
hoc decurrendum erit ei ad auxilium Res
giuel Capitalis Iustici et tale breue inde has
debit.

Cap. 9.

¶ Rex vicecomiti salutem. Precipio tibi
quod iusticiis N. quod iuste et sine dilatione
sicut R. consuetudines et recta seruicia que
habere debet de tenemento suo, quod de
eatenet in illa villa sicut rationabiliter mon
strare poterit eum sibi debere, ne oporteat
eum amplius inde conqueri pro defectu recta
n. T. &c.

Cap. 10.

¶ Sequitur autem placitum per hoc breue
ita quod queritur in comitatu coram viceco
mite et seruicia sua in releuiis vel in aliis res
bus iuxta consuetudinem illius comitatus
trahet, et si ius suum inde diracionauerit ad
recta pars rationale releuium suum ipsi
domino suo reddet et preterea in misericordia
alia victu

Liber nonus.

de vicecomitis enim quia generaliter verum est quod de quolibet plicito quod in comitatu deducitur et terminatur, misericordia que inde prouenit vicecomiti debetur. que quanta esse debeat per nullam assisam generaliter determinatum est. Sed pro consuetudine singulorum comitatuum debetur, in quodam comitatu plus, in quodam minus.

Cap. II.

¶ Sequitur autem de purprestura. dicitur autem purprestura, vel porprestura proprie quando aliquid super domum Regem iniuste occupatur, ut in domum Regis, vel in viis publicis obstructis, vel in aquis publicis transuersa recto cursu, vel quando aliquis in ciuitate super Regiam plateam aliquid edificando occupauerit. Et generaliter quotiens aliquid fit ad nocummentum Regis tenementi, vel Regie vie, vel ciuitatis, placitum inde ad coronam domini Regis pertinet. Inquirentur autem huiusmodi purpresture, vel in capitali curia, vel coram iusticiis Regis ad tales inquisitiones faciendas

sciendas in diuersas regni partes transmissis
per iuratum patrie suae visum. Et qui per
iuratum ipsam aliquam huiusmodi fecisse
purpessuram conuictus fuerit in misericors
da domini Regis remanet, de toto feodo
quod de eo tenet Et quod occupauit, reddet
Et si in ciuitate super Regiam plateam edifi-
cando occupasse conuictus fuerit, edificia
quoque illa domino Regi remanebunt illa
scilicet que in territorio regio probata fue-
rint constructa. Et nihilominus in miseri-
cordia domini Regis remanebit. Est au-
tem misericordia domini Regis qua quis per
iuramentum legalium hominum de visibus
tenentis amercandus est, ne aliquid de
suo honorabili contentamento amittat. Cum
quis contra alium quam contra Regem pur-
pessuram fecerit, aut contra dominum, sus-
citauit aut contra alium Si contra domi-
num suum, et non infra assisum, tunc distrin-
getur ipse occupator, quod ad curiam do-
mini sui veniat id adfresciaturus. Ita dico si as-
sisus habuerit de eo tenementum et per hoc
dicat.

Cap. 11

Re

Liber nonus.

Cap. 12.

Rex vicecomiti salutem. Precipio tibi quod Iusticiis N. quod sine dilatione veniat in Curia I domini sui et ibi stet ei ad rectum de libero tenemento suo quod super eum occupavit ut dicitur, ne oporteat. &c. T. &c.

Cap. 13.

Quasi super hoc convictus fuerit in curia domini sui, tenementum illud quod de illo domino suo tenuerit, sine recuperatione amittet. Sin autem nullum aliud tenementum de eodem domino habuerit, tunc dominus ipse versus eum placitabit in curia capitalis domini per breue de recto. Similiter si quis super non dominum suum aliquid in hunc modum occupaverit et non infra assisam, per breue de recto inde placitabit. Si autem infra assisam hec facta fuerint, tunc locum habet recognitio de noua disseisina ad recuperandam seisinam unde infra dicitur in huiusmodi purpresturis faciendis, quis doque inuaduntur ipsi limites terrarum et per occupationem exceduntur. Et tunc alter ruit vicinorum super hoc conquirente in curia, precepitur quidem vicecomiti quod

coram

coram eo per legales homines de vicineto, sicut
et visus illorum limitum et per eorum sacra-
mentum faciat eos esse sicut esse debent et
esse solebant tempore Regis. Haui domis
ai Regis et per hoc breue.

Cap. 14.

¶ Rex vicecomiti salutem. Precipio tibi
quod iuste et sine dilatione facias esse ratios
nabiles diuitas inter terram R in illa villa, et
terram Ade de Byri, sicut esse debent et esse
solent, et sicut fuerunt tempore Regis Haui
mei unde R queritur quod Adam inius-
te et sine iudicio occupauit plus inde
quam pertinet ad liberum tenens-
rum suum de Byri ne amplius
inde clamorem audiam pro
defectu iusticie. T. & c.

(·)

¶ HIC INCIPIT LI- ber decimus de debitis laico-

rum que debentur ex diuersis contractibus
videlicet ex venditione, emptione, do-
natione, mutuo, commodato, loca-
to, conducto, et de plegiis et vadis,
sive mobilibus sive immobili-
bus et de ceteris debita
continentibus

Cip.

f.

Lacrum quibus
de debitis laico-
rum, spectat ad
economiam et dig-
nitatem regis, cu-
ius itaque de
debito quod su-
bi debetur curie
queritur, si plac-
tum illud ad curiam Regis trahere possit, ut
le breue de prima summonitione facienda
habeat.

Cip. 2

Ret

¶ Rex vicecomiti salutem. Precipe N. quod iuste et sine dilacione reddat R. centum marcas quas ei debet vt dict. Et vnde queritur quod ipse ei iniuste deforciat et nō sūccern summone cum per bonos summos nōres, quod sit certum me vel iusticiis meis apud VVestmonasterium a clauso pasche in quindecim dies, ostensurus quare non fecerit. Et habeas ibi summonitores et hoc breue. T. &c.

Cap. 3.

¶ De absentia quidem vtriusque partis qualiter iudicandum sit vel defalta ante litem ingressum, in superioribus sām dictura est illud tamen norandum est quod non solum in Curia Regia aliquam districcionem facere ad iustificandum aliquem per curialia, sed ad curiam veniunt pro aliquo placito. Item de tali placito de consilio Curie, potest qui distringi per seodum suum, vel per plebitorum atrachamentum, sicut in aliis placitis tēari solet vtrōque vero existente in Curia qui petit pluribus ex causis debitum petere potest, aut enim debetur ei quidam causa mutui, aut ex causa venditoris, aut ex commodato, aut ex locato, aut ex depoc

Liber decimus)

ex deposito aut ex alia iusta debendi causa.
Ex causa mutui debetur aliquid: cum qua
credit alii aliquid tale quod consistit in nu-
mero vel pondere vel mensura. Cum quis
itaque aliquid tale crediderit, si plus eo rece-
perit usuram facit. Et si in tali crimine obie-
rit, damnabitur tanquam usurarius per les-
sem terre unde superius dictum est plenius.
Cum quid autem creditur alicui solet illud
plerumque credi sub plegiorum datione.
Quandoque sub vadii positione: Quando-
que sub fidei interpositione, quandoque sub
carte expositione, quandoque etiam sub plu-
rium istorum simul securitate. Cum ergo al-
iquid debetur sub plegiorum datione tan-
tum, si principalis debitor ita inde defecerit
quod non habeat unde solvere possit, tunc
demum recuperandum erit ad plegios et ad
de summonebuntur per tale breve.

Cap 4.

Rex vicecomiti salutem. Precipe N. quod
iuste et sine dilatione acquietet R. de trans-
eum marci versus N. unde cum a plegiis
ut dicit, et unde queritur quod eum non ac-
quiescit inde et nisi fecerit summonere eum
per bonos

per bonos summonitores. &c. Cap. 5.

Apparentibus siquidem plegiis in curia, aut
continentur suam plegiationem aut negant.
Si confiteantur, tunc autem tenentur creditos
inde satisficere, ad terminos competentes
cum curia ad id assignatos. Vel se ab illa plegi-
atione per solutionem vel alio modo legitime
acquiescisse, tenentur legitime probare.
Tenentur autem plegii si plures fuerint, singu-
li in totum, nisi aliter convenierit quando se
plegios inde fecerunt, et ad inde satisfacienda
simul sunt distringendi. Ita quod si plures
dati fuerint plegii et aliquis vel aliqui eorum
non habeant unde reddere possint, ipsum onus
acquiescentie ad ceteros vel in totum, vel
in quantum ipsi defecerint spectabit. Verum
si de debitore aliquo plegiando plegii pro certa
partibus dati fuerint: quicquid de quibusda-
m eorum plegiorum contigerit, reliqui non
pro partibus suis inde respondere cogen-
tur, poterit ergo ex hoc esse contencio quana-
doque inter creditorem et plegios, quandoque
inter ipsos plegios, si plegius aliquis dicat
se de minori summa plegiatus: principalem
debitorem, et contra eum dicatur quod de

Li. maiori

Libet decimū

maiori, cū enim singuli plegi de certis p^{re}ti-
tibus constituuntur, tunc necesse habet ipse
creditor cum illo agere, qui minus confitetur
se debere ex sua plegiatione quam debeat.
Sin autem quidam eorum in totum, quidam
de certis partibus constituantur plegi, tunc
eundem necesse erit illis qui in totum plegia-
uerint, agere cum illis qui minus quam
inde debent confitentur se debere. Quod
qualiter probari debeat, ex sequentibus liques-
cit. Solutio vero eo quod debetur ab ipso
plegiis, recuperare inde poterint ad principis
pactum debito rem, si postea habuerint unde ex
se satisfacere possit, per principale placitum de
debitis unde inferius dicitur. Sciendum ta-
men quod si quis alium plegiauerit de stando
ad rectum in aliqua loquela, et pro default ipsi
suis quem plegiauerit in misericordiam incit-
derit, ita quod ob illam causam aliquid per-
soluerit, super hoc de cetero nil recuperare
poterit versus illum quem plegiauit. Quicquid
autem alium plegiauerit de stando ad
rectum de aliquo placito quod pertinet ad
coronam domini Regis, et de pace domini
Regis intacta, vel alio, si non habuerit cum

ad rectum pro plegiatione illa: incidet in
misericordiam domini Regis que qualis sit
superius dictum est. Et per hoc liberabitur
ab illa plegiatione. Sin autem plegii ipsi
plegiationem in Curia negauerint, tunc si
plures fuerint inde dati plegii, aut omnes ne-
gant plegiationem illam, aut quidam confa-
tentur, et quidam negant. Si vero qui-
dam consententur, et quidam negant, tunc
placitum inde esse poterit tum inter ipsum
creditorem et plegios tum inter plegios
consentes et plegios negantes secundum
quod supradictum est. Que vero dirac-
tione inde exigatur inter quoscunque placitū
illud vertatur? quero. Vtrum scilicet per du-
ellum fieri debeat, an alio modo, vel vtrum
scilicet plegii per iuramentum tot homi-
num quot Curia exigit, plegiationem ipsam
possint negare. Dicunt autem ad hoc
quidam: quod creditor ipse suo et legit-
timorum testium iuramento, poterit
hoc de iure probare versus ipsos plegios,
nisi plegii ipsi eum velit a sacra-
mento leuare. Nunc quando petens

Liber decimus

ipse paratus accedit ad faciendum sacramen-
tum, olim vero oportuit hoc fieri ante legem
vaditum. Sic ergo in tali casu potest inde per-
ueniri ad duel lum.

Cap. 6.

Creditur quoque mutuo res aliqua, sub var-
dispositione, quod cū sit, quandoque res mo-
biles vt catalla ponuntur in vadiū. Quando-
que res immobiles, vt terre et tenementa et
redditus, siue in denariis siue in alijs rebus con-
sistentes. Item cum inter creditorem et debi-
torem conuenerit de vadio interponēdo cui-
uscunque modi res inuadiata sit, debitor ipse
aut statim ipse creditori facit habere sui va-
diu scilicet nam postquam sibi rem mutuo dari
accepit, aut non. Item inuadiatur res quando-
que ad terminum quandoque sine termino.
Item quandoque inuadiatur res aliqua in
mortuo vadio, quandoque nō. Mortuum va-
dium dicitur illud cuius fructus vel redditus
interim percepti in nullo se acquiescant. Cum
itaque res mobiles ponuntur in vadium, ut
quod creditori inde fiat scilicet, et ad certum
terminum saluo tenetur creditor vadium illud
custodire. Ita quod nec eo utatur vel quocun-
que modo tractet illud, quare deterius dis-
tinguitur.

ficiatur. Sin autem in custodia deterius factū fuerit infra terminum per culpam creditoris, computabitur in debitum ei ad Valentiam ipsius deteriorationis. Preterea, si res talis fuerit, quod expensas exigat et cultum necessarium, veluti ut pascatur vel reficiatur, secundum quod cōuenerit inde inter creditorem et debitorem seruabitur inter eos. Preterea, cum ad certum terminum res aliqua ponatur in iudicium, aut ita conuenit inter creditorem et debitorem, quod si ad terminum illum iudicium suum non acquietauerit debitor ipse tūc iudicium ipsum remanebit ipsi creditori, ita quod negocium suum sicut de suo inde faciat: aut nihil tale inter eos conuenit. In priori casu stabitur conuencioni. In secundo, si exiiente termino si fuerit debitoris mora soluendi debitum, poterit creditor se inde conqueri et iubeabitur debitor ut ad curiam veniat et inde respondeat et per hoc breue. Cap. 7.

Rex vicecomiti salutem precipe N. quod iuste et sine dilatione acquietet rem illam quam inuadiant. R. pro centum marcis usque ad terminum qui preterit ut dicit et unde queritur quod eam non dum acquietauit et

L. iii.

nisi

Liber decimus

si fecerit. &c.

Cap. 8.

Qualiter autem distringendus sit ut ad causam veniat, utrum per ipsum vadium an alio modo quero. Illud autem relinqui potest casu lio curie, quia ut volubet modo potest res statim competenter expediri, oportet enim quod aliquando presens sit in curia antequam res sua creditori clametur quiesca. Possit enim presens aliquid dicere quare res ipsa creditori non remaneret quiesca, existens vero in curia debitor ipse, aut contestetur se rem illam in vadium pro debito illo posuisse aut negat. Si contestetur: quia eo ipso contestetur debitum, precipietur ei quod ad rationabile terminum vadium ipsum acquiescat, et nisi fecerit, dabitur licentia ipsi creditori, de cetero negotium suum de vadio ipso sicut de propria res facere quomodo voluerit. Sin autem id neget, tunc rem ipsam aut dicit suam esse sed aliqua de causa ab eius decidisse possessione et aliam in possessione constitutum, ut ex commodato aut ex commendatione, custodie causa, aut alia huiusmodi causa, aut in curia eandem rem suam non esse contestatur, quod si fecerit. dabitur statim licentia ipsi creditori de re ipsa ut de propria disponere. Si vero rem illam suam esse dicat sed neget tam vadium quam debitum: tunc generabitur ipse creditor probare

probare versus eū q̄ tantum ei credidit quā
tū est in demanda sua et q̄ rem ipsā ei inde
nominatim in vadiū posuit Quali enim dila
tionatio inde esse debeat, ex predictis patere
potest que supradicta sunt. De plegis qui ples
giationē suā negant, ante terminū vero debis
tū peti minime potest. Si vero non ad aliquē
terminū sed sine termino res aliqua in vadiū
tur, quocūque tēpore voluerit creditor, debis
tū petere potest. Solutio autē eo q̄ debetur ab
ipso debitore, tenetur ipse creditor rem in va
diatū ei sine aliqua deterioratione restituere,
nec si res illa aliquo casu amissa fuerit aut de
teriorata in custodia, per id versus debitor rem
minime liberabitur quia p̄cise tenetur aut
rem in vadiatū restituere, vel de ea satisfacere
aut debitū amittere. Quādoque vero cōuenit
inter debitore et creditore de re aliqua in va
diatū accepta a debitore re mutuata, si nō se
quatur ipsius vadii traditio, quemodo cōsule
tur ipsi creditori in tali casu maxime cū possit
eadē res pluribus aliis creditoribus tū prius tū
posterius inuadiari. Super hoc notandū est q̄
curia domini regis huiusmodi priuatas cons
ventiones de rebus dandis vel accipiendis in
vadium vel alias huiusmodi extra curiam siue

L.iiii. etiam

Liber decimus

eius in aliis curiis quā in curia domini Regis
factis, tueri non solet nec vuarantur et ideo si non fuerint seruare, Curia dominis res
gis se inde non intromitter ac per hoc de
iure diuersorum creditorum priorum vel
posteriorum aut de privilegio eorum non
tenetur responderi. Cum vero res im
mobilis ponitur in vadium ita quod inde
facta fuerit sessio ipsi creditori, et ad terminū
aut ita conuenit inter creditorem et debitor
rem quod exitus et redditus interim se acqui
erent, aut sic quod in nullo se acquierent, pri
ma conuentio iusta est et tenet. Secunda in
iusta est, et inhonesta, que dicitur mortuum
vadum sed per Curiam domini Regis non
prohibetur fieri, et tamen reputat eam pro
specie vsure. Vnde si quis in tali vadio decel
serit et post mortem eius hoc fuerit probatū
de rebus eius non aliter disponetur quam de
rebus vsurarij. Cetera seruentur vt prius de vad
is in rebus mobilibus consistentibus dictū
est. Notandum tamen quod ex quo aliquis
soluerit id quod debuit vel soluere se obtulit
competenter, si creditor vltterius vadium per
net se maliciose de iunuerit, debitor ipse se de
curie

curie cōquerens tale breue habebit. Cap. 9.

Rex vicecomiti salutem. precipere. N. quod iuste et sine dilatione reddat, R. totam terrā vel terram illam in illa villa quam ei inuadias ut pro centum marcis, ad terminum qui preterit ut dicat et denarios suos idem recipiat, vel quam inde acquiritur ut dicat et nisi fecerit summe cum per bonos. &c. Cap. 10.

Apparens autem in curia creditor super hoc summonitus: aut cognoscit terram illam ad vadium suum vel dicit se tenere terram illā ut feodum suum in primo casu oportet eum aut vadium reddere, aut rationabilem causā ostendere in curia, quare id facere non debet. In secundo vero casu utrobique eorum petente, id est creditore vel debitore ponetur super recognitionem patrie utrum creditor teneat terram illam ut feodum suum vel vadium suum vel utrum pater eius vel alius antecessor fuerit inde seiscitus ut de feodo vel ut de vadio die qua obiit, et sic potest obici ei quiseisinam patris sui inde petit et sic poterit super hoc recognitio multipliciter variari pro modo petendi et pro modo respondendi. Si autem recognitio a neutro petatur, procedet placitum

Liber decimus
placitum in curia super recto.
Cap. II.

Creditor siquidem si a scissina sua ecciderit per debitorem vel per alium nullam inde scissinam per curiam recuperabit, nec etiam per recognitionem de noua scissina. Si enim per alium quam per debitorem iniuste et sine iudicio de vadio suo fuerit discessus debitor ipse, poterit habere assissinam de noua scissina. Si vero per debitorem ipsum nullum versus eum per curiam recuperare habebit de vadio suo recuperando vel de nouo ingressu, nisi per ipsum debitorem, oportet enim ipsum creditorem ad principale placitum resdire, ut iusticietur debitor ut ei de debito suo satisfaciatur. Et summonebitur inde debitor per breue supradictum de prima summonitione facienda.

Cap. III.

Die autem statuta debitore apparente in Curia, creditor ipse si non habeat inde vadium neque plegium neque aliam diracionem nisi solam fidem, nulla est hoc probatio

batio in Curia domini Regi. Verumtamen
de fidei lesione vel transgressionem inde agi
poterat in Curia christianitatis. Sed iudex ipse
ecclesiasticus licet super crimine tali possit
recognoscere et convicto penitentiam vel
satisfactionem injungere: placita tamen de
debitis laycorum vel de tenementis in
Curia Christianitatis per assisam regni ras
sione fidei interposite tractare vel termina
re non potest. Oportet ergo creditorem
alimvū probationibus, si debitor debitum
ipsum neget. Si enim illud confiteatur,
tunc tenetur inde satisfacere simili modo
ut predictum est de plegiis consentibus.
Per testem siquidem idoneum, potest in
de fieri diracionatio. Et per duellum, et
per cartam quoque. Cum quis itaque ad
debiti sui probationem cartam aduersarii
sui vel antecessoris eius offerat in Curia,
aut cartam ipsam aduocat aduersarius,
aut non. Si debitor cartam suam non aduo
cat, duobus modis eadem contraire vel con
tradicare potest scilicet ipsum sigillum in
Curia recognoscendo suum esse, sed tamen
re)

Liber decimus.

vel per se, vel per suum assensum, siue antea
 foris sui cartam esse confectam negando, vel
 omnino et sigillum et cartam negando. In
 primo casu ubi sigillum suum esse publice
 recognouerit in curia, cartam illam precise
 tenetur variantizare, et conuencionem in ipsa
 carta expressam sicut in ea continetur omni-
 nio seruare sine contradictione. Et siue ma-
 le custodie imputet, si damnum incurrat per
 sigillum suum male custoditum. In posteriori
 re vero casu, poterit in curia carta ipsa per aliu-
 quem idoneum teste, presertim ipsi carte in-
 fertum, probari per duellum. Alio etiam mo-
 do solet fides cartis imponi in curia, scilicet az
 aliquibus certis et manifestis iudiciis. Velut
 per alias cartas eodem sigillo signatas. Et de
 quibus constat quod eius cure sint, qui cartam
 illam suam esse negat ita quod eas bene vary-
 rantizat in curia. Tunc enim si ita per omnia
 sibi concordent quod nulla suspicio diuersitas
 et sigillorum appareat haberi solet pro con-
 uicto, et siue hoc siue alio legitimo modo az
 inquit conuincitur, super tali opere loquela
 semper amittet, siue placitum fuerit de de-
 bito siue de terra, siue de quacunque alia re.
 Et

Et preterea in misericordia Regis remanet. Generaliter autem verum est, quod quicunque aliquid dixerit in curia, vel in placito quod iterum negauerit, vel unde sequela vel, warrantum vel probationem sufficientem non habuerit, vel ad cuius contrarium dicendum, vel ad quod negandum per sufficientem probationem districtus fuerit, in misericordia domini Regis remanet. Si vero eam illam ab initio aduocat is contra quem producit ad debitum aliquod probandum, tunc iuxta eam illius tenorem tenebitur ipse debitor creditori satisfacere. Cum vero aliquid mutuo creditur sub plurium predictorum securitate simul tunc quoque ex quo debitor ipse recte defecerit, distringendus est ipse simul per omnes securitates illas. Ideo enim plures securitates ab eo inde recepte sunt, ut citius deficiente debitore creditori inde satisfiat quia si una sola securitas interuenisset.

Cap. 13.

Ex causa quoque commodari, solet res aliqua quandoque deberi ut si rem meam tibi gratis commodem ad usum inde percipiendum pro seruitio tuo, expleto quidem seruitio rem
meam

Liber decimus.

meam mihi teneris reddere sine deteriora-
tione si extat, si autem res ipsa interierit, vel
perdita fuerit, cuicunque modo in custodia
tua omnino teneris ad rationabile pretium
mihi restituendum. Sed sub qua vel cuius
probatione prestandum. Preterea si quis vti-
que ad certum locum rem suam vel vti que ad
certum tempus alii commodauerit, et si qui
eam ita recipit ultra illum locum, vel illud
tempus eadem re vti fuerit, in quantum id
emendare debeat, vel sub qua probatione, vel
cuiusdem sit iudicandum quero. A funo
enim: omnimodo excusatur per hoc quod
initium habuerit sue detentionis per domi-
nium illius rei. Quero item utrum dominus
possit rem suam ita alii commodatam, infra
tempus vel locum reuocare, praesertim si eius
vsi ipsemet interim indigeat.

C 1p. 14.

Ex causa quoque emptionis et venditi-
onis debetur aliquid. Cum quis rem suam alii
cui vendiderit, debetur enim pretium ipsi
venditori. Et res empta ipsi emptori. Per ci-
rur autem emptio et venditio cum effectu.

et quo de pretio inter contrahentes conuen-
nita tamen quod secuta fuerit rei empte
et vendite traditio. Vel quod pretium fuerit
solutum totum siue pars vel saltem quod ar-
bitrario inde fuerit dato et recepto. Sed in duobus
prioribus casibus nullo modo potest alterus
inter contrahentium sola voluntate a contrac-
tu rescindi, nisi ex aliqua iusta et rationabili
causa. Veluti si inter eos conuenierit, ut liceat
alterutri eorum inde se impune retrahere in-
tra certum terminum, tunc enim licet veris-
sime (sicut conuenit) infra datum terminum a
contractu impune recedere. Quippe genera-
liter verum est quod conuentio legem vinci-
t. Preterea si venditor ipse rem suam ven-
diderit emptori tanquam sanam et sine ma-
lificio, si postea probare poterit emptor ratio-
nabiliter, rem ipsam tempore contractus
minus sanam fuisse et cum malificio, tunc
quidem venditor tenebitur rem suam retro
habere. Verum sufficit rem fuisse idoneam
tempore contractus, quicquid postea de
illa contingat. Sed infra quod tempus
liceat hoc probare vel inde conqueri,
quod

Liber decimus.

quero maxime ubi nullum pactum interuenit, ubi vero sole arthe date sunt, si emptor a contractu recedere voluerit id ei cum artharū amissione licebit. Si autem venditor recedere voluerit in tali casu, quero vtrum sine pena id facere possit, quod non videtur quia tūc videretur in hoc meliorem conditionem venditor quam emptor. Quod si impune id fieri nequit, quam penam inde prestabit, periculum autem rei vendite et empte illum generaliter respicit qui eam tenet nisi aliter conuenierit.

Cap. 3.

Varrantizare autem venditor et heredes eius tenentur emptori et heredibus suis rem venditam, si fuerit res immobilis et inde posnatur in placitum emptor ipse vel heredes eius, eo modo quo supra expositum est in tractatu de varranti. Si vero fuerit res mobilis quam quis petit versus emptorem, eo quod prius fuerit ei vendita vel donata, aut ex alia iusta causa acquisita, nec adiecta fuerit ab eo feloniam idem dicendum erit quod de re immobili predictum est. Si vero ex causa feloniam res aliqua petatur versus emptorem, tenet

huc precise se ab omni causa fortuita sibi im-
posita defendere, aut varrantum inde voca-
re. Si itaque emptor ipse varrantum vocaue-
rit, aut certum aut incertum si certum vo-
cuerit quis varrantum in curia quem dicat
se velle habere ad varrantum ad rationabilis-
simam rem. tunc ei ponendus est inde
dies in curia. Et si ad diem illum presens fue-
rit ille qui vocatus fuerit ad varrantum, et
venditionem suam et rem venditam ipsi
emptori varrantizauerit in curia tunc empta-
tor ipse omnino liberabitur inde ita quod
nihil de cetero inde perdere poterit. Si aut
tem de varrantizatione ei defecerit, tunc erit
inde placitum inter emptorem et varranta-
tum suum ita quod ad duellum inde poterit
perueniri. Sed nunquid varrantus poterit
varrantum in curia vocare. Quod si sic est ad
quotum varrantum erit sciendum. Preterea
cum quis ita non in al varrantum de re que
potest furari, solet varrantum ipse attachias
a per tale breue vicecomiti directum.

Cap. 15.

¶ Rex vicecomiti salutem. Precipio tibi
quod sine dilatione attachiam facias per filia-

M. 12.

1009

Libri decimus.

vos et securos plegios. Nequod sit coram me
vel iusticiis meis eo die ad varrantum
R illam rem quam H clamat aduersus R vt
furtiuam. Et vnde predictus R eum traxit ad
varrantum in curia mea vel ad ostendens
dum quire ei varrantate non debeat. Et
habeas ibi summonitores et hoc breuit. &c.

Cap. 17.

¶ Si vero incertum varrantum vocatus
sit in tali casu si sufficientem habuerit pro-
bationem de legitimo mactatu suo, id eum
a feloniam liberabit. Sed tamen a damno non
conseruat quod non scilicet rem illam amis-
sit. Si autem super hoc sectam non habuerit
sufficientem, in periculo est. Probari autem
solet res debita ex empto vel ex commodato
generalis probandi modo in curia. Sciens
per scriptum vel per duellum.

Cap. 18.

¶ Ex locato quoque et ex conductione selet
res quandoque debent, vt cum quis locat rem
suam alijsque ad certum terminum, certa
interueniente mercede. Sic enim tenetur
locator rem locatam ad usum dare. Conducto-
res quoque solvere mercedem. Sciendum
autem

autem quod elapso termino, potest locator
se licite in re sua locata etiam sua autoritate
recipere. Sed quid si conductor censum suum
in statuto termino non soluerit, nunquid et
in hoc casu licet locatori ipsum sua autoritate
expellere? Predictos vero contractus qui
et privatorum consensu sunt, breuiter transi-
gimus, quia ut predictum est prius con-
ventiones non solet curia domini Regis tra-
ctare quidem de talibus contractibus qui
si prae uere quedam conuentio-
nes censeri possunt, se non in-
uolunt Curia domini

Regis.

.

M.

¶ HIC INCIPIT LI- ber vndectimus de responsali

bus qui loco dominorum ponuntur in
curia ad lucrandum et perdens
dum pro eis.

Cap. I.

Facita in superioribus expecta-
ribus expecta-
per rem quidem
et proprietate ad
prodeas sunt que
prosequi quis pos-
test sicut et alia
cuiuslibet plene
ciuitatis tam per se
apud quam per responsalem suo loco pos-
tum ad lucrandum uel perdendam. Verum
oportet eum esse presentem in curia cuius-
am ita loco suo ponit. Solet autem ad hoc
coram iustis domini Regis in Banco re-
dentibus aliter autem quam per dominum pre-
sentem in curia nullus omnino recipi de-
responsalis. Nec oportet aduersarium ob
presentem

presentem esse, nec etiam illum qui loco al-
terius ita ponitur si sit notus curie: et est
que unus solus loco alterius ita ponitur. Duo et-
iam vel plures simul vel sub disunctione. Ita
quod si unus interesse non possit reliquus vel
reliqui placitum id exequentur per procurato-
rem itaque talem potest placitum id de-
ducere curia et terminari siue per iudicium
siue per finalem concordiam, adeo plene et
firmiter ut per eum qui alium loco suo inde
posuit. Sciendum etiam quod non sufficit as-
sequem constituere alium balliium suum
vel seneschallum de terra et rebus suis dispos-
tendi etiam si hoc conslet curie ad hoc ve-
llem recipi debeat in curia loco domini sui
in aliquo placito, oportet autem ut ad hoc
speciale interueniat mandatum. Et quod id-
em iuxta formam prescriptam ponatur loc-
us eius specialiter in placito illo ad lucran-
dum vel perdendum pro eo. Notandum
pretere, quod potest quis in curia domini
legi ponere locum suum alium ad lucrandum
vel perdendum pro eo etiam in placito quod
in alia curia habet. Et precipitur quod idem
in curia ipsa recipiatur loco alterius per tale

M. iii. breue.

Libet undecimus.

breue.

Cap. 1.

¶ Rex vicecomiti vel alii presidenti curie illi salutem. Scias quod N posuit coram me vel iustis meis R locosuo ad lucrandum vel perdendum pro eo in placito illo quod est inter eum et R de vna carucata terre in illa villa vel de alia aliqua re nominata. Et ideo tibi precipio quod predictum R loco ipsius N in placito illo recipias ad lucrandum vel perdendum pro eo. T. &c.

Cap. 2.

¶ Cum quis itaque iuxta formam prescriptam loco alterius ponitur in aliquo placito: nunquid essonia ex sua persona tantum vel ex persona domini sui tantum vel ex vtriusque persona locum habebunt. Et quidem essonia illius procuratoris solummodo locum habent in tali casu, donec scilicet et reuocetur ipsa procuratio. Preterea cum quis ita loco alterius positus in curia de placito illo respondet, et ad quod ad eum spectat facit, nunquid potest dominus suus eum pro beneplacito suo inde remouere? Ita quod alium inde faciat procuratorem maxime si postea capitales res

100XIIII

iniciat interuenerint. Quia autem ipse dō-
minus possit placitum suum sequi alio
modo dubium non est. Quia ita intellis-
gitur quilibet alium loco suo ponere scilicet
et si ipsem et interuise non possit. Obstat
autem quod dominus talem procuratorem
possit a quolibet parte huius amouere. Et
hunc etiam loco eiusdem in Curia sub
forma prescripta pro se ponere. Potest au-
tem pater ita loco suo filium pro se ponere,
et vice versa. Extraneus quoque extraneus,
Vxor quoque maritum. Cum quia itaque
maritus positus loco vxoris sue in placito
de maritagio, vel de dote ipsius vxoris alius
quid amiserit vel remiserit de iure ipsius vxor
etiam per iudicium sue per concordiam, nun-
quid poterit mulier ipsa inde iterum placitum
mouere? an reuehitur omnino factum
viri sui post mortem ipsius tueri? Non
videtur autem, quod per faciem viri sui
debeat mulier in tali testis, aliquid iuris
amittere, quia dum fuit in potestate viri sui,
in nullo potuit contradicere aut contraire ei
in voluntati et ea non sibi potuit contra
voluntatem viri sui in iure suo prospicere.

M.iii.

Sed

Libervndecimus.

Sed dicitur contra. ea que in curia domini
Regis gesta sunt rata et firma esse conueniunt.

Cap. 4.

¶ Distingendus autem est dominus ad
recedendum id quod per responsalem suum
factum est siue per iudiciū siue per concordia-
m. Sed quid erit si ipse dominus soluens
non sit nec habeat unde distingui possit, res-
ponsalis autem habeat? Equidem non est
distingendus responsalis ipse.

Cap. 5.

¶ Quod autem hic dicitur quod non potest
aliquis loco suo alium cum effectu ponere
nisi presens sit in curia contrarium videtur
his que in primo libro sciunt de essonii pos-
ita sunt. Ibi enim dicitur quod si quis post
teritium essonium suum aliquem quicumque
ille sit, responsalem miserit, saltem cum lites
sue recipietur in Curia. Sed hoc contingit
ex vi iudicii. Illud obtinet ubi consideratione
Curie vel distinctione alium quicquid loco suo

in

In placito ponere ad lucrandum vel perdenda
dum pro eo. preterea notandum quod Ab-
bates et priores canonicoꝝ regularium per
se recipiuntur in curia siue litterarum suarum conue-
tus alii priores siue canonicorum siue mon-
achorum si interint cellarii etiam transmaris
in nullo modo sine litteris abbatis vel magni
prioris admittuntur in Curia. Item magister
milicie templi, et capitula prior hospitalis Je-
rusalem per se recipiuntur nulli uicem infer-
re poteris de suo ordine recipi solent. Preterea
cum unus vel duo ponitur in curia locum
aliquem in placito aliquo predicto modo
nunquid ille unus poterit ponere alium vel
inter aliorum duorum reliquum, vel etiam
in aliquem tertium loco suo vel loco domi-
ni sui ad lucrandum vel perdenda
dum pro eo in placito
ipso.

(—)

HIC INCIPIT LI- **ber duodectmus de pla-**

cato de recto et de diuersis breuibz

Regi de recto vicecomitibus,

vel dominis feodi directis

et super diuersis cas-

sibus.

Cap. 1.

Redicta quidem
placita de recto,
directe et ab in-
itio veniunt in cas-
tra domini Regi
et ibi ut dictu
est deducuntur
et terminantur.

Quandoque etiam
am licet ab initio non veniant in curia do-
mini Regi, quedam placita de recto, veniunt
tamen per translationem, ubi curie diuersos
rum dominorum probantur de recto de-
fuisse. Tunc enim mediante comitatu, possunt
a comitatu ex diuersis causis que superius etiam
posse

postea sunt ad e. p. ualem curiam domini Regis
transferti. Cap. 2.

Cum quis itaque clamet aliquod liberum
tenementum vel seruitium tenendū de alio
per liberū seruitiū, non poterit inde trahere
terrenū in placitum sine breui domini Regis
vel eius: tunc habebit ergo ad dominū
suum de quo id clamat tenere breue de reca
to. Quod si placitum fuerit de terra, tale erit.

Cap. 3.

¶ Rex Ceteri VV. salutem. Precipio tibi
quod sine dilatione teneas plenum rectum
Nale decem Carucatis terre in Midelton
quā clamat tenere de te per liberum seruitiū
feodi vnius militis pro omni seruitio, vel per
liberum seruitium centum solidorum per
annum pro omni seruitio, vel per liberum
seruitium vnde duodecim Carucate terre
sicut feodum vnius militis pro omni serui
tio, vel quā clamat pertinere ad liberum ten
ementum suum quod de te tenet in ean
dem villa vel io Mortum per liberum serui
tiū &c vel per seruitium &c vel quā clamat
tenere de te de libero maritagio M. mas
sū sue, vel in liberum Burgagium, vel in
liberam

Liber duodecimus;

liberam Elemosynam, vel per liberum seruicium cundi tecum in exercitum domini Regis cum duobus equis ad custum suum pro omni seruitio, vel per liberum seruicium inueniendi tibi vnum arbalestarium in exercitum domini Regis per quadraginta dies pro omni seruitio, quas R filius. VV. ei deforciat. Et nisi fecerit vite cornes de Northampton, faciat ne amplius inde clamorem audiam pro defectu iustit. T. &c. Multipliciter autem variari solent de recto huiusmodi breuia diuersis de causis que liquebunt ex diuersis formis breuium subscriptorum. Si vero fuerit placitum de seruitio breue tale erit.

Cap. 4.

Rea N. salutem precipio tibi quod sine dilatione plenum rectum teneas. N. de censum solidari redditus in illa villa quam clausuram tenere de te per liberum seruicium. &c. vel per seruicium. &c. Et nisi fecerit vite cornes, faciat ne amplius inde clamorem audiam pro defectu recti. T. &c.

Cap. 5.

Rea

¶ Rex R. salutem. Precipio tibi, quod
iste et sine dilatione habere facias N. et A.
uxoris sue rationabilem partem suam que es
contingit de vno mesuagio in illa villa
quam clamant pertinere ad liberum tenes
mentum suum quod tenent de domino R. et
ge in eadem villa, per liberum seruitium dus
orum solidorum per annum, vel de vna mans
cata redditus in illa villa quam clamant de
libero maritigio ipsius A. unde queruntur
quod B. soror ipsius A. eis deficiat, vel quam
Geis defor. Et nisi feceris vicecomes faciat
ne amplius oportet inde conqueri pro defec
tu iusticie. T. &c.

Cap. 6.

¶ Solent autem placita ista in curiis dos
minorum vel eorum qui loco dominorum
habentur deduci secundum rationabiles
consuetudines ipsarum curiarum, que tot et
tam varie sunt ut in scriptum de facili reduci
non possint.

Cap. 7.

¶ Probantur autem curie ipse de recto
defecisse in hunc modum. Conquerente au
tem se eo qui petit vicecomiti in comitatu
et breue domini Regis afferente: mittet vices
comes

Liber duodecimus.

comes ad curiam ipsam die qua litigatoribus a domino ipsius curie lituta fuerit; alioquem seruientem, ut et ille coram quatuor vel pluribus legalibus iudicibus eiusdem comitatus qui ex precepto vicecomitis illi adierunt audiat et videat probationem ipsius petentis scilicet curiam ipsam ei de recto defecisse in placito ipso. Quod et ipse petens sit esse, suo iuramento et cum duobus aliis id audientibus et intelligentibus, et cum comitantibus probabit. Sub tali ergo sollemnitate solent loquere a quibusdam curiis ad comitatus transferri. Et ibi de nouo tractari et terminari sine contradictione vel recuperatione ipsarum curiarum, quam inde habere possunt ipsum curiarum domini siue heredes quamcum ad illud placitum. Sin autem priusquam curia aliqua predicto modo probetur de recto defecisse loquela aliqua ab ea ad superiorem curiam trahatur, poterit dominus illius Curie die placiti curiam suam ex ratione repetere quod non dum probata fuerit de recto defecisse, et ita eam per iudicium retro habebit nisi ibi probetur de recto eam ut dictum est defecisse. Sciendum tamen quod
si ad

si ad capitalem Curiam domini Regis in-
tractauerit aliqua loquela, frustra vendica-
bitur ibi quis die placiti Curiam suam, nisi tunc
no die ante, coram legalibus hominibus
eam vendicauerit. Nullo autem die posito
ipsi petenti unde ipse queri possit, et iuste de
dilatione ei facta, sufficit ei fallare Curiam
ipsam sub forma prescripta quocunque lo-
co voluerit in teodo ipso. Si dominus nuli-
am habuerit resentiam super feodum ip-
sum sicut ipsi domino licet Curiam suam
ibi tenere, et ipsi petenti diem ponere quor-
cunque loco voluerit super feodum ipsum,
Extra autem feodum ipsum non licet ei de
iure.

Cap. 2.

¶ Debet autem impetrari breue solius
modo ad illum de quo clamat tenere is qui
petit, non ad alium nec etiam ad capitalem
dominum. Sed quid erit si petens ipse de vno
clamat tenere. Et tenens ipse de alio teneat.
Equidem in tali casu quia is cui breue drit-
gitur placitum id tenere non potest, cum alie-
rum non

Libet duodecimus.

ūm non possit de curia vnde ipse scilicet esse
intelligitur iniuste et sine iudicio discessit,
et necessitate itur inde ad contrarium. Et ibi
procedit placitum vel in capitali curia ita
quod vterque dominorum per summonitiones
nem ibi adesse debet, vt vtro ue pre ene
res agatur sicut superius dictum est in tra
ctu de varrantis.

Cap. 9.

Ad vicecomitem autem provinciarum,
pertinent predicta placita de recto vbi Cur
rie dominorum probantur de recto decessi
se. Et alia quedam placita veluti si quis con
queratur se curie de domino suo quod con
suetudines et indebita seruitia vel plura serui
tiū exigit ab eo de libero tenemento suo
quod de eo tenet, quam inde facere debeat.
Item placitum de natiuis vt dictum est. Et
generaliter omnia illa vnde breue domini
Regis habet vel capitalis iusticiarius ipse vicecom
ites, de aliquo iusticiando, vel quod ipse ius
tum faciat, nisi alius fecerit vt predictum est,
ad ipsum vicecomitem pertinent audienda
et terminanda quorum quedam per brevia
supposita

subposita liquebunt,

Cap. 10.

Rex. N. salutem prohibeo tibi ne iniuste
vexes vel vexari permittas. H. de libero tenes-
mento suo quod tenet de te in illa villa. Nec
inde ab eo exigas vel exigi permittas consue-
tudines vel servitia que tibi inde facere nō
debet. Vel que antecessores sui inde non fa-
cerunt nec facere debuerunt tempore. H. res
gh aui mei et nisi feceris vicecomes faciet. Et
oportet eum amplius inde conqueri. &c.

T. &c.

Cap. 11.

Rex viē salutem. precipio tibi quod iuste
et sine dilatione facias habere. M. R. natium
suum et fugitivum suum cum omnibus cati-
la suis, et cum tota sequela sua ubicunque in-
venia fuerint balliva tua. Nisi sit in domino
meo qui fugit de terra sua post primum cor-
ruptionem meam. Et prohibeo nequis eum
iniuste detineat super forisfacturam meam.

T. &c.

Cap. 12.

Rex viē salutem. Precipio tibi quod iuste et
sine dilatione facias habere. C. auera sua per
vadium et plegiam unde queritur quod R.
cepit et detinet iniuste, pro consuetudine

N. J.

bug

Libet duodecimus

bus quas ab eo exigit quas ipse non cognoscit se debere et ipsum preterea inde iuste deducifacias ne oporteat eum.&c. Cap.13.
Rex viē salutem. Precipio tibi quod iuste et sine dilatione facias amensurari pasturam de illa villa unde L. que fuit uxor P. et R. soror sua queruntur quod H. eam iniuste superonerat, nec permittas quod prefatus H. in ea pastura plura aueria habeat quam habere debet at, et quam habere pertinet, secundum quas titatem feodi sui quod ipse habet in eadem villa ne oporteat.&c. T.&c. Cap.14.

Rex viē salutem Precipio tibi quod sine dilatione ne precipias R. quod iuste et sine dilatione, permittat habere H. aiafamenta sua in bosco et in pastura de villa illa que habere debet ut dicit, sicut ea habere debet et habere solet et non permittas quod prefatus R. vel alius ei inde molestiam vel iniuriam faciat ne amplius.&c. T.&c. Cap.15.

Rex viē salutem. Prohibeo tibi ne permittas quod R. iniuste exigit ab S. de libero tenemento suo quod tenet de N. de feodo ipsius R. in illa villa plus seruitii quam pertinet ad illud liberum tenementum quod tenet. Et aueria

aueria
qua ill
suum q
as done
et sciatur
non. T.
Rex viē
sine dilat
inter terr
et terram
solent esse
nec aui me
et sine iud
tinet ad h
villa ne op
Rex viē sal
sine dilatio
uam R. qu
salem de ca
serui poterit
a. T. &c.
Rex viē salut
quod iuste
talia sua unde
et sine iudici

ueria sua que capta sunt pro illa demanda
quā ille non cognoscat ad liberū tenementū
uum quod tenet pertinere, et replegiari facias
donec loquela illa coram nobis audiat
et sciatur utrum illud seruitium debeat vel
non. T. & c. Cap. 16.

Rex viē salutem. Precipio tibi quod iuste et
sine dilatione facias esse rationabiles diuisas
inter terram R. in illa villa et in pertinentiis
et terram D. in illa villa sicut esse debent et
solent esse, et sicut fuerant tēpore Regis Henr
octauī mei vnde R. queritur quod A. iniuste
et sine iudicio occupauit inde plus quam per
tinet ad liberum tenementum suum de illa
villa ne oporteat. & c. T. & c. Cap. 17.

Rex viē salutem. Precipio tibi quod iuste et
sine dilatione facias tenere rationabilem dis
cussam R. quā fecit fratribus hospitalis Hierus
salem de catallis suis sicut rationabiliter mona
stru poterit quod eam fecit et tenēri debes
& c. T. & c. Cap. 18.

Rex viē salutem. Precipio tibi quod iusticies
et quod iuste et sine dilatione reddat N. cas
tella sua vnde queritur quod ea cepit iniuste,
et sine iudicio in libero tenemento suo in
N. illa

Libet duodecimus

illa villa infra disseisinam quam inde ei fecerat intra assisam meam unde ipse recuperavit seisinam suam coram Iusticiis meis per recognitionem de noua disseisina sicut rationaliter monstrare poterit quod ea habere debes at ne amplius.&c. Cap 19.

Rex viē salutem. Precipio tibi quod ponas facias in respectum vsque ad aliquem terminum competentem quando interesse poteris recognitionem que summonita est inter R & M. de diuisis de illis villis que per iusticias meas de partibus illis iniuncta est tibi et H. coram vobis capere eam ad quam capiendam vt dicitur attornastis alios loco vestro ad eam capiendam quia non est consuetudo quod ex quo aliquod negotium pertinet ad iusticias meas aliquibus iniungatur tractandum quod ipsi id in alios transferant de re aliqua que ad iusticiam meam pertinet. T.&c.

Cap 20

Rex viē salutem. Precipio tibi quod iuste et sine dilatione facias habere. A que fuit vxor R. rationabilem dotem suam. De toto feodo quod fuit prefati R. integre et in omnibus salvo heredituo capitali mesuagio et est dem

dem vxori facias habere aliud mesuagium ni
 si aliqua terra in qua mesuagium non sit ei
 nominata sit in dotem Et non remaneat eo
 quod secundum prefati R. sit de baronia mea
 quia nolo necius erigit quod vxores natiuita
 propter hoc amittant dotes suas. De catall s
 autem que fuerunt prefati R. precipio quod
 ea omnia simul et in pace esse facias ita quod
 inde nil amoueat nec ad diuisam suam fis
 ciendam nec ad aliam rem facien tam donec
 debita sua ex integro reddatur. Et de residuo
 possint rationabilis diuisa sua secundum co
 suetudinem terre mee. Et si quid de catallis
 prefati R. remotum fuerit post mortem suam
 impendatur ad alia catalla sua ad soluendum
 inde debita sua T. &c.

Cap. 22.

Rex illis iudicibus ecclesiasticis salutem.
 Prohibeo vobis ne teneatis placitum in curia
 Christianitatis quod est inter N. & R. de laico
 fodo predicti R. unde ipse queritur quod N. cum
 teneat in placitum in curia christianitatis coram
 vobis quia placitum illud spectat ad coronam
 et dignitatem meam. T. &c.

Cap. 23.

N. iii.

Rex

Liber duodecimus.

Recevit salutem. Prohibe R. ne sequatur placitum in curia christianitatis quod est inter N. et ipsum de layco feodo ipsius R. in villa ipsa unde ipse queritur quod prefatus N. inde eum traxit in placitum in curia christianitatis coram iudicibus illis. Et si prefatus R. fecerit te securum de clamore suo pro se uero tunc pone per yadium et saluos plegios predictum N. quod sit coram me vel iussu meo eo die, ostensurus quare traxit eum in placitum in curia christianitatis de layco feodo suo in illa villa, de sicut illud placitum spectat ad coronam et dignitatem meam, *Idem.* Cap. 23.

Predicta vero placita siue alia, qualiter vel quo iure deduci siue terminari habeant in diuersis comitatibus, omitto cum propter ipsorum comitatu consuetudines diuersas, quas quidem singuli comitatus singulas obseruant, cum quia propositi mei breuitas illud non exigit cum non attendam nisi ad ea que in capitali curia regi fieri soleant et debeant.

Cap. 24.

Sciendum preterea quod in breui de recto quandoque

quandoque minus continetur quam in peti-
tione ponatur in curia. Tum circa pertinenti-
am tuam circa alia, quandoque vero plus. Erra-
tur etiam quandoque, circa nomē alii, quod
in breui ipso possum, quandoque circa quā-
titatem seruiti. Quando siquidem minus cō-
tinetur in breui quam in petitione, non plus
peti potest per breue illud quam in breui illo
contineatur. Quando vero plus continetur in
breui quam in petitione, remitti potest id quod
de abundanti in eo continetur et residuum
auctoritate eiusdem breui peti potest. Si vero
in nomine erratur districto iure, alii id breue
petitur. Quando vero circa quantitatem ser-
uitij erratur, districto quoque iure euanescit
breue. Contingit autem quandoque tene-
mentum aliquod peti per minus seruitium
quam inde debeat. Vel quam inde fieri so-
let ipsi domino nunquid tenetur ipsi domi-
no per breue illud rectū inde tenere in ser-
uitij sui detrimentum. Equidem tenetur, sed
post euictionem si petentem euincere con-
tingit regressum inde habere poterit versus
euctorem.

Cap. 15.

Preterea sciendum quod

N. iii.

secundum

Liber Tertiusdecimus.

secundum consuetudines regni nemo tenetur respondere in curia domini sui de aliquo libero tenemento suo sine precepto domini Regis vel eius capitalis iusticiarii. Ita dico si laycus fuerit feodum petitur. Verum si fuerit placitum inter duos clericos de aliquo tenemento, quod sit de libera elemosyna feodi ecclesiastici, vel si tenens ipse clericus teneat in libera elemosyna feodum illud ecclesiasticum, quicumque sit petens placitum inde debet esse in foro ecclesiastico de recto: nisi petatur inde recognitio utrum fuerit liberum feodum ecclesiasticum vel laycum feodum. Vnde inferius dicitur tunc enim ista recognitio sicut quilibet alia in Curia domini Regis habet tractari.

CHIC INCIPIT LI- *ber decimus tertius de pla-*

ciis per assisas et recognitiones et de
 diuersis dilectantur.

Capitulum. 1.

Generalia que circa
 premissa placita
 de recto frequens
 tius in curia con-
 tingunt, hactenus
 in parte sunt ex-
 pedita. Nunc vero
 ea que super seculis
 non solummodo

usurata sunt, restant prosequenda. Que quia ex
 beneficio constitutionis regni que assisa nea-
 minatur in maiori parte transigi solent, per
 recognitionem de diuersis recognitionibus
 restat tractandum.

Cap. 1.

Est autem quedam recognitio que voca-
 tur de morte antecessoris. Quedam autem
 de ultimis presentationibus personarum in
 ecclesiis. Quedam vtrum aliquod tenementum

lit

Liber Tertiusdecimus

Sit feodum ecclesiasticum vel laycum feodū.
Quedam utrum aliquis fuerit seiscitus de alio
quo libero tenemento die qua obiit ut de feo
odo vel ut de vadio. Quedam utrum aliquis
sit infra etatem vel plenam habuerit etatem.
Quedam utrum aliquis obierit seiscitus de alio
quo libero tenemento ut de feodo vel ut de
warda. Quedam utrum aliquis presentauerit
ultimam personā ad ecclesiā aliquam occasi
one feodi sui quod in dominico suo habue
rit, vel occasione alicuius wardae. Et si que sit
similia que in curia frequēter emergunt, pre
sentibus partibus tunc ex consensu ipsorum
partium tum etiam de consilio curie conside
ratur ad aliquam controuersiam terminandā.
Quedā autē recognitio est que dicitur de no
ua disseisina. Cū quis itaque moritur seiscitus
de aliquo libero tenemento, ita quod inde fue
rit seiscitus in dominico suo sicut de feodo suo
o, heres eandem seisinā antecessoris sui recte
petere potest, et si maior fuerit habebit tale
breue.

Cap 3.

Rex viē saluē. Si G. filius T. fecerit te secus
de clamore suo prosequēdo tūc sūmone per
bonos sūmonitores duodecim liberos et les
gales

gales homines de visineto de illa villa q̄ sint
corā me vel iustic̄ meis eo die paratū sacramē-
to recognoscere si T. pater predicti G. fuit sei-
situs i dominico suo sicut de feodo suo de vna
virgata terre i illa villa die qua obiit. Si obi-
it post primam coronationē meā, et si ille G.
propinquior heres eius est, et interim terrā illā
vīdeat, et nomina eorū imbreuiarificas, &
sūmone per bonos sūmonitores R. qui terrā
illam tenet, q̄ tūc si ibi au siturus illā recog-
nitionē. Et hab eas ibi sūmonitores & c. T. & c.
Si vero antecessor ipse predicto modo sei-
situs iter arripuerit eundi in aliquam peregrina-
tionem tunc erit breue tale.

Cap. 4.

Rex vīz salutē. Si G. filius T. fecerit te securū de
clamore suo prosequēdo tūc sūmone per bonos
sūmonitores duo decim liberos et legales
homines de visineto de illa villa q̄ sit corā me
vel iustic̄ meis eo die paratū sacramēto recog-
noscere si T. pater predicti G. fuit sei-
situs in dominico suo sicut de feodo suo de vna virga-
ta terre in illa villa, die qua iter arripuit versus
Hierusalem, vel versus Sanctum Iacobum
in quo itinere obiit. Et si iter ipsum arripuit
post primam coronationem meam

¶

Liber Tertiusdecimus

et si predictus G. propinquior eius heres sit. Et interim. &c. ut prius. Si vero infra etatem fuerit heres ipse tunc breue tale erit.

Cap. 5.

Rex vñ salutem. Summone per bonos sūmonitores. &c. omnia ut supra excepto hoc quod in hoc breui remittitur illa clausula in principio scilicet. Si G. filius T. fecerit te securum de clamore suo prosequendo. Item in medio omittitur illa clausula si T. pater predicti G. obiit post primā coronationem meā. Si vero habitum religionis assumpserit tunc breue secundum hoc variabitur hoc modo.

Cap. 6.

Rex vñ salutem. Si G. filius T. fecerit te securum. &c. omnia ut prius excepto hoc quod in hoc breui ponitur in medio parati sacramento recognoscere si T. pater predicti G. fuit itersitus in dominico suo ut de feodo suo de tanta terra in illa villa die qua habitum religionis assumpsit et si habitum illum assumpsit post primam coronationem meam. Et si predictus G. propinquior heres eius sit et interim terram illam videant. &c. ut supra.

Cap. 7.

Accepto

Accepto itaque breui, de morte antecessor
 tu ab ipso vicecomite, et in comitatu dicta se
 curitate ab ipso petente de clamore suo pro
 sequendo tunc hoc ordine peruenitur ad as
 sium. Ab initio eligendi sunt duo decim li
 beri et legales homines de vincto secundū
 formam in breui expressam. Presentibus pa
 ribus scilicet tam petente quam tenente, vel
 absente etiam ipso tenente, dummodo sum
 monitus fuerit saltem semel quod intere
 set electioni illi. Quia semel inde summonen
 dus est ut presens sit et audiat qui eligendi sūt
 ad illam recognitionem faciendam, et quos
 dam etiam ex rationabili causa si voluerit re
 cuset, ut ab ipsa recognitione excludantur.
 Si vero ad primam summonitionem in curia
 recte testatam non venerit, ulterius non ex
 spectabitur, imo etiam absente ipso eligantur
 ipsi duodecim iuratores et deinde ex trans
 missione vicecomitis faciant videri vel
 alterius tenementi cuius sessina petitur viciā
 tamen super hoc habebat summonitionem
 ille qui tenet. Nomina etiam illorum duode
 cim electorum faciet vicecomes ipse imbre
 uari. Deinde summonere faciet ipse viceco
 mitis

Liber Tertiusdecimus.

inter ipsū tenentē q̄ die statuta per breue rei
gn̄ vel eius iustic̄ sit corā rege vel eius iustic̄
auditurus illam recognitionem. Die autē pri
ma et secunda se essoniae poterit is qui tenet
si maior fuerit is qui petit. Tertia vero die nō
poterit imo ad tertium terminū capietur recog
nitio siue veniat siue nō is qui tenet. Quia in
nulla recognitione super seisinā tantū prodita,
currūt nisi duo essonia. In recognitione ve ro
de noua disseisina nullum locū essonium hab
bet. Tertio itaque die siue venerit tenens siue
nō, capietur vt dictum est assilū. Et si iuratores
ipsi dixerint pro petente, adiudicabitur ei in
de seisinā, et precipietur vicecomiti q̄ ei seisi
nā illā habere faciat per hoc breue. Ca. 8.

Rex vñ salutem. Scias quod N. diractio
nauit in Curia mea, seisinam tante terre in
alla villa per recognitionem de morte illius
antecessoris sui verūs R. Et ideo tibi precipio
quod seisinam illam ei sine dilatione habere
facias. T. &c.

Cap. 9.

Cum seisinā autem illa recuperabit etiam is
seisinam omnium catallorum et omnium res
rum que in feodo illo tempore faciē de seisine
inuenio

insuente fuerint, post seisinam verò plene recuperatam, poterit is qui seisinam amisit, sua per recto placitare per breue de recto, sed post quantum temporis post restitutionem plene factam.

Cap. 10.

Sin autem pro tenente absente iuratum fuerit, ei deinde seisina sine recuperatione quam aduersarius eius possit inde habere remanebit, Placitum tamen de recto, seisina illa non adimit, sicut nec placitum de recto super aliquo tenemento recognitionem de petens de seisina alicuius antecessoris de eodem tenemento extinguit, antequam duellum sit inde iudicatum. Sed qualiter tunc punietur in eo esset emptus curie.

Cap. 11.

Viroque vero presente in curia queri solet ab ipso tenente utrum velit aliquid dicere quare inde assisa remanere debeat. Vnde sciendum est quod maior quandoque contra minorem per huiusmodi recognitionem Quandoque minor contra maiorem Quandoque minor contra tunc remanere quandoque maior contra maiorem. Tunc generaliter remanebit assisa, si is qui tenet confiteatur in Curia illum antea maiorem cuius seisina petitur fuisse inde seisinatum.

Liber Tertiusdecimus.

scilicet die qua obiit in domino suo sicut
de feodo suo, cum ceteris articulis in breui il-
lo expressis. Si vero scilicet ipsi solum mos-
do concedatur, alii articulis non admissis, tunc
super articulo vel articulis non admissis pro-
cedat assisa. Remanere autem solet assisa huius-
modi pluribus ex causis verbi gratia. Si a
tenente ipso dicatur ipsum petentem inde su-
as scilicet post mortem patris vel alicuius
antecessoris sui, siue ille antecessor suus fuerit
inde scilicet siue non die qua obiit & dum in ta-
li scilicet fuit, tantum inde verus cum fecisse
quare de cetero assisa inde esse non debet.
Velut si tenementum ipsum ei vendiderit,
vel donauerit, vel quicquam clamauerit, vel al-
io legitimo modo alienauerit, et tunc inde
poterit inter eos perueniri ad duellum, vel
ad aliam vsitatam probationem, que in curia
super recto alicuius rei recipi solet. Item si
dicatur ab aduersario ipsum petentem alia
vice ei inde mouisse litem, et tunc finem inter
eos factum in Curia domini Regis. Vel per
hoc tenementum ipsum remansisse ipsi ten-
enti per finem duelli, in quacunque etiam
curia vel per iudiciu vel per quietu clamor.

Item

Item
probat
adimi
die. C
pressun
teneme
sum. I
mulieru
colorum
Item si
in scilicet
que scilicet
per aliqu
dum, ve
causa, co
modo p
guinitas
qui peti
te unde
petitur. I
tum et p
tractu d
ter post
terre sue
scilicet q

Item villenagium in Curia obiectum et probatum versus ipsum petentem, assisam admittit. Idem quoque facit exceptio bastarda die. Carta quoque Regia qua specialiter expressum fuerit vel confirmatur, ipsi tenenti tenementum cuius sessina petitur per assisam. Plurium item heredum coniunctio, mulierum scilicet in feodo militari, vel masculinorum vel feminarum in libero sociagio. Item si concedatur antecessorem illum cuius sessina petitur habuisse inde qualemcunque sessinam, scilicet per ipsum tenentem vel per aliquem antecessorem eius, veluti in vasdium, vel ex commodato, vel alia huiusmodi causa, eo ipso remaneat recognitio illa, et alio modo placitum inde procedet. Item consanguinitas assisam ipsam admittit. Scilicet si is qui petit et is qui tenet fuerint de illo stipite unde hereditas descenderit cuius sessina petitur. Ita dico si hoc fuerit in curia obiectum et probatum. Item in casu illo super tractatu de matrimonio, ubi primogenitus frater post mortem fratris donavit quandam partem terre sue, qui obiit sine herede de corpore suo, ubi quidem sicut et in similibus casibus

Liber Tertiusdecimus.

remanet assisa huiusmodi. Hac ratione quia non potest aliquis simul esse heres alicuius tenementi et domini. Item si conuictus fuerit vel confessus a qui petit quod aliquando fuit in Curia versus dominum Regem eo ipso remanet assisa quam versus alium ita petit in curia. Item ratione burgagii cessare solet assisa, per aliam assisam ex causa maioris utilitatis in regno constitutam. Non obiecta autem aliqua exceptione in Curia quare assisa ipsa remanere debet, procedet quidem recognitio. Presente utraque parte per nuntium duodecim iurantium et secundum eorum veredictum iudicabitur vni vel alteri assisa sub forma prescripta in hoc libro.

Cap. 12.

¶ Cum vero minor contra maiorem petit huiusmodi scisinam, tunc quidem licet cum non habeat scissum maiorem versus minorem, tunc prima die procedet inde recognitio siue veniat is qui tenet scisse non, et hac generalisatione. Quia quotienscunque tenent ipse nil dicere possit si presens esse in Curia quare assisa talis remanere debeat, de iure quidem procedet recognitio, non ex
prova

presentia partis aduersæ. Sed si præ-
sens is fuerit versus quem petit, nil dicere possit
sicut dictum est iursum minorem inde fecit
se quare assisa remanere deberet. Et ideo pres-
ens procedet inde recognitio, siue presente
tenente maiore, siue absente, iuxta formam
prescriptam. Et sic restitutione inde facta ipsi
minor per recognitionem, etas ipsius minor
in expectatur super placito de recto. Cum
minor vero contra minorem petit, eo modo
sine aliqua variatione procedat recognitio, ut
inter minorem et maiorem procedere solet.

Cap. 13.

¶ Cum vero maior contra minorem petit,
poterit quidem minor contra maiorem soliti
modo se effroniare. Qui cum venerit occasio
ne etate dilationem inde petere potest, ut
inde non capiatur recognitio donec plenam
habuerit etatem. Et ita ratione etatis, reman-
ere solet recognitio de morte antecessoris
sui. Sciendum tamen quod oportet ad hoc
ut remaneat assisa talis, ratione etatis, quod
dicit minor se esse in seifna tenementi,
vade petat seifna, et ideo non debere
recognitionem illam procedere antequam

Q. 20.

etatem

Liber Tertiusdecimus.

etatem habeat. Et etiam quia pater eius vel alius antecessor suus inde fuerit seiscus die qua obiit. Occasione enim seiscine alicuius tenementi quam aliquis infra etatem constitutus per uirget iure suo tantum retinet, non remanet versus eum recognitio vel exemplum super proprietate. Si vero replicetur contra ipsum minorem, antecessoremque suum obisse seiscum de tenemento unde per titu seiscina per recognitionem, non tamen ut de scodo sed ut de vvarda tunc quidem licet principalis recognitio ratione etatis minoris remanere deberet, tamen super hoc procedat ista recognitio, scilicet utrum antecessor eius qui infra etatem est fuerit inde seiscus ut de scodo vel ut de vvarda die qua obiit. Et summonebitur inde assisa per hoc breue.

Cap. 14.

¶ Rex vicecomitis. Item Summone per bonos summonitores duodecim liberos et legiles, homines de visneto de illa villa, quod sint coram me vel iusticiis meis ad illud terminum parati sacramento recognoscere si R. pater N. qui infra etatem est seiscus, fuit in domino suo de vna carucata

terre in illa villa vnde M filius et heres T petit recognitionem de morte ipsius T patris sui versus ipsum N vt de feodo suo die qua obiit vel vt de vvarda. Et interim terram illam videant. Et nomina eorum imbruiari faciat. Et summone per bonos summonitos res predictam N qui terram illam tenet, quod tunc sit ibi auditurus illam recognitionem. Et habeas. &c.

Cap. ix.

¶ Notandum tamen quod si dies ad hoc datus fuit inique exisset in curia, tunc non oportet tenentem inde summoneri, procedet siquidem super hoc recognitio per sacramentum duodecim iuratorum, et iuxta eorum veredictum declarabitur qualem seisinam habuit antecessor eius qui infra etatem est die qua obiit, de illo tenente ento vnde de contra eum petitur recognitio. Et si probetur ita antecessorem ipsius non nisi huiusmodi inde habuisse seisinam die qua obiit nisi vt de vvarda, tunc si quis contra noniorem petit seisinam, versus ipsum noniorem recusat.

Quia.

perabit.

Libri Tertiusdecimi

peribit Sed nonnihil hoc s. lum sufficit ad
ad seisinam ipsam recuperandam: quod non
videtur, quia non per hoc constat antecesso-
rem ipsius qui petat inde fuisse seistum in do-
minico suo ut de feodo suo die qua obiit,
nec etiam ipsum petentem esse propinquos
rem cui heredem contra vero dicitur quod
hoc ipso probato nullum im habeat inde
minor ipse seisinam ipsam de cetero retineas-
di, Sed si hoc est, cui restituenda est Nunquid
ergo ad principalem recognitionem super
hoc erit recurrendum? Si autem per literas
mentum duodecim iuramentis probatum
fuerit antecessorem ipsius qui infra etatem
est inde fuisse seistum die qua obiit ut de fe-
odo, tunc seisina ipsi minori remanebit in
pace donec plenam habuerit etatem, sed
nunquid alio tempore de cetero in talibus
su audiendus est aduersarius eius vel heres
deus saltem super proprietate ipsius tenes-
menti versus ipsum minorem postquam ha-
buerit etatem vel eius heredes. Preterea,
contra minorem procedat recognitio in illo
casu casu qui supra notatus est in tractatu
qui est de heredibus qui infra etatem sunt.

Procy

Procedente vero assisa que est contra maiorem, si ei per assisam ipsam sedina remanserit, super proprietate non respondebit dos nec plenam habuerit etatem. Generaliter enim verum est quia de nullo placito tenetur respondere is qui infra etatem est, per quod possit exheredari, vel per quod amittat repositam vitam vel membrum, donec plenam habuerit etatem de his tamen quibusdam tenetur. Ut de debitis paternis, vel propriis, et de novis disseisinis. Si autem petens non contra minorem a iudicetur sedina: facienda erit ei restitutio sub forma prescripta. Nec ipsi minori super recto respondebit dos nec plenam habuerit etatem, sicut nec ille sibi et hac generali ratione quia illa que cum illis sunt in huiusmodi placitis qui etatem non habent stabilia et firma esse non oportet. Si vero minori etatis privilegium alleganti in curia obiciatur eum plenam habere etatem, solet hoc per recognitionem octo librorum et legalium hominum declarari quia ad hoc per tale breve summonendi sunt.

Cap. 16.

Quia

Ret

Liber Tertiusdecimus.

¶ R ex vicecomiti salutem. Summone per bonos summonitores octo liberos et legales homines de visincto de illa villa ubi petrum tenementum est, quod sint coram me vel iusticiis meis eo die parati sacramento recognoscere verum N qui clamat vnam hidam terre in illa villa per breue meum versus R sit talis etatis quod inde placitare possit et debeat, et interim terram illam videant et nomina eorum imbreuiari facias et summones per bonos summonitores illum qui terram illam tenet quod sit tunc ibi audaturus illam recognitionem. Et habeas. &c. T. &c.

Cap. 17.

¶ Si itaque probetur per talem recognitionem etas illius de cuius etate queritur, cum eo de cetero agatur, sicut cum etatem habente quantum ad principalem recognitionem. Sed nunquid generaliter etiam quantum ad aliorum impetitionem maioris censetur ille etatis occasione huius recognitionis ita quod de cetero non possit versus alios se etatis privilegio tueri? Si vero per recognitionem ipsam iudicetur minoris etatis, minor gaudebit privilegio quantum ad principalem

principalem illam recognitionem, sed nunc
quid ad alios et aliorum in petitione?

Cap. 18.

Sequitur de recognitione de ultimis pres-
entationibus personarum. Contingente itas
que aliquam ecclesiam vacare, si fuerit con-
trouersia super presentatione poterit contro-
uersia illa per recognitionem de ultima pres-
entatione decidi alterutro litigantium ad in-
Curia postulante super quo tale breue im-
petrabit.

Cap. 19.

Rex vicecomiti salutem Summone per
bonos summonitores duodecim liberos et
legales homines de visineto de villa illa,
quod sint coram me vel Iusticiis meis eo die
parati sacramento recognoscere, qui aduo-
catus presentauit ultimam personam que obs-
et, ad ecclesiam de illa villa que vacans est
ut dicitur. Et vnde N. clamat aduocationem
et nomina eorum imbreuari facias, et sum-
mone per bonos summonitores R. qui pres-
entationem ipsam deforciat, quod tunc sit
ibi auditurus illam recognitionem et habes
as &c T. &c.

Cap. 20.

De essonis autem in hac recognitione,
patet

Libri Tertio decimo

patet ex predictis procedente siquidem recogni-
tione siue utriusque presente siue altero ab-
sente, & cui scilicet sui vel alicuius antecesso-
rum suorum adiudicabitur vel una presentia-
tio, eo ipso scilicet si iam ipse aduocationis inteli-
gatur diracionasse. Ita quod ad presentatio-
nem ipsius prima persona in ea ipsa ecclesia
vacante, per Episcopum loci instituetur. Dis-
modo persona idonea fuerit, que ecclesiam
per eius presentationem adeptam, tota vita sua
obtinebit quicquid de iure aduocationis co-
tingit. Petitis contra quem iudicatum est,
de ultima presentatione per recognitionem
versus alium vel suos heredes super iure ad-
uocationis placitare, quod qualiter fieri de-
beat in superioribus expeditum est. Queri au-
tem potest, ab initio utrum aliquid dici pos-
sit quare assensu ista remanere debeat, et pos-
testa quidem ad hoc dici, scilicet tenente ipso
suum concedere antecessorem potentia vlti-
mam inde fecisse presentationem, sicut verum
dominum et primogenitum heredem
sed postea secundum illud ex quo pender ad-
uocatio, et vel antecessoribus suis contulisse
aliquo vero titulo. et ita eo ipso remanet
assensu

libra et placitum super exceptione ipsa in
 scriptis litigantes deinde esse poterit. Super
 hac autem exceptione, recognitionem
 desiderare potest alteruter litigantium. et
 eum habere poterit, Preterea concedi potest
 ab alterutro litigantium. aliquum, vel alii
 quem eius antecessorem vitamam fecisse
 presentationem. Sed non ut de feodo, sed ut
 de vvarda, et super hoc petere potest recogni-
 tionem et inde obtineat, et summonebis
 et recognitio per hoc breue.

Capitulum.

¶ Rex vicecomiti salutem. Summone
 per hancs summoniteret duodecim liberos
 et legales homines de vilineto de illa villa
 quod sint coram me vel iusticiis meis ad illu-
 min terminum, parati sacramento recognos-
 cere si R. qui presentavit ultimam perfon-
 amque mortua est ad ecclesiam illam oca-
 sione tenementi quod tenuit in illa villa
 fecit illam presentationem ut de feodo
 vel ut de vvarda. Et interim tenemens
 illud videant, et nomina eorum inscri-
 bantur

Libet Tertiusdecimus

In breuiari facias. Et summane per bonos
summonitores illum, qui presentationem illam
de foris, quod tunc sit ibi &c.

Cap. 22

Et sic per recognitionem hoc declaratur
Sic de varda facta fuerit vltima presentatio
ipsius vltimi presentationis, expirat presentatio
ad uocatio et ad alterum spectabit ipsa
presentatio. Sin autem ut de feodo circa
manebit ipsa presentatio.

Cap. 23

Sequitur de illa recognitione, qua de
claratur de aliquo tenem nro vtrum illud
sit laicum an ecclesiasticum desiderante ita
que alterutra partium inde recognitionem,
per tale breue inde summonetur recog
nitio.

Cap. 24

Rex vicecomiti salutem. Summane per
bonos summonitores duodecim liberos et
legales homines de visneto de illa villa
quod sint coram me vel iusticiis meis eo die
parati sacramento recognoscere, vtrum tua
hida terre quam N persona ecclesie de illa
villa clamat ad liberam elemosinam ipsius
ecclesie sue versus R in illa villa sit laicum
feodum

modum ipsius R. an feodum ecclesiasticum.
Et interim terram illam videant et nomina
eorum in breuiari facias. Et summone per
viros summonitores predictum R. qui terram
illam tenet quod tunc sit ibi iudicium
illam recognitionem Et habeas ibi. Sec. T. &c.

Cap. 15.

In hac recognitione, sicut nec in aliis
qualibet preter recognitionem de magis
et illis, locum non habent nisi duo cisiones
quia nunquam admittitur tertium nisi ubi
potest iudicari de infirmitate utrum sit
linguor an non. Quod cum in recognitionibus
fieri non solet merito tertio cisione casum
ipse recognitiones. Procedit autem ista
recognitio sub forma superscripta de aliis recognitionibus
Sciendum tamen quod si per
recognitionem ipsum probetur tenementum
ipsum esse de feodo ecclesiastico, de cessante
trahi non potest ad licum feodum licet
trahi possit ab aduersa parte tenentis de cessante
per debitum seruitium.

Cap. 16.

Sequens

Liber Tertiusdecimus,

Sequens est post predicta, de illa recognitione tractare, que fieri solet vtrum scilicet ab aliquo obierit scilicet de aliquo tenemento libero, ut de feodo, an ut de vadio. Cum quis petit aliquod tenementum sibi restituere tamquam vadium suum, quod vel ipse vel aliquis antecessorum eius inuadiauerit, si is qui tenet non recognoscat tenementum ipsum ad vadium sed dicit in curia se inde scilicet de feodo, sic inde ad recognitionem solet perueniri, et per hoc breue summonetur inde recognitio.

Cap. 27.

Rei vice Plutem Summone per bonos et monitores duodecim liberos et legales homines de villano de illa villa, quod sunt coram me vel Iusticiis meis eo die parati fuerint mento recognoscere vtram N teneat vnam circunciruatam terre in illa villa quod R clamat versus eum per breue meum in feodo an in vadio, inuadiam ei ab ipso R vel ab H antecessore eius, vel sic vtrum illa circuncirvata terre quam R clamat versus N in illa villa per breue meum, sit feodum vel hereditas ipsius N an in vadio inuadiam ei ab ipso R vel ab ipso H antecessore eius. Et in circuncirvata illam villam velos
ant q

et et nonina corū imbreuiarificia. Et sūz
 mone per bonos summonitores prefatum N
 cui terram illam tenet, quod tunc sit ibi aus
 gurus illam recognitionem. Et habeas ibi
 &c.

Cap. 28.

Verum quandoque contingit aliquem tes
 tate aliquid tenementum in vadio, ita quo d
 inde moritur scilicet ut de vadio. heres quos
 que eius occasione talis se sine querit breue
 de morte antecessoris, versus verū heredē qui
 adeptus est huiusmodi tenementi scilicet nani.
 sit tunc quidem si recognoscatur ab ipso tes
 tate antecessorem ipsius petentis obitu
 se scilicet, se l ut de vadio et non ut de feoa
 do tunc quidem et hac de causa peruenitur
 ad predictam recognitionem et per hoc breu
 se summonetur recognitio.

Cap. 29.

¶ Rex vicecomiti scribit. Summone
 per bonos summonitores duodecim &c.
 quod sint &c. p. rati sacramento recognosces
 utrum N pater R fuerit scilicet in dominu
 to suo ut de feodo an ut de vadio de vna eis
 nara terre in illa villa die qua obiit. Et intes
 tum &c.

Cap. 30.

Probatio

Liber Tertiusdecimus.

¶ Probato autem per recognitionem ipsam quod sit vadium, tunc is qui tenet et fecerit esse dixit tenementum ipsum amittet, Ita etiam quod ad debitum ipsum non recuperabit occasione illius vadii. Sin autem recognoscatur ad fecodum ipsius qui tenet, tunc is qui petat de cetero nullum habebit inde recuperare nisi per breue de recto. Quen autem potest utrum in hac recognitione siue in alia qualibet, expectandus sit varrantur alicuius. Quilibetque sit varrantus vel qualibetque de causa varrantus inde esse debeat, presertim si post duo essonia vocentur super hoc in Curia varrantus.

Cap. 31.

¶ Alie autem recognitiones que restant partim in predictis recognitionibus exposite sunt. Partim vero per iudicium in curia ex verbis utriusque partis redditum potest sunt explicari. Ecce enim de illa recognitione utrum quis sit infra et item an non mentio aliqua et notitia habetur super, libro quarto infra. Cap. 15. & 16. & 17. Similiter et de illa

de illa recognitione virū quis fuit seifitus de aliquo libero tenemento die quo obiit vt de feodo an vt de vvarda supra libro .4. cap 13. 14. & 15. Similiter et de illa recognitione virū scilicet quis presentauerit vltimam personam occasione feodi sui an vvarde supra libro. 4. ca. 20. & 21 & 22. De recognitiones alias sequuntur predictas in effionis et quibusdam rationibus procedūt vel remanēt sicut ille. Ca. 32. Postremo de illa recognitione que appellatur de noua disseisina restat dicendum. Cum quis itaque infra assisam domini regis ad est infra tempus a domino rege de consilio procerum ad hoc constitutum, quod quandoque maius quandoque minus censetur, alij iniuste et sine iudicio disseisuerit, de libero tenemento suo disseisito huius constitutionis beneficio subuenitur et tale breue habebit. Cap. 33.

Rex vix salutem. Questus est mihi N. q. R. iniuste et sine iudicio disseisuit eum de libero tenemento suo in illa villa, post vltimam translationem meam in Normaniam. Et ideo tibi precipio quod si prefatus N. fecerit te secutum de clamore suo prosequendo, tunc facias tenementum illud reuerti de catallis que in

Liber Tertiusdecimus

ed capta fuerunt, et ipsum tenementum cum
catalis esse facias in pace usque ad clausum
pasche, et interim facias duodecim liberos et
legales homines de vicineto videre terram al-
iam et nomina eorum imbreuiari facias et
summonne illos per bonos summonitores q-
tunc sint coram me vel iustis meis paratius
de facere recognitionem Et pone per vadium
et saluos plegios predictum R. vel balliuum
suum si ipse non fuerit inuentus, quod tunc
sit ibi auditorus illam recognitionem. Et has
bea: ibi &c. T. &c. Cip. 34.

Breuias autem de noua disscissina diuersis
modis variantur secundum diuersitatem tes-
nementorum in quibus fuerint disscissine. Si
autem aut leuetur fossatum aliquod, vel prostr-
uetur, aut si exaltetur stagnum alicuius
molendini, infra assisam domini Regis ad no-
cumentu liberi tenementi alicuius secundum
hec breuia variantur in hunc modu. Ca. 35.
Rex vic. salutem. Questus est mihi N. q. R. iniu-
te et sine iudicio leuauit quoddam fossatum
vel prostrauit, in illa villa ad nocumentum li-
beritenementi sui in eadem villa post ultimam
transgressionem meam in Normaniam. Et

ideo

ideo
curu
duo
tent
Et sun
prius.
Rex v
te et si
sui in il
sui in e
transgre
precipio
de clam
q. libere
&c. ut pr
comuni
Rex vic
iuste et si
pastura s
tenementu
post ultim
nia. Et ideo
erit re sec
facias duo
lam et tene

ideo tibi precipio qd si prefatus N. fecerit te securū de clamore suo prosequēdo, tunc facias duodecim liberos. &c. videre fossatū illud et tenemētū et nomina eorū in brevisris facias. Et sūmone per bonos summonitores. &c. ut prius.

Cap 36.

Rex viē salutē. Questus est mihi N. qd R. iniuste et sine iudicio exaltauit stagnum molē dñi sui in illa villa ad nocumētū liberi tenemēti sui in eadem villa vel in alia villa post ultimā translocationē meam in Normaniā. Et ideo precipio tibi qd si prefatus N. fecerit te securū de clamore suo prosequēdo, tūc facias duodecim liberos. &c. videre stagnum illud et tenemētū &c. ut prius preterea si facta fuerit dissilina in cōmunia pasture tūc breue tale erit. Cap 37.

Rex viē salutē. Questus est mihi N. qd R. iniuste et sine iudicio dissiluit eū de cōmunī pastura sua in illa villa, que pertinet ad liberū tenemētū suū in eadē villa vel in illa alia villa post ultimā translocationē meā in Normaniā. Et ideo tibi precipio qd si prefatus N. fecerit te securū de clamore suo prosequēdo tūc facias duodecim liberos. &c. videre pasturā istam et tenementum et nomina eorum. &c.

P. ii.

Cap

Liber duodecimus

Cap. 38.

In hac autem recognitione nullum effoniū
admittitur. Prima enim die siue venerit siue
nō is qui diffisinā fecit, procedat recognitio,
quia hic nemini pareatur nec maiori, neque
minori nec etiā vvarātus expectabitur. Si quis
diffisinā talē in curia recognouerit, sed vvarā
tanā inde vocint, eo ipso remanebit recogni-
tatio et ille qui hoc recognouerit in misericor-
dia domini Regis incidet, et postea summa
monebitur vvarātus et erit placitum inter
eū et aliū qui eū super hoc nominauit vvarā-
tum. Illud autem sciendum quod semper vici-
tus, siue fuerit appellans siue appellatus in mi-
sericordia domini Regis remanet propter
violentam diffisinam. Preterea si appellans
diem suū non fuerit prosequutus tunc quot
que plegii in misericordia domini Regis in-
cident. Simile quoque accidet circa personam
alterius si se absentauerit ad diem statutum.
Pena autem huiusmodi constitutionis est mi-
sericordia domini Regis tantū. In recogniti-
one autem ista potest cum effectu deliderare
is qui nouam diffisinam probauit, vt precipi-
atur vix quod catalla et fructus per preceptū
domini

domini Regis vel eius iusticiarii interim arrestator
faciat habere illi qui disseisinam probauit. In
nulla autem recognitione alia mentio solet
fieri per iudiciū curie de catallis vel de fructi-
bus. Et nisi vicecomes de fructibus et de ca-
tallis ei satisficere prouiderit, tunc tale breue
impetrabitur quoniam queritur. C. p. 39.

Rex vñ salutem. Precipio tibi quod iusticiarius
N. q. iuste et sine dilatione reddat R. catalla
sua, unde queritur quod cepit iniuste et
sine iudicio in libero tenemento suo in
illa villa infra disseisinam quam ei inde
fecit infra assisam meam, unde ipse
recuperavit seisinā corā iustici-
ariis per recognitiōem de noua
disseisina, sicut rationabilis
ter mōstrare poterit q
ea habere debet ne
amplius. &c.
T. &c.

¶ HIC INCIPIT LI- ber decmus quartus de pla-

ctis criminalibus ad coronam do-
mini Regis spectantibus.

Cap. 1.

Lacerta que similis
liter in curia pro-
ponuntur, hacten-
us ex parte sunt
expedita. De cri-
minalibus, restat
tractandum. Cuius
itaque de
morte regis, vel

seditione regni, vel exercitus, infamatur: aut
certus apparet accusator aut non. Si nullus ap-
pareat certus accusator sed fama solummodo
publica accusat, tunc ab initio saluo accusa-
tus attachiabitur, vel per plegios idoneos vel
per carceris inclusionem. Deinde autem per
multas et varias inquisitiones et interrogatio-
nes coram iusticiis faciendas inquiretur rei ver-
itas, et id ex verisimilibus rerum indicis, et
consecutis. Nunc pro eo, nunc contra eum
qui

qui accusatur, facientibus. Per legem apparen-
tem purgandus est, vel omnino ab impos-
sito crimine absolvendus. Si vero per huius-
modi legem super capitali crimine fuerit quis
convictus, ex regie dispensationis beneficio
tam vite quam membrorum suorum eius pe-
det iudicium, sicuti in ceteris placitis de felon-
ia. Apparente vero certo accusatore ab in-
eodem attachabitur per plegios si quos ha-
buerit qui placitum suum prosequetur. Si autem pleg-
ios non habuerit, fides sue religionis solet con-
miti sicut in placitis omnibus de feloniam. So-
let autem in talibus fides sufficere, ne nimie
distractionis securitas, alios terreat a confirma-
li accusatione. Accepta autem ab accusatore se-
curitate de placito prosequendo, tunc in quo
accusatur ut prediximus per plegios saluos et
securos solet attachari, aut si plegios non ha-
buerit, in carcerem detrudi. In omnibus au-
tem placitis de feloniam solet accusatus per pleg-
ios dimitti, preterquam in placito de homici-
dio, ubi ad terrorem aliter statutum est.
Deinde autem dies solet partibus pres-
figi. Qui existente feloniam rite curante
legitima ad ultimum autem accusatoris

P. III.

proponente

Libet quartusdecimus.

proponente se vidisse, vel alio modo in curia
probatō certissime se sciuisse, ipsum accusatū
machinatum fuisse vel aliquid fecisse in mor-
tem Regis vel seditionem Regni vel ex-
ercitus, vel consensisse, vel consilium dedisse
vel auctoritatem prestasse, et hoc ipsum iura
et considerationem curie diracionare parato,
accusato quoque contra aduersus eundē per
omnia in curia legitime negante, tunc per
duellum solet placitum terminari Et sciendū
quod ex quo fuerit duellū in huiusmodi plas-
citi vadiatum non potest alterutra partium
verbis in ipsius vadia datione propositis, ali-
quid adicere vel diminuerē vel aliquatenus
a proposito declinare vel resiliire, quin pro victo
habeatur, et lege victi censeatur. Nec alio
modo nisi de licentia domini Regis vel eius
iusticiarii de cetero possūt sibi ad inuicē reconcilia-
ri. Si vero appellitor victus fuerit, in maiestatis
cordia domini Regis remanet, que qualiter
in precedentibus dictum est satis, que etiam
incommoda et quam infamiam victus incur-
rat, satis supradictū est. Si accusatus fuerit victus
quale expectat iudicium, paulo ante dictū est
rebus insuper et catallis suis omnibus confisi-

catu

etiam et heredibus suis imperpetuum exhere-
dandis, admittitur autem ad huiusmodi accu-
sationem quilibet liber homo, maior inira-
ritatem constitutus, si quem appellauerit accu-
sabitur is qui appellat ut supra expostum
est. Rusticus quoque admittitur, mulier autē
in nullo pacto de feloniam ad accusationē ada-
mittitur, nisi in quibusdam exceptis casibus
de quibus infra dicitur. Declinare autem po-
tē si accusatus in huiusmodi placitis, per et itē
per mahemū iudiciū. Eius autē talis debet
esse, quod sit sexaginta annorū vel supra. Ma-
hemū autē esse dicitur, ovis cuiuslibet fraes
et vel teste capitis per incisionem vel per abs-
cisionem attenuatio. In taliautem casibus
tenetur se purgare is qui accusatur per dei iudic-
ium, scilicet per callidū ferrum vel per aquā
si diuersitate conditionis hominum, scilicet
per ferrū callidum si fuerit homo liber, per
aquam si fuerit rusticus. Cap. 2.

Incipit de occultatione inuenti Thesauri
indulosa ubi certus apparet accusator, mos
per ordine predictis solet tractari. Ob infam-
iam autem non solet iuxta legem terre alias
sed per legem apparentem se purgare licet
aliter

Libet quartusdecimus

aliter per assisam fieri possit. Nisi prius con-
uictus fuerit vel cōfessus in curia aliquod ge-
nus metalli in loco proposito inuenisse et res-
cepisse. Si autem super hoc conuictus fuerit,
presumptione contra eū faciente, tenebitur per
legē apparere se purgare, se nihil amplius ibi
inuenisse vel recipisse, cetera vt prius. Cap. 3.
De homicidio cum qui fuerit accusatus sub
distinctione premissa, iudicium est ordinan-
dum et procedendum. Sciendum tamen qd
in hoc placito non solet accusatus per plegios
dimitti, nisi ex regie potestatis beneficio, duo
autem sunt genera homicidii, nūm est quod
dicitur nūdrum, quod nullo vidente nullo
sciente clam perpetratur, preter solū interfect-
torem et eius complices, ita qd mox non affec-
tuatur clamor popularis iuxta assisam super
hoc proditā. In huiusmodi autē accusatione
non admittitur aliquis nisi fuerit de consan-
guinitate ipsius defuncti, et tunc ita qd propius
quorū supitis remotiorē a diractione et ex-
cludat. Est et aliud homicidii qd cōstitit in ge-
nerali vocabulo et dicitur simplex homicidium.
In hoc etiā placito nō admittitur aliquis ac-
cusator ad probationē, nisi fuerit mortuo col-
languinitate

figuinitate cōiunctus, vel homagio vel domi-
nio, ita ut de morte loquatur sub visus sui
idolum. Preterea sciendum q̄ in hoc plas-
cito, mulier auditur accusans aliquē de morte
viri sui si de visu loquatur. Quia vna caro
fuit vir et vxor. Et generaliter admissum est q̄
mulier audiat accusas aliquē de iniuria cor-
poris suo inflicta, sicut inferius dicitur. In elec-
tione accusati erit, vel probationē ipsius mul-
tris sustinere cōtra se vel se per dei iudiciū ab
imposito crimine purgare. Cōpellitur etiam
qui loque rectatus de homicidio, legitimam
subire purgationem, si turba sequente fuerit
in fuga comprehensus, et hoc per iurata patrie
fuerit in curia legitime testatum. **Cap. 4.**

Magna car-
ta. ca. 33. tol-
semine de
omni morte
preter mors
rem viri sui.

Crimen incendii sub premissa forma et ge-
nerali ordine procedit, tractatur, et terminas-
tur. **Cap. 5.**

Crimen quoque Roberie sine specialibus in-
tercurrentibus preteritur. **Cap. 6.**

Raptus, crimen est q̄ aliqua mulier imponit
viro, que proponit se a viro oppressam in pas-
se domini Regis. Tenetur autem mulier que
tale aliquid patitur, mox dum recens
fuerit

Liber quartusdecimus

facit maleficiū vicinam villam adire, et ibi iniuriam sibi illatam probis hominibus ostendere et sanguinem si quis fuerit effusus et vestium scissionses, dehinc autem apud prepositum hundredi, idem faciat. Postea quoque in primo comitatu, id publice proponat. Deinde autem super hac querimonia facta, iudicium ut predictum est ordinabitur. Auditur itaque mulier in tali casu aliquem accusans, sicut et de qualibet alia iniuria corpori suo illata sollet audiri. Sciendum tamē quod in electione accusari erit in tali casu, vel onus purificationis subire, vel mulieris purificationem contra se sustinere. Preterea sciendum quod si quis in huiusmodi placito convictus fuerit, similimodo ac in predictis iudiciis de eo est iudicandū. Non enim sufficit post iudicium, malefactorum rem ipsam corruptam illum velle ducere in uxorem. Sic enim frequenter contingeret, servilis conditionis homines generosissimas mulieres unus pollutionis occasione perpetuo sedare, vel generosos homines per mulieres ignobiles sedari, et ita claram eorum parentelam indecenter denigrari. Ante iudicium inde receptum est quod de licentia principis

vel

vel eius iusticiæ cum parentum assensu, possit
mulier accusans et accusatus beneficio con-
iugii sibi inuicem reconciliari.

Cap. 7.

Generale crimē falsi, plura sub se continet cri-
mina specialia. Quæadmodum de falsis cartis
de falsis trēsuris, de falsa moneta, et alia simi-
lia que talem falsitatem continent, super qua
aliquis accusari debeat et conuictus condem-
nari. Et horum omnium accusationis modus
et ordo ex precedentibus satis elici potest. Illa
tamen notando quod si quis conuictus fue-
rit de carta falsa, distinguendum est utrum
fuerit carta Regis an privata. Quia si carta re-
giam sit qui super hoc cōvincatur condem-
nari ius est tanquam de crimine lese maiesta-
tis: si vero fuerit carta privata, tūc cum cōicto
mitius agendum est. Sicut in ceteris minoribus
criminibus falsi in quorum iudicio consti-
tuitur reorum condemnatio, in membris
rum, solummodo amissione, pro rege tamē
voluntate et principalis dispositionis benefi-
cio sicut ab initio dictum est.

Cap

Liber quartusdecimus.

Cap. 8.

De furtis autem et aliis placitis que ad
vicecomitē pertinent, quia secundum diuersas
diuersorū comituum consuetudines
tractari habent et terminari, ad preesens
iuxta propositi mei exigentiam quod principaliter
solummodo attēdit eam
quam tractare non
deui.

Explicitus est Liber legum
Anglie.

ad
ra
a

Ca
citis
vico
P

C

ms.

Que p

Que p

rent a

Quod

uel fe

am qu

Heu

de l b

ponfu

Quid

venier

le effo

stam

Capitula libri primi de placitis

citis que pertinent ad curiam Regis vel ad vicecomitem Et de essonnis et aliis preparatoriis que solent in placitis convenire usquequo ambe partes simul appareant in Curia.

Genera placitorum.

Cap. 1

Que crimina pertinent ad coronam Regis, et que crimina ad vicecomitem

Cap. 2

Que placita civilia in curia Regis tractantur.

Cap. 3

Que placita civilia per breue Regis pertinent ad vicecomitem.

Cap. 4.

Quodlibet placitum de libero tenemento vel feodo potest Rex trahere in curiam suam quando vult.

Cap. 5

Breue de summonendo aliquem vel alicuius de libero tenemento vel veniendi res ponsumus in curia Regis.

Cap. 6.

Quid iuris sit si actor et summonitoribus venientibus summonitus neque venit neque de essoniatorem mittit ad diem statutum vel si summonitus venerit vel non venerit infra

Q. 1.

tertiam

Tabula

tertiam summonitionem vel ad tertiam
summonitionem.

Cap. 7

Breue per quod saluatur dies per Regem
vvarantem.

Ca. 8

Quid iuris sit si summonitus ad ultimum veniens omnes summonitiones negauerit.

Ca. 9

Quod tribus vicibus continuis potest quis
cunque se essonare.

Ca. 10

Diuersae species essoniorum.

Ca. 11

De essonio de infirmitate veniendi et quod
post tertium essonium poterit infirmus per
litteras suas responsale pro se mittere et quid
iuris sit si neutrum fecerit.

Cap. 12

Breue de seiscando in manu Regis tenementi
ralliis qui tribus vicibus se essoniauerit et
ad quartum diem nec venit, nec responsale
miserit.

Ca. 13

Breue de capiendis essoniatoribus eiusdem.

Ca. 14

Item quarto summonendus est idem ut respo
deat de capitali placito et quare non vvaria
tizauit essoniatorem suum.

Ca. 15

Breue de summonendo plegio eiusdem es
soniatoris.

Cap. 16

Quid iuris sit si predictus tenens venerit vel
non venerit infra .xv. dies postquam eius te

ntum

Tabula:

sementum caput est in manum domini Res
en pro eius sursum. Cap. 17

Breue de facienda scilicet petenti pro sursum
tenentis. Cap. 18,

De effonio de infirmitate de rescriptis Ca. 19

Breue de videnda infirmitate se effoniantis
per infirmitatem de rescriptis utrum sit lan-
guis an non. Ca. 20

De eo qui se effoniat nunc vno modo vides
licet per infirmitatem veniendi nunc alio
nihilicet per infirmitatem de rescriptis Ca. 21

De tenente qui semel in curia respondit et inde
dato ei die licite recessit et de sursum eius so-
ffoniando vel non effoniando vel primo se
ffoniando et postea non effoniando.

Cap. 22

Quod effoniatore sicut et dominus eius ex-
pectandus est per quatuor dies. Ca. 23

Si effoniatore se effoniauerit. Ca. 24

Non prodest tenenti venire post effonium
receptum et postquam datus est dies effo-
niatori et aduersarius recessit a curia.

Cap. 25.

De effonio de esse ultra mare. Cap. 26

De effonis repentini casus ad saluandos. iiii.

Q. ii.

diu

Tabula

diebus quibus aduersarius expectatur in curia

Cap. 27.

De essonnis diuersis de esse in seruitio Regis
citra mare vel ultra.

Cap. 28

De essonio quod dicitur de eadem villa videat
licet quando quis se essoniat per infirmitatem
quando venit in villam illam ubi est curia
Regis.

Cap. 29

De essonio de esse in peregrinatione.

Ca. 30

Quid iuris est si tenens non venit ad primum
diem quia forte non est summonitus: vel si
summonitus est, vicecomes cum breui Re-
gis de summonitione facienda non venit,
vel si summonitores absint.

Ca. 31

De absentia et essonis petentis qui standi ad
rectum plegios inuenit.

Ca. 32

De absentia et essonis petentis, et quid iuris
sit si nec venerit, nec se essoniauerit siue des-
derit vel non dederit plegios de clamore suo
prosequendo.

Cap. 33

De absentia vtriusque partis.

Ca. 34

40
ting
et d
vel
et d
mag

D
nou
Breu
De h
pion
num
Breu
nem
fuerit
Si per
mabi
De m
re hab
Com
tenen
ue Re
Breue

¶ Capitula libri secundi de his que solent co-
tingere circa vel statim post ingressum litis
et de duracione tenementi per duellum
vel per magnam assisam et de campionibus,
et de his que pertinent ad duellum vel ad
magnam assisam. Liber secundus.

DE presentia vtriusque partis et quan-
do tenens potest vel non potest per-
tere visum tenementi petiti et de
nouis eius essionis. Cap. 1.

Breue de faciendo visu tenementi. ca. 2.

De his que ad duellum pertinent et de cam-
pionibus, et de essionis vtriusque campio-
num et de pena victi. Cap. 3.

Breue de facienda seissina tenementi post su-
nem duelli ipsi petenti si eius campio victor
fuerit. Cap. 4.

Si petentis campio victus fuerit tenens cla-
mabit quierus. Cap. 5.

De magna assisa et ex quibus causis procedere
habeat vel remanere. Cap. 6.

Commendatio magne assise; et quo ordine
tenens peruenit ad beneficium eius per bre-
ue Regis. Cap. 7.

Breue a tenente perquisitum de prohibens
Q. iii. do plicito

Tabula.

do placito super tenemento contra eum in
curia alicuius iam inchoato propter magnam
assisam superueniente. ca. 8

Breue de prohibendo placito de libero ser-
uitio propter predictam assisam. ca. 9

Per breuia predicta tenens pacem habet
de placito quod contra eum mouit petens
donec per petentem perquiratur breue de
summonendis quatuor militibus ad eligendum
duodecim milites ad predictam recognitionem
faciendam. Cap. 10

Breue a petente perquisitum ad summonendos
quatuor milites ad eligendum duodecim
milites ad predictam recognitionem facien-
dam. Capit.

De essonij tenentis post hanc assisam sum-
monitam et qualiter quandoque maior quas-
tuor milites quandoque pauciores eligant
duodecim milites vel plures ad recogniti-
onem faciendam siue veniat siue non veniat
tenens. Cap. 11

De quibus rebus possit se quis ponere in
magnam assisam siue contra dominum siue
contra extraneum. Cap. 12

Quid contineatur in sacramento duodecim
militum

instituti-
one
Breue
assisam
ciendi
Recog-
niti-
fira su-
um al-
rit pet-
Quid
veritat-
qualite-
Quali-
cim de-
te siue
De pe-
et quo-
potest
Breue
mento

Quid
tutrin

Tabula.

Milium electorum ad faciendam recogni-
tionem. ca. 14

Breue de sumonendis. xii. militibus propter
assisam electis ut veniant ad recognitionem fa-
ciendam et de sumonendo tenente. ca. 15

Recognitio fiet die ad assisam capiendam pre-
fixa siue veniat tenens siue non nec essonia
um aliquod ei valet secus est si se essoniaues
rit petens. ca. 16

Quid iuris sit si quidam iuratorum sciant rei
veritatem quidam non vel nulli eorum et
qualiter iurare debent. ca. 17

Qualiter procedit assisa ubi omnes duodeci-
m de rei veritate sunt certi siue pro petens
te siue pro tenente. ca. 18

De pena temere iurantium in magna assisa
et quod ubi non potest esse duellum ubi non
potest esse hec assisa et contra. Cap. 19

Breue de facienda seifina alicui de alio tenen-
mento diracionato per hanc assisam.

Cap. 20

Quid iuris sit si nulli vel pauciores duodecim
tuerint inuenti qui rei veritatem sciant.

Cap. 21

Tabula.

¶ Capitula libri tertii de varrantis et de duobus dominis per quorum vnum se aduocat petens et per alterum tenens liber tertius.

De diuersis varrantis ipsius tenentis in curia apparentis et de essonia eorum vel si dicatur rem suam non esse sed alterius.

¶ Varrantius cogitur venire ad Curiam ad varrantizandum tenentem vel ad ostendendum quare non debeat varrantizare.

Breue de summonendo varranto ad veniendum.

¶ Vtrum varrantus per breue Regis summonitus possit se essonare vel non, et quid iuris sit si non venit ad varrantizandum tenentem.

¶ Quid iuris sit quando quis omittit in curia vocare varrantum suum.

¶ Si tenens dicit terram petitiu esse de feodo vnius domini et petens de alterius summonebuntur ipsi domini, et differri poterit placitum propter essonia illorum.

¶ Quid iuris sit si dominus tenentis concedat vel neget in curia terram petitiu de feodo suo esse

Tabula

suo esse.

Cap. 9

Quid iuris sit si dominus petentis idem cons
cedat vel neget.

Cap. 8

Capitula libri quarti de aduocationibus ecc
clesiarum. Liber quartus.

DE aduocationibus ecclesiarum, et si
placitum fuerit de iure aduocationis
vel de seisinā vltime presentationis.

Cap. 1

Breue de summonendo eo qui desorcit alii
presentationem ecclesiarum.

Cap. 2

De essonnis illius qui per breue predictum, est
summonitus et quid fiet si non venerit.

Cap. 3

Breue de capienda presentatione ecclesiarum in
manum Regis propter defaltam possident
tis eam.

Cap. 4

Qualiter seisinā presentationis capienda est
in manum Regis et postea A. tenente reple
ganda.

Cap. 5

Quibus verbis placitum fiet de iure aduo
cationis et de diracionatione eius per dus
ellum vel per magnam assisam.

Cap. 6

De

Tabula

De placito super presentatione ecclesiarum non
vacantis.

Cap. 7

Breue de summonenda persona ecclesie non
vacantis et de summonendo aduocato.

ca. 8

Si persona ecclesie vel possidens presentationem
nem non venerit ad diem statutum vel se ex-
soniauerit, et cum persona venerit aduocet se
vel per petentem vel per possidentem et si
non vel ille concesserit vel negauerit quod per-
sona dixerit.

Cap. 9

Quicumque aduocatorum presentationem cur-
rent persona sua ecclesie retinebit.

ca. 10

Quid iuris sit si victus de iure aduocationis
perquirat assisam de presentatione ultime
persone.

ca. 11

Si duo clerici contendant in curia christiani-
tatis super aliqua ecclesia qui aduocent se
per diuersos aduocatos placitum eorum dis-
cretur petente altero aduocatorum per bre-
ue Regis donec unus eorum euicerit in curia
Regis.

cap. 12

Breue de prohibendo placito in curia christi-
anitatis de ecclesia donec diracionetur ad
quatuor in Curia Regis.

Cap. 13

Breue

Breue
et de
ecclesia
non pre-
monen-
curia

Capitulum
de natu-

P
Breue p
et se lib
in curia

Quid in
non ven

et con
atur ve
tritus i
ubet

Tabula.

Breue item de prohibendo placito predicto,
et de summonendis predictis iudicibus ecc-
lesiasticis si super prohibitionem prioris bre-
uis processerint in predicto placito et de sum-
monendo illo qui alium trahit in causam in
curia christianitatis, Ca. 14

Capitula libri quinti de questione status et
de natiuitate. Liber quintus.

Placitum de questione status quando
scilicet liber petitur in seruum vel ser-
uus proclamat libertatem. Ca. 1

Breue per quod qui petitur in seruum, et dis-
cit se liberum patrem habere in comitatu ve-
l in curia Regis questio hec diu dicitur.

Cap. 2.

Quid iuris sit si petens vel petitus ad diem
conuenerit vel si se essoniauerit vel non.

Cap. 3.

Et consanguineos liberos vel seruos pro-
bat vel improbat in curia libertas vel
seruitus in quo placito duellum locum non
habet.

Ca. 4

Quibus

Tabula.

Quibus modis perducitur seruus ad libertatem vel in easse tuetur sed non omnino habebit privilegia liberi hominis. Cap. 5
Et quali patre vel matre nascitur natus et de partitione puerorum inter dominos. Cap. 6

¶ Capitula Libri sexti de dotibus.

Liber sextus.

Quanta et qualis et ex quibus rebus debeat esse rationalis dos. Cap. 1

Item de eodem plenius et quando ampliatetur dos ratione questus vel non. Cap. 2

Vir sed non vxor de dote facere potest quicquid voluerit. Et si vxor contradixerit post mortem viri, dotem amittere. Cap. 3

Qualiter mortuo viro vxor possit ingredi dotem suam nominatam. Cap. 4

Breue de recto ad varrantum pro ad ipsos de parte dotis que abest. Cap. 5

Placitum de recto de parte dotis alienata deducitur in Curia varranti vel in comitatu cum ipse defecerit de recto et abinde in curia Regis trahitur si iusticiis placuerit. Cap. 6

Breue

Breue
tis a co
Sicut p
Iustici
curiam
te dot
Breue
varrant
Quid iu
nec se e
Quid iu
ce lat v
doris.
Si villa
um suis
pore do
Si vir do
am deli
Si tora
erit in
Breue
tem de
Quod

Tabula.

Breue de transferendo placito de parte dos
tis a comitatu in curia Regis. Ca. 7

Sicut predicta loquela ita et omnis alia cum
iusticiis placue. it transferitur a comitatu ad
curiam Regis et qualiter loquela hoc de para
te dotis ibi deduci debeat. Cap. 8

Breue de summonendo herede defuncti ad
varrantandum dotem. Ca. 9

Quid iuris sit si heres summonitus nec venit,
nec se essonauerit. Cap. 10

Quid iuris sit si heres ad curiam veniens con
cedat vel neget que mulier dicit de parte
dotis. Ca. 11

Si villa datur in dotem cum omnibus parti
um suis cui aliqua eius pertinētia deest tem
pore dotationis sed postea perquiratur. Cap. 12

Si vir dotem vxoris alienauerit heres eius es
am deliberabit vel excābiabit. Ca. 13

Si tota dos alienata fuerit placitum ab initio
erit in curia Regis. Ca. 14

Breue de sūmōitione faciēda, propter dos
tem de qua nihil a muliere habetur Cap. 15

Quod necessaria sit heredis presentia, ubi
placitur

Tabula.

placitatur de dote et per quod breue summa
monebuntur.

De placito dotis nominare aut non nomi-
nate, et si dos non fuerit nominata que debet
aut diuidi inter mulierem et heredem, et que
non ut habeat mulier dotem rationabilem
et de diuersis casibus que circa dotem emer-
gere solent,

Breue de dote amensuranda si maior est dos
te rationabili.

¶ Capitula libri septimi de heredibus legiti-
mis et bastardis masculis siue feminis ma-
ioribus siue minoribus, et de custodia, et
privilegio minorum et de ultimis heredibus
qui sunt domini cum feodum cadit in mas-
culum eorum et de heredibus intestati et de
usurariis et eorum heredibus, et de maris
tagiis, et aliis donationibus antecesso-
rum et eorum testamen-
tis et debitis que omnia
a heredibus eorum tes-
tentur varrantis

¶ etc.

D

tempore

do sibo v

ris circa l

episcopo

Quod he

uones an

heredum

et de iura

serunter

diuiditur

non.

De here

eorum al

Quod h

loris seru

possunt f

quantis

De restib

Tabula.

DE donationibus que sunt de hereditate vel questu in maritagio vel seruientibus pro seruitio vel collegio tempore sanitatis vel infirmitatis vel bastardo filio vel mulierato et de questionibus iuris circa has donationes et de donationibus episcoporum et prelatorum.

Cap. 1

Quod heredes debent varrantizare donationes antecessorum multiplex distinctio heredum siue fuerint masculi siue femine, et de iuribus earum et qui heredes alii preferuntur et distinctio hereditatum quando diuiditur hereditas inter heredes et quando non.

Cap. 4

De heredibus ex transuerso venientibus qui eorum aliis preferantur.

Cap. 5

Quod heres debeat testamentum antecessoris seruare et eius debita reddere et qui possunt facere testamenta et de quibus et quantis rebus et quibus personis.

Cap. 5

De testibus et executoribus testamentorum

Cap. 6.

Breuo

Tabula.

Breue de faciendo stare rationabilem diuisi-
sam. Cap. 7

De pacto de diuisa mortuorum et quod sit
erj habeat in curia christianitatis ca. 8

De heredibus maioris et minoris et ut, et de
iure majorum et privilegio in custodia mi-
norum. Cap. 9

Quod heredes debeant esse in custodia Res-
gis vel aliorum capitalium dominorum. Cap. 10

In quorum custodia debeant esse heredes
sokomannorum. Cap. 11

De iure mulierum heredum et viduarum et
custodia earum et quorum assensu nubere
debent. Cap. 12

Bastardus et qui non est natus de legitimo
matrimonio heres esse non potest, et quod
placitum de bastardia in curia christianitatis
agitur. Cap. 13

Breue de bastardia per quod de Bastardia
placitatur in curia christianitatis. Ca. 14

Quando aliquis dicendus est rectus heres
aut bastardus. Ca. 15

De heredibus bastardi vel intestati vel usuras-
ri et de catallis eorum. Cap. 16

Ex quo;

ex q
nal
nus
timi
Disti
curia
Cap
curia
nibus
terut
in cur
De con
Forma
causa in
Forma
de caus
na Reg
Breue d
gis si alte
pho com
Breue de
gis alteru
Breue de
bus ad fac

Tabula.

ex quor et quibus causis civilibus siue criminibus cadunt catalla vel hereditates in manus Regis vel dominorū qui tunc dicuntur vltimi heredes

Cap. 17.

Distinctiones et iura maritagiorum et in qua curia placitari debent.

Cap. 18.

¶ Capitula libri octavi de concordia facta in curia et de cirographis concordiam continētibus et de recordis curie vel curiarum si alterutra partium concordiam et finem factū in curia infregerit. Liber octauus.

De concordia facta in curia Regis.

Cap. 1.

Forma cuiusdam cirographi curie Regis de causa in curia Regis terminata

Cap. 2.

Forma alteriusmodi cirographi curie Regis de causa in curia minori terminata sed in curia Regis recordata.

Cap. 3.

Breue de obseruando sine facto in curia Regis si alterutra partium infregerit vel cirographo communi contradixerit.

Cap. 4.

Breue de obseruando sine facto in curia Regis alterutra partium iam infracta.

Cap. 5.

Breue de summonendis iusticiis itinerantibus ad faciendum in curia recordum cōcora

R. 1. d. 10

Tabula.

Hic coram eis facta.

Cap. 6.

Breue de recordo comitatus transmittendo ad curiam de supradicta loquela coram iusticiis iunerariis deducta.

Cap. 7.

De recordis curie et qd ei semper est standum et de recordis aliorum curiarum et qd eis non semper est standum nisi in casibus, et de iudicio aliarum si fallum dicatur ab alterutra parte am.

Cap. 8.

Breue item de quo supra, id est de recordo comitatus ex consensu partium transmittendo ad curiam de aliqua loquela.

Cap. 9.

Item de recordis minorum curiarum factis in curia Regis causa consilii capiendi et de recordis contentis in casibus quibusdam. ca. 10.

Capitula libri noni de homagin et releuis et seruiciis et auxiliis et de purpresturis et limitibus iuratis.

Liber nonus.

De homagin et releuis et quando et a quo et qualiter et quibus dominis fieri debet homagium et releuium et quid debet homo domino suo ex homagio et qui dominus potest sua autoritate sine breui Regis cogere vassallum respondere ei in curia sua si inquit aliquid

aliqui
gium
ra sua
De qu
non.

Quibu
questio

Item d

quibus

non del

beat ho

magio n

tenemer

cur

Breue de

releuis.

Verum, q

homagin

Breue de

vassallu in

petentem

de recto et

recipere.

Veru possit

illa autori

Tabula

aliquid egerit erga dominum contra homa-
gium suum et si seruitum ei debuit de tota
ra sua non fecerit.

Cap. 1.

De quibus rebus fiant homagia et quibus
non.

Cap. 2.

Quibus personis fiant homagia et de releuis
questio.

Cap. 3.

Item de homagijs et releuis et quando et a
quibus et quibus dominis fieri debeant vel
non debeant homagia et releuis et quid des-
beat homo domino suo vel non, ex ho-
magio nouo vel veteri et de varrantizatione
tenementi dati pro seruicio vel homagio alie-
ni.

Cap. 4.

Breue de recipiendo homagio et rationabili
releuis.

Cap. 5.

Verum, quis cogitur vel non cogitur recipere
homagium et releuis alicuius.

Cap. 6.

Breue de summonenda magna assisa quia
vassallus in ea se ponit contra dominum suum
retinentem eius hereditatem per breue Regis
de recto et nolentem eas homagium inde
recipere.

Cap. 7.

Verum possit dominus cogere in curia sua vasa-
llum auctoritate propria seu breui Regis pres-

R. A.

122

Tabula:

¶ Breue sibi auxiliū et seruicia et releuā Cap. 8.
Breue de iusticiando vassallo ad reddēda do-
mino predicta si ipse dominus impotens est
illum per se iusticiare.

Cap. 9.
De placito predicto per predictum breue in-
ter dominum et vassallum in comitatu et q̄
misericordia cuiuslibet placiti quod in comis-
tatu deducitur vñ debetur.

Cap. 10.
De purpresturis quas quis facit contra regem
vel contra dominum suum vel contra alium
quēlibet et de mīa Regis qualis sit.

Cap. 11.
Breue de iusticiando tenente alicuius standi
ad rectum domino suo in curia domini sui
de purprestura quā contra eū fecit.

Cap. 12.
Itē de purpresturis cōtra dominū vel aliā quē-
libet de limitibus inuasis.

Cap. 13.
Breue de faciendis rationabilibus diuisis inter
diuersa tenementa.

Cap. 14.
¶ Capitula libri decimi de debitis laicorū que
debentur ex diuersis contractibus videlicet ex
vēditiōe ēptiōne donatione mutuo cōmō-
dato locato conducto et de plegis et vadiis
mobilibus siue immobilibus et de cartis de-
bitis cōuenientibus.

Liber decimus.

Placitum

¶ Pl
Breue
debe
Qual
de de
bet in
Breue
reddat
Si pleg
gent or
plegior
do hab
runt et q
De deb
et de di
Breue de
quietanc
sum str
Si debro
get vadiu
de iure va
sunt mob
Breue de
endo vadi
si creditor

Tabula

- ¶ Placitum de debitis laicorum. Cap. 1.
Breue de summonitione facienda propter
debita reddenda. Cap. 2.
Qualiter distringendus est debitor ut veniat
de debito responsurus et de debito quod des-
bet sub plegiorum datione. Cap. 3.
Breue de summonendo plegio debitoris ut
reddat pro eo si ipse defecerit. Cap. 4.
Si plegii apparentes in curia cōfiteantur vel ne-
gent omnes vel quidā plegiationē et de iure
plegiorū et de cōtentione inter ipsos et quā-
do habent regressū ad eum quem plegiauer-
int et quando non. Cap. 5.
De debito quod sub vadii pōsitione debetur
et de distinctione et iure vadorū. Cap. 6.
Breue de summonēdo debitore de vadio non
quietando versus creditorem quum termin-
um statutum preterit. Cap. 7.
Si debitor apprensus in curia cōfiteatur vel ne-
get vadium suum esse vel debitū accepisse et
de iure vadorum et de diuersitate eorū siue
sunt mobilia siue immobilia. Cap. 8.
Breue de summonendo creditore de restitu-
endo vadio debitori. Cap. 9.
Si creditor apprensus in curia dicat se vadium
R. iii. genere

Tabula

tenere ut vadum vel ut feodū suū. Cap. 12.

Si creditor per debitorem vel per alium a se
sua vadum ceciderit illud non recuperabit.

Cap. 11.

Si creditor petat quod sibi detur per fidē vel
per teste vel per duellum vel per cartam et
qualiter probatur vel improbat cartā et quoe
modis quis convictus cadit in misericordiam
Regis.

Cap. 12.

De his que debentur ex causa commodati. Cap. 13.

De his que debentur ex causa emptionis vel ven-
ditionis et si res empta fuerit tradita vel non
vel pretium vel ante date et ad quem spectat
vitium vel periculum rei empte.

Cap. 14.

De vvarantizatione rei immobilis vel n. obis
in vendite vel donare siue fuerit furtiva vel
non.

Cap. 15.

Breue de attachiando eo qui clamatur vvaras
tur rei furtive.

Cap. 16.

De incerto vvaratio rei furtive et de generali
probatione in curia rei empte vel commodat
re.

Cap. 17.

De his que debentur ex causa locati vel cōducti
et quod de predictis prius contractibus nō
comitromittat curia Regia.

Cap. 18.

Capitula

¶ Capitula
quā loco
trandū

Qualiter

domino

Breue de

ria quē

Regis re

Quod re

profunt e

pentili e

terit pon

Dominus

cerit nec

non sit so

Qui possit

vel facere

possit face

no.

Capitula

et de diue

comitibus

diuersis ca

Plura de

in curia R

¶ Capitula libri undecimi de responsalibus
qui loco dominorū ponuntur in curia ad ius
crandū vel perdēdū pro eis. Liber undecimus.

Qualiter ponuntur responsales in curia loco
dominorum suorum. Cap. 1.

Breue de recipiendo responsalem in alia curia
quem constituit dominus eius in curia
Regis responsalem pro eo. Cap. 2.

Quod responsalis suo tantum et non domino
profunt essantia et de remouendo primo res-
ponsali et alio substituendo et qui queam pos-
terit ponere responsalem. Cap. 3.

Dominus tenere cogitur quod responsalis fec-
erit nec grauatur responsalis licet dominus
non sit soluendo. Cap. 4.

Qui possunt vel non possunt responsales fieri
vel facere per litteras vel sine et an responsalis
possit facere pro se responsalē vel pro domi-
no. Cap. 5.

Capitula libri duodecimi de placitis de recto
et de diuersis breuibz Regis de recto vices
comitibus vel dominis feodi directis super
diuersis casibus. Liber duodecimus.

Placita de recto quādoque ab initio tractantur
in curia Regis quādoque ex maioribus curiis

R. iii.

ex post

Tabula

et post facto ad eam transferuntur ex pluribus causis. Cap. 2.

Nemo potest aliū trahere in placitū de libere seruitio vel tenemento sine breui Regis directo ad dominū de quo clamat tenere. Cap. 3.

Breue de recto pro tenemento libero ad dominum de quo quis clamat tenere. Cap. 4.

Breue de recto pro redditu libero ad eundem. Cap. 5.

Breue de recto pro tenemento vel redditu libero. Cap. 6.

Placita cuiusque curie secundum consuetudinem suas aguntur. Cap. 7.

Quo ordine et quomodo et in quo loco debeat petens probare curiam aliquam sibi de recto defecisse antequam transferat loquelā suā ad comitatum vel ad curiā Regis et quid iuris erit si eam transferat sine probatione defecit ipsius curie. Cap. 8.

Ad dominū de quo quis clamat tenere debet breue de recto dari et quid iuris sit si petens de uno clamat tenere et tenens non de illo sed de alio teneat. ap. 9.

Que placita de recto ad vicem pertinent de quibus breuia inferius ponuntur. Cap. 10.

Breue

Breue
debat

Breue

Breue

pro in

audiat

Breue

secundum

Breue

habeo

Breue

etiam

auertit

diarur

Breue

duo re

Breue

Breue

teneme

cupit

ne disse

Breue

ticis an

torner

Breue

Tabula

Breue de rectio de non vexando tenente in a
debitis consuetudinibus et ieruitus. Cap. 10.

Breue de natius et fugitiis. Cap. 11.

Breue de aueris replegiadis que capta sunt
pro indebitis consuetudinibus donec loquela
audatur in comitatu. Cap. 12.

Breue de postura amensuranda inter aliquos
secundū gratitātē feodorū eorūdem. ca. 13.

Breue de assamentis consuetis habendis in
bosco et patura in libera tenementis. ca. 14.

Breue ne capitali dominus indebitis consue
tudinibus vexet tenentem sui tenentis et de
aueris eius replegiandis donec loquela aus
diatur in curia Regis. Cap. 15.

Breue de faciendis rationabilibus diuisis inter
duo tenementa. Cap. 16.

Breue de faciendis diuisis mortui stare. ca. 17.

Breue de reddendis catallis que capta sunt in
tenemento cum ipso tenemēto cuius petens
recuperauerit seisinam per recognitionem no
ue disseiine. Cap. 18.

Breue ne quis negotiū quod sibi a rege vel a iustis
ticiis attornatum est faciedum, alii vel alii at
tornet faciendum. Cap. 19.

Breue de rationabili dote habēda et ne de cas
callis

R. v.

Tabula:

Sollis defuncti fratri diuina donec eius des-
bita persoluantur. cap. 20.

Breue de prohibendo placito in curia christi-
anitaris de laico secodo. ca. 21.

Breue de attachiando illo qui aliud trahit in plas-
citū de laico secodo suo in curia christianitaris
et de prohibendo alio ne placitum illud sequa-
tur. cap. 22.

Placita comitatum: quia ibi diuersis modis
deducuntur, pro diuersitate consuetudinum
illorum in hoc libro ordiuntur cap. 23.

Si breue de recto plus vel minus vel aliter con-
tineat quam deberet vel si circa nomen vel
seruij quantitatem in eo erratur. cap. 24.

Nemo cogitur respondere in placito de suo her-
editario tenemento sine breui regis nisi fuerit res
nemētū ecclesie q. quidē placitū in foro ecc-
lesie deducatur nisi recognitio inde petatur
an sit ecclesiasticum vel laicum. cap. 25.

Capitula libri decimiterij de placitis per alia
filiis et recognitiones et de diuersis distictis
nir. **Libertertiusdecimus.**

Post placita de recto agitur hic de placitis de
seisinis per recognitiones. cap. 1.

De diuersis recognitionibus. cap. 2.

De morte antecessoris cuius heres maior
est.

est.

Breue

egrius

De ano

Breue

ligioni

Quo or

merie.

Breue

nixon e

Possit fr

inuenio

de recto

Salsedim

manet p

Qualite

leganti

pro quib

rectis re

Qualite

re mino

Qualite

cum solu

Breue de

Tabula

est.	cap. 3.
Breue de morte antecessoris qui obiit in peregrinatione.	cap. 4.
De morte antecessoris cuius heres minor est.	cap. 5.
Breue de morte antecessoris qui habitum religionis assumpsit.	cap. 6.
Quo ordine peruenitur ad hanc assisam de morte antecessoris et de essonii tenetis.	cap. 7.
Breue de facienda sessina petenti post recognitionem factam.	cap. 8.
Post sessinam tenementi et catallorum in conuentionem petenti factam remanet placitum de recto petenti.	cap. 9.
Si sessina adiudicata fuerit tenenti absenti remanet placitum de recto petenti.	cap. 10.
Qualiter procedet hec assisa cum uterque tunc legantia maior fuerit et presens in curia vel pro quibus articulis a teneente petenti obiectis remanere debeat.	cap. 11.
Qualiter procedet hec assisa cum uterque fuerit minor vel solum petens.	cap. 12.
Qualiter procedet vel remanebit hec assisa cum solus tenens fuerit minor.	cap. 13.
Breue de summonenda recognitione utrum patre	

Tabula:

pater minoris contra quem alius petit recognitionem de morte antecessoris scilicet fuerit de aliquo tenemento die quo obiit ut de feodo vel ut de vvarda. Cap. 14.

Item qualiter procedet vel remanebit hec actio si cum solus tenens fuerit minor. Cap. 15.

Breue de summonenda recognitione vtrum aliquis sit infra etatem vel non. Cap. 16.

Quid iuris sit si predictus qui minorem se dixit per hac recognitionem iudicetur esse maior vel minor. Cap. 17.

De recognitione de ultimis presentationibus personarum. Cap. 18.

De essonnis huius recognitionis et de iure casus et qualiter et quibus rationibus procedat vel remaneat. Ca. 19.

Breue de summonenda recognitione de ultimis presentationibus personarum. Cap. 20.

Breue de summonenda recognitione vtrum ultima presentatio alicuius ecclesie facta fuerit ut de feodo vel ut de vvarda. Cap. 21.

Quid iuris sit si per recognitionem vel hoc vel illud iudicetur. Ca. 22.

De recognitione vtrum aliquod tenementum sit laicum vel ecclesiasticum. Cap. 23.

Breue

Breue
aliqui
astio
De e
ius e
rem
nes.
De r
sua
vadi
Breu
qui
vadi
Item
res e
Breu
obie
vel v
Qui
illud
tus i
De t
delu
vtru
io l

Tabula.

Breue de summonenda recognitione vtrum aliquod tenementum sit laicum vel ecclesiasticum. Cap. 14.

De essonnis huius recognitionis et de iure eius et quod eisdem rationibus procedit vel remanet quibus alie supradicte recognitiones. Cap. 15.

De recognitione vtrum aliquis obierit scilicet de aliquo tenemento vel de feodo vel de vadio vbi verus heres est petens. Cap. 16.

Breue de summonenda recognitione vtrum aliquis teneat aliquod tenementum in feodo vel in vadio vbi verus heres est petens. Cap. 17.

Item de recognitione predicta vbi verus heres est tenens. Cap. 18.

Breue de summonenda recognitione vtrum quis obierit scilicet de tenemento aliquo de feodo vel de vadio vbi verus heres est tenens. Cap. 19.

Quid iuris sit si per recognitionem vel hoc vel illud probetur et an expectandus sit vvarantus in hac vel in alia recognitione. Cap. 20.

De tribus recognitionibus residuis simul videlicet vtrum quis sit infra etatem vel non et vtrum quis scilicet fuerit de aliquo tenemento 10 libens die qua obiit an de feodo vel de vadio.

Tabula

Varde et vtrum quis presentauit ultimā per-
sonam occasione feodi sui vel varde. cap. 31

Breue de noua disseisina de libero tenement,
to. cap. 32

De recognitione de noua disseisina que ad ar-
bitrium Regis quandoque sit maior quā-
doque minor. cap. 33

Breue de noua disseisina de libero tenement
to. cap. 34

Breui de noua disseisina varianti secun-
dum diuersitatem tenementorum in quibus
fiunt disseisine. cap. 35

Breue de noua disseisina de iossato leuato vel
prostrato. cap. 36

Breue de noua disseisina de stagno molenda-
ni exalato. ca. 37

Breue de noua disseisina de communi pastu-
ra. cap. 38

De iure et pertinentiis et effectu huius re-
cognitionis per quam cum tenemento etiam
catalla in eo capta recuperantur. cap. 39

Breue de reddendis catallis que capta sunt in
tenemento cum ipso tenemento cuius per-
tinentis recuperauit disseisinam per hanc recogni-
tionem. ca. 40.

Capitula

Capitu-
minibus
De placit
videlicet
chinatus
nem Reg
De placit
fraudulo
De placit
a iud ho
De placit
De placit
De placit
Placitu

¶ Capitula libri quintidecimi de placitis de his
minibus que ad coronam Regis spectant.

De placito de crimine lese maiestatis quum
videlicet quis sanatur vel accusatur q^{uo} mas
chinatus sit in mortem Regis vel in seditione
nem Regni vel exercitus. cap. 1.

De placito de occultatione inuenti thesauri
fraudulosa. ca. 2.

De placito de homicidio siue sit murdrū siue
a^{li}ud homicidium cap. 3.

De placito de crimine incendiū. ca. 4.

De placito de crimine Robarie. cap. 5.

De placito de crimine raptus. cap. 6.

De placito de crimine falsi. cap. 7.

Placitū de furis ad vicecomites pertinet. ca. 8.

Tabule finis.

Londoni in x^{istis}
bus Richardi
Torteli.

Cum privilegio ad impre
mendū solunq

Errata impressoris que nimia festinatione
absoluendi operis incidere.

Ea sic castigabis.

Fol. pag. Line. Errata. Castigata.

35	2	7	nominitatū	nominatū
36	2	24	iertia.	tertia.
39	1	10	ipsa.	ipsa.
43	2	3	questū nō.	questū quia nō
52	2	8	presertur.	presertur.
56	1	1	iremanentiā.	remaneūtiā
58	2	7	finaleū.	finaleū.
59	1	22	dominis.	domui.
76	1	penul.	velx.	velint.
80	2	35	iudiciis.	indiciis.
81	2	ultima.	fortuna.	furtua.
99	1	17	festinam.	affizam.
102	1	5	quia.	quod.
104	1	6	eliquum.	reliquum.
106	2	5	dum esse.	dum suū esse
109	2	5	similiter	ciuiliter.
111	1	22	frandulosa.	fraudulosa
112	1	22	vīro oppressū	vīro vi oppressū
112	2	23	purgationē.	probationē

C 11194
SL 59584-5

REPRODUCED FROM THE COPY IN THE
HENRY E. HUNTINGTON LIBRARY

FOR REFERENCE ONLY. NOT FOR REPRODUCTION